Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

LUCIE HØRLYK

EN LEVNEDSTEGNING

DELVIS I SELVBIOGRAFI

SAMLET OG UDGIVET
AF HENDES FADER

PROVST L. KOCH

DET SCHØNBERGSKE FORLAG
ERNST BIERBERG & MICHAEL H. JENSEN
KØBENHAVN

Det har været hensigten med denne lille bog såvidt muligt at lade Lucie Hørlyk fortælle om sig selv gennem sine breve. De fleste af disse er skrevne til hendes hjem; men jeg skylder fru Thierry-Knudsen tak for nogle af de mest karakteristiske fra ungdomstiden, og frk. Frede Thomsen for adskillige fra de sidste år. Desuden har min datter Anna Koch Schiøler bestandig været min medarbejder, og adskillige af de udfyldende stykker er, som det vil ses, skrevne af hende.

Måtte læserne kunne få et indtryk, ikke blot af forfatterinden, men af, hvad hun har været for sine egne og for mange andre mennesker, og af et liv, der trods sygdom og sorg, og uagtet det blev så kort, har været rigt, lyst og lykkeligt — da har bogen nået sin hensigt.

D. 6. Januar 1913.

I. BARNDOM OG UNGDOM

I året 1868 flyttede min hustru, Caroline Winding, og jeg til Brøns på vestkysten af Slesvig, to mil sønden for Ribe, hvor der var oprettet en folkehøjskole, som jeg skulde bestyre. Vi medbragte to børn, tvillinger, Hans og Anna, og der fødtes d. 18de Februar 1870 vort tredie barn, en datter, der fik navnet *Lucie* efter en søster af min fader, som havde bestyret hans hus, da han mistede sin hustru. Men den lille Lucie blev aldrig, hverken i sit hjem eller mellem sine venner, kaldt andet end *Lulle,* heller ikke da hun blev voksen, og med dette navn må jeg også her benævne hende.

Hun blev dog ikke gammel i Slesvig; under krigen med Frankrig var skolen blevet lukket, og da ethvert forsøg på at få tilladelse til atter at åbne den var strandet, måtte vi flytte til Nykøbing p. F., hvor jeg var blevet kaldskapellan. Her fødtes vor yngste datter Amalie. — I året 1876 blev jeg sognepræst for Skælby og Gedesby menigheder på Gedserodde, og 1880

forflyttedes jeg til Brønshøj og Rødovre; på disse steder havde børnene en lykkelig b . dom.

Lulle var den gang et raskt og kraftigt barn, og både hun og hendes ældre søster Anna lagde en levende fantasi for dagen i deres lege. De havde meget lidt legetøj, og når de fik sådant forærende af bedstefaderen eller andre, brød de sig ikke om det. Det eneste, de kunde bruge, var dukker, og dem lavede de sig selv så at sige af alt muligt. Lulle havde længe en træskammel, som hun pyntede med alle de klædningsstykker og pjalter, hun kunde få fat på; så spaserede hun med den, idet hun trak den ved det ene ben og snakkede med den som med et barn. Skulde de selv være fine damer, blev min kones tærnede køkkenforklæder bundne om livet, de agerede slæb. — Når de således legede, kunde intet få dem ud af deres fantasiverden, heller ikke at fremmede kom og så på dem. — Sognepræsten, Haar, havde naturligvis tidt ærinde til mig, der boede lige overfor ham. Han var selv barnløs, men h n kunde, når han så børnene lege i forstuen vor lille have, blive stående længe og more over den ugenerthed, hvormed de forts legen. Dette førte til, at da hans kone på en basar vandt en stor og pragtfuld dukkestue, forærede hun vore børn den, og det var en gave, som blev meget påskønnet og meget brugt. Efterhånden lavede de lange historier om dukkernes skæbne, de fortsattes mange

dage igennem; de blev gift, fik børn, blev gamle.

Ved den slags leg kunde Lulle ret være med, hendes fantasi var frodig nok; derimod kan hun aldrig havt smag for mere voldsom leg, der kunde hun ikke følge med.

Der var noget dameagtigt i hendes hele væsen; når der i Nykøbing kom visiter, og min kone ikke straks var tilstede, kunde hun sætte sig ind i stuen på en skammel og underholde dem, og allevegne vandt hun alles hjærter. Fra hun var ganske lille, var hun ofte flere dage i Horbelev præstegård, hvor min farbroder var præst, og her var hun alles yndling. Kom det så over hende, at hun længtes efter hjemmet, satte hun sig med sin dukke om bag døren, hvor hun troede, ingen kunde høre hende, og talte alle de trøstende ord til dukken, som hun syntes, hun selv trængte til at høre.

Det var en stor forandring for børnene, da vi kom fra det afsides Skælby til Brønshøj; vel var her endnu den gang fuldkommen landligt, men der var jo knap $^1/_2$ mil ind til Nørrebros sporvogn. Lulle begyndte at læse megen Ørsted, Øhlenschlæger, Shakespeare og hvad vi ellers havde i huset, og at gå og drømme om at opleve noget af det, digterne skildrede. En gang imellem kom hun i det kongelige teater, og hvad hun der så, gjorde et stærkt indtryk på hende. Hun fik en tro veninde, Caroline Thierry, hvis fader ejede Emdrup ladegård, som lå i sognet. Til hende betroede hun alt det, som vi andre ikke fik noget at vide om.

Således skriver hun, formodentlig 13—14 år gammel:

»Jeg har beskæftiget mig i den senere tid med et større dramatisk værk (bliv ikke bange). Nå, men det er sandt! Naturligvis er det noget frygteligt sludder, når jeg har lavet det! Hvis du vil vide titlen, så hedder det: »Elskovsdrikken, af Lucie Koch«. Jeg havde i sinde at skrive det af til dig; men jeg tror ikke, at jeg vil alligevel.«

Selvkritiken er næppe for hård, men hun sendte det dog til veninden, der formodentlig også har taget det alvorligt; ti hun tog en afskrift af det, så det nu eksisterer i to eksemplarer. — Noget senere, da hun var c. 14 år gammel, skriver hun:

»Du kan ikke tænke dig, hvor jeg har forandret mig i den sidste tid! Hvad udseendet angår, bliver jeg grimmere og grimmere, det tror jeg da. Dog det er mig selv, jeg vilde tale om, for min karakter har også forandret sig; jeg tør just ikke sige til det bedre; dog en ting er vist, jeg har i den sidste tid, siden jeg begyndte at gå til konfirmation, mere end nogensinde før tænkt på det bedste af alt. I det hele taget tænker jeg på så meget, ja altfor forfærdelig meget, og undertiden, når jeg sidder fordybet i mig selv, kan jeg forfærdes over, at »et barn« kan tænke på og beskæftige sig med sligt.«

Omtrent samtidig skrev hun et digt, som viser, hvad det var, hun gik og drømte om i

præstegårdshaven, og tillige, hvor tidligt barnet begyndte at skyde ham og blive voksen. Det lyder således:

»Jeg sad en dag ved en legende bæk,
som syngende risled afsted;
den pludred og snakked og løb så glad,
mens jeg lyttende sad ved dens bred.
Du lille bæk — hvi er du saa glad?
Hører du ej, hvad de gamle bemærker?
Egen derhenne fortæller en del!
Hør blot! Hvad er det, den står og knærker?
»Begynd med lempe«,
— så siger den gamle —
»livet er kamp,
man må kræfter samle.
»Den kommer og med, som ager med stude!
»Ja ser du, du lille, det er moral,
»moral, som duer både inde og ude,
»for verden er kun en jammerdal.«
Ha! ha! lo bækken
og bugted sig kåd,
ja tænk, den fjanted,
så egen blev våd.
Egen ærgerlig trak i sit slæb,
der var vist endnu lidt mere, den vilde;
men lærken åbned sit lille næb
og sendte just ud en jublende trille.
Bækken den tænkte nu sit om sagen
og standsede lidt med sin glade leg,
men som artig og velopdragen
den sagde det ej til den gamle eg:
»Nu har jeg løbet så artig og stille
derinde bag den høje skråning,
men har kun gjort, hvad andre vilde,
»bare samlet på kraft og erfaring
»hørt kun på, at min ældre søster
erklæredes »bæk« og fåhig til livet.

mens jeg endnu som en lille strøm
matte risle stilfærdig skjult i sivet.
»Nej bed mig om alt, du gamle træ,
»men ej om at standse min sang.
»Husk på, at i livet,
»det lyse, det skønne,
»der borte fra sivet
»mellem mosset det grønne
»jeg risler min første, min lystige sang.
»Tak for din lærdom, jeg skal den vel huske!
»Men end er jeg ung, og lystig jeg strømmer
»hen over sten og hindrende buske,
»alt medens anelsesfuld jeg drømmer
»om fremtid — om livet — jeg ved det ej alt,
»men hvad jeg vidste — det har jeg fortalt«.

Forgangen jeg vandred i skoven alene
uden mål eller med;
da pludselig bøjed jeg bort nogle grene
og stod ved den velkendte bred.

Jeg hørte det straks paa træernes susen,
jeg kendte det vist paa fuglenes sang.
Kun fandt jeg stærkere bækkens brusen,
end da jeg hørte den forrige gang.

Jeg satte mig ned på den grønklædte jord
og betragted forbavset min ven,
og hvis du nu vil lytte igen,
skal du høre dens egne ord:

»Fremad, fremad, fremad jeg må!
»Jeg skal vokse mig stor og stærk!
»Jeg skal bruse afsted,
»rive alting med,
»men fremad! fremad det går!
»Tro blot ej, jeg har mistet mit mod!
»Nej nu først jeg ved, hvad jeg vil.

Først nu jeg forstår,
at til tant og til dans,
til leg og til spil
blev end ingen skabning til.
Enhver skal søge at nå sit mål,
og mit blev det aabne hav!
Det lokker, det vinker,
det straler, det blinker
det hidser, det styrker mit mod.
»Vent kun! vent kun! vent kun min ven!
Jeg skal vokse og blive en flod!

Dette digt blev som sædvanlig sendt til Caroline, og Lulle glædede sig, da hendes bedømmelse faldt gunstigt ud. Den 14årige forfatterinde behøvede da heller ikke at skamme sig over det.

I Påsken 1884 blev Lulle konfirmeret; hun var da helt udvokset, en høj og kraftig pige med et sværl, den gang guldgult hår, der i en tyk fletning hængte hende ned ad ryggen til bæltestedet. Nu skulde hun altså til at »blive flod«, se og gribe ind i al den livets herlighed, hun havde drømt om. — Men det skulde ikke gå, som hun den gang tænkte.

Da hun var 15 år gammel, blev hun hårdt angrebet af en lungebetændelse; der kom idelige tilbagefald, og hendes kræfter svandt i en betænkelig grad. Hun bar dette med en stor tålmodighed ligesom siden alle sine mange sygdomsanfald. Hvad hun kunde skjule, skjulte hun for os, for ikke at bedrøve os. Når hun var oven senge og hosteturene kom over hende, gik hun ned i haven og kradsede med en pind

et hul i jorden, hvori hun spyttede, og så glædede hun sig, når hendes moder om aftenen sagde: »Idag har du da næsten ikke hostet.«

Ud på efteråret 1886 tog sygdommen overhånd. Hun vidste godt selv, at hun var farlig syg, og hun gruede for døden; herom talte hun dog aldrig til os den gang; men mange år efter (1899), da hun i Vestindien havde fået efterretning om hendes yngste søster Amalies død, skrev hun:

»Kære far og mor! Ja, til alt det andet, I har lært os, lærer I os rigtignok nu, hvordan man skal bære en stor sorg. Men det er sandt, det er en stor, stor trøst at tænke på, at hun har havt et så lykkeligt liv.

Jeg kan huske den gang, inden jeg rejste til Korsika, at jeg ofte følte, alle troede, jeg skulde dø. — Jeg kunde vågne op i feberangst og bede og trygle Gud om ikke at lade mig dø nu, jeg vilde så gerne leve og elske først; jeg syntes, alt vilde være meningsløst, hvis jeg skulde dø nu. Men jeg følte også en sugende livskraft i mig, som vilde hjælpe mig igennem trods alt. — »Frit Vidnesbyrd« har en skitse, »Den sidste nattevagt«, om sådan en stakkels ung pige, der ikke kan rive sig løs — jeg kendte mig selv i den.«

Det stod til sidst klart for os, at der kun var lidt udsigt til, at hun endnu vilde kunne overleve en vinter her hjemme; hvor syg hun så var, måtte hun sendes til Syden, og efter lægens råd valgtes Korsika. Ene kunde hun

naturligvis ikke rejse, og det blev da bestemt, at hendes søster Anna skulde følge med hende. Selv bortset fra sygdommen var det betænkeligt nok at sende de to unge piger, 19 og 16 år, ene ud i verden. De var hverken rige på erfaring eller på kundskaber. De havde været underviste af lærerinder, og deres sprogkundskaber indskrænkede sig til lidt Tysk og Fransk, Lulle kunde lidt Engelsk; men ingen af dem kunde tale noget af disse sprog. Dette kom de dog snart over; da Lulle et halvt år efter kom hjem, talte hun, om ikke korrekt, så dog flydende alle tre sprog. Heldigvis var der en dansk hotelejer Budtz fra Ajaccio og hans kone i København, og med dem kom de til at følges. Om selve rejsen fortæller Anna således:

»Vi var så spændte på at se hele den fremmede verden, vi drog ud imod, at det bragte os til at glemme den triste grund, der var årsag til rejsen. Ankomne til Hamborg tog vi ind på hotel Hamburgerhof, hvis pragt næsten tog vejret fra os. Vi blev installerede i et mægtigt værelse med tilhørende påklædningsrum og badeværelse. Aldrig havde vi set magen! Det var aften, og en stor sølvbakke med the og brød blev bragt os af en opvarter. Da han havde lukket døren, slog vores befippelse ud i en befriende latter. »Her kan vi jo have det meget ordentligt«, sagde Lulle. Humøret steg, og da vi kom i de store senge og der opdagede nogle firkantede silkepuder, som lå over fødderne,

prøvede vi på, hvor højt vi kunde sparke dem tilvejrs; hvad de ellers kunde bruges til, kunde vi ikke tænke os. Og hvor naive rejsende vi var, viste sig end yderligere, da gaslysekronen skulde slukkes; sådan en kendte vi ikke. Jeg fandt dog ud af det med skruerne, men var så langt fra at være sikker på, at det var rigtigt, at jeg flere gange var oppe for at holde en tændstik til; vi havde hørt noget om gasforgiftning.

Så kom vi til Paris; vi, som aldrig havde kørt i droske [1]), kørte rundt i de fire dage, vi var der, og havde en beklemmende følelse af at bruge formuer; men sådan gjorde alle de andre — der var flere damer med i følget —, og jeg tror nok, at vi var hurtige til at forstå, at hvad der skulde til, det skulde til. Kreditivet i min skørtelomme forekom os også at lyde på en svimlende sum.

Marseille med sin glitrende sol og sit brogede menneskemylder, hvor alle nationer færdedes imellem hverandre, blev for os selve æventyret. Vi kunde i lange tider stå på vores balkon og stirre over på nogle fede Italienerinder, der dagen igennem hængte over gelænderet af deres balkon og så på os igen. På sejlturen til Ajaccio var jeg søsyg, men Lulle morede hele selskabet og spiste for første gang i lang tid nogenlunde som de andre; der nød hun sin første kaffe med likør og fortalte mig siden, at det smagte godt.«

[1]) Vi havde dengang selv heste og vogn.

Dette var jo et stort fremskridt; hun var to gange på rejsen besvimet af mathed; alligevel var det dog kun det første skridt til virkelig bedring. Men i Ajaccio på hotel Bellevue, der svarede til sit navn, da de fra deres balkon havde udsigt over golfen, gik det bestandig godt fremad, omend den korsikanske vinter ingenlunde altid var blid. — Der var i begyndelsen så meget nyt og påfaldende at se, at det nok kunde opfylde sindene, f. eks. byens mælkeforsyning; en mand drev en flok geder ned ad gaden; ved hvert hus standsede han, gik op og fik bestilling på, hvor meget mælk der skulde bringes, så gik han ned igen, malkede det forlangte kvantum i en krukke og bragte det op, hvorpå han gik videre med hjorden. Det er unægtelig en måde at sikre sig uforfalsket mælk på. Lulle blev da også en af hans stadige kunder. Men alt sådant hører jo snart op at være nyt, og humøret kunde nok gå noget op og ned; til dels rettede det sig efter vejret. Der havde desuden i den første tid kun været få pensionærer i hotellet, og ingen, som de ret sympatiserede med, og da der kom flere, gik det som altid, de delte sig i forskellige kredse.

Af dem, der især fik betydning for Anna og Lulle, må først nævnes fru Gudmand og hendes to døtre, Ellen og Dagny, den nu bekendte sangerinde fru Grunert. Fruen tog sig moderligt af dem og blev i det hele midtpunkt for »kliken«, som de selv kaldte deres nær-

meste kreds. Fremdeles skuespiller Ring, en jydsk landmand Bloch, vinhandler Hey og flere, som stadig nævnes i brevene. — Men det bedste var, at det onde humør ikke fik lov til at komme inden for deres egen dør. Der udviklede sig i den tid et så kærligt, søsterligt-fortroligt forhold imellem dem, så to søstre måske ikke ret ofte har stået hinanden så nær, og det varede usvækket til Lulles død. — Anna skriver i en dagbog d. 11. Nov.:

»Forsamlingen bliver jo længer jo værre: man ser kun sure miner og sammensnærpede munde, alle er kede af det, ingen er sig selv; at slå gækken løs bliver til sidst en umulighed, og inden vi kommer herfra, vandrer vi vist som levende mumier. Hertil kommer, at naturen har raset i de sidste dage, så man har været henvist til at holde sig inden lukte døre.

Til vor lykke må vi dog sige, at det kun er på anden hånd, vi mærker ovennævnte symptomer, idet misfornøjelse og kedsommelighed kun stikker hovedet frem, så snart man får foden uden for vort værelse. Her har vi det godt, Lulle og jeg, med hinanden. Vi har fået det hyggeligt indrettet, i det vi har fået en stor sirat i en blomstret chaiselongue; i den strækker Lulle sig, jeg gør det samme i en lænestol, og så går det løs med syning og læsning, vi har aldrig en ledig time, og tiden bliver os ikke lang. Gudskelov, vi har det så godt på vort eget territorium.«

Læsningen bestod til dels i franske lektier.

De havde antaget en præst, Casabianca, til lærer. Hans entrée skildres således:

»Han er smuk, den personificerede elskværdighed og vistnok en dygtig lærer. Han må have noget imponerende ved sig, siden han endogså kunde bringe os to rutinerede verdensdamer ud af ligevægten. Lulle kunde ikke månederne, hverken forfra eller bagfra, hverken på Dansk eller Fransk. Men da det første indtryk havde sat sig, gik det helt brillant; jeg tror, jeg vilde have holdt af ham, om han så ikke havde sagt andet end de mindeværdige ord, da han så faders billede: »Cela est un *front, qui pense.*« Det værste var en rød lommeklud af dimensioner som et lagen, som han efterlod på gulvet, og som vi kredsede omkring som Molboerne om den mugne pølse, til jeg til sidst fik mod til med to fingre at fjærne det.«

Det varede iøvrigt ikke længe, inden de afskedigede ham og antog en mademoiselle Meuron i stedet. Hun fik betydning for Lulle ved at føre hende ind i korsiske familier, da Anna var rejst hjem; dette skete noget efter Nytår 1887, da hun anså Lulle for at være så rask, at hun kunde undvære hende.

De følgende breve vil vise, hvorledes der levedes paa Korsika, og hvad der i vinterens løb oplevedes.

Lulle til sin moder 22. Dec. 1886: »Vi har i de sidste dage havt et hundevejr: »Det blæser aldrig på Korsika« — nej Gudbevares! men det stormer, så det piber gennem værelsets 4

døre, og man har en fornemmelse af, at pandekrøllerne vifter.

I sådant vejr arriverede igår to stakkels Englænderinder, moder og datter, i en ubeskrivelig tilstand. Medens de om natten var nærved at kvæles af søsyge og brækken, måtte de stå op og klæde sig på, fordi vandet strømmede ind i kahytten til dem. — Imidlertid har vi her havt en lejlighed til at lære, at Englænderinder er noget af det sejgeste sejge, og disse viste sig ikke at være undtagelser, idet de ved bordet mødte i grande toilette og med søsygen præget i alle miner. Men nu blot at tænke sig, at *de* kommer ned til middagen, medens *vi* og alle andre normale en hel dag la med næsen i vejret efter en tur i blikstille. — Vi havde håbet at se noget pænt; men du store verden! hvor var de gefærlige! Bloch blev mindet om en fordums malkepige i markedsstads, og Ring lavede en hel novelle om en fedteforretning i en af Londons smågader — vundet det store lod i lotteriet — og et fugleskræmsel af en datter, der skulde afsættes til en eller anden naiv udlænding osv. — Alt dette foregår lige for næsen af de stakkels uskyldige, der sidder og betragter os med interesserede miner, ikke anende, at det er deres pudserlige urangutangydre, der forvolder os den kvælende latter.

Du synes måske, af jeg er ondskabsfuld. Men tænk dig, at vi igår kun havde 4 graders varme, og idag vist ikke så meget. Sneen ligger langt ned ad bjærget, ja inat er den endog

faldet her, og så kun een, en alen høj kakkelovn i hele huset, som vi skiftes til at sidde på, når vi er i salonen! Forunderligt nok er her næsten ingen forkølelse, men naturligvis heller ingen fremgang. Jeg har idag forfærdet omverdenen ved at stille til frokost indhyllet i den store plaid og med den forsikring, at hvis jeg havde en overdyne, tog jeg den på.«

Anna havde skrevet et brev hjem og skildret en meget æventyrlig tur, hun sammen med nogle andre havde foretaget til en stor gård, som ejedes af en ekscentrisk engelsk oberst. Dette brev sendte jeg til Lolland-Falsters Stiftstidende, hvor det blev trykt og derefter sendt ned til dem. Om modtagelsen af denne avis skriver Lulle:

»Anna og frk. Gudmann var igår gået til byen for at købe biscuit. Vi skulde have eftermiddagsthe. Jeg vaskede thetøj og finede, til vore gæster skulde komme, da portieren bragte den nyankomne post op. Der var brev fra tante Charlotte og så jeres pakke, og da Anna kom hjem, stod jeg med Stiftsen i hånden på den øverste trappeafsats og råbte til hende igennem tre stokværk, at der var noget forfærdelig morsomt — noget voldsom morsomt, især for hende, og endnu inden hun havde set avisen, råbte hun: »Det er min beskrivelse af obersten!« og hun læste den om og om — så for sig selv — og så for selskabet; hun glemte

i sin iver, at hun var fornærmet paa Budtz, og hans ansigt strålede, da han hørte det. Fruen har ikke hilst på nogen i to uger, men imorges, da jeg kom ned, sagde hun, takket være Lolland-Falsters Stiftstidende, med et huldsaligt smil: »God morgen, frøken« — så den har gjort sin gavn. Tusind tak for bogen, den skal nydes af kliken til højtlæsen, hvorimod vi allerede i aftes læste »Gare à la reine« — den søde Pelle! den skal hun rigtignok have tak for. Vil du fortælle Hans, at jeg har læst tre komedier af Musset, og nu studerer vi begge George Sand med stor iver.

»Gott im Himmel! , jeg ser, klokken er tre, så må brevet ned. Anna og frk. G. er i byen for at købe konfekt til juletræet. Hils alle — alle —. Din Lulle.«

Julen 1886. Lulle til sin Moder: »Nå! Ja, så kom da den Jul, som mod sædvane næsten var imødeset med gysen og modvilje i stedet for hjærtekvababbelse og spænding. Imidlertid skulde det blive bedre, end det tegnede til. Allerede Lille Juleaften begyndte vi at more os. Gudmands og de andre var gået tidligt op, og da vi, Anna og jeg, kom ind i salonen, sad der kun to engelske damer, en ganske ung pige med sin moder, som straks kastede sig over os med glubende iver; den unge og jeg talte Engelsk, moderen og Anna Fransk, altsammen i den gemytligste guddommelighed

med fejltagelser, komplimenter for den udmærkede udtale osv., så da Bloch og Ring kom ind få minuter efter, at vi havde forladt dem med den faste forsikring, at vi ikke vilde have med »duserne« [1]) at gøre, og fandt den yngste på knæ for mig, medens den gamle åndelig talt omfavnede Anna, blev de, som rimeligt var, yderst forbavsede. — Grunden til damernes henrykkelse var tanken og talen om en lille dans i Julen, hvor vore ønsker mødtes i fuldstændig sympati. Imidlertid forlod vi snart vore nye yderst livlige bekendte for at få os en Whist med herrerne: den endte med kaffe og Maraschino, så vi først kl. 11½ begav os *til gemakkerne*.

Den næste morgen var vi tidlig oppe, Anna for at pynte juletræ og jeg for at gå til byen, hvor jeg har fået 3 tænder plomberet hos en meget dygtig amerikansk dentist, og senere op på bjærget, ledsaget af miss Corner (den unge Englænderinde) for at købe roser til at pynte os med i juledagene — 9 dejlige roser og masser af violer for 1 fr. — Jeg vilde ønske, I havde set mig parlere Engelsk med missen og Fransk med gartneren, altsammen i en kørevælling og med en utrolig frækhed: når man er på egen hånd, er det svært, hvor det går.

Medens de andre havde travlt, sad jeg og syede og tænkte mig jer i alle mulige situationer. Jeg havde resigneret og ventede mig ikke noget af Julen. Så begyndte vi imidlertid

[1]) »Kliken's« benævnelse for dem, der ikke hørte til den.

at klæde os på, jeg havde min blågrå kjole på og røde roser på brystet og i håret, som jeg lod hænge løst. — Så kom den gode middag og så alt det, som Anna beskriver: Det smukke træ, salmerne, der blev sungne så smukt, væggene og træet, der skinnede af Dannebrogsflag med kun et par grimme engelske og svenske iblandt, det hele så festligt og smukt — det kriblede helt ned i hælene.

Siden dansede vi jo, og jeg gik på med dødsforagt; så snart jeg sad stille, kom missen: »Oh will you dance with me?« og så snurrede vi rundt som et par toppe; hun tog to trin, når de andre tog et. Jeg skal ikke nægte, at jeg pustede, dog ikke mere end hun, og selv efter at jeg kom op, gav jeg ikke et host fra mig.

Juledag kl. 8 bragte pigen som sædvanligt chokoladen og theen op; men vi ænsede det ikke. Kl. 11 pikkede det sagte på døren; det var Dagny Gudmand, som havde lugtet lunten og nu med stolthed trak sit nye ur op af lommen for at vise os vor dovenskabs omfang. Efter frokost gik Gudmands og vi en tur — foran Anna og frk. Ellen og bagved fruen og jeg. Hun fortalte om Dagnys sygdom, om hvorledes hun for et halvt år siden måtte køres i rullestol og tre gange var opgivet af lægerne. Til gengæld fik hun nogle træk af min lidelseshistorie. Kan du huske, mor! da jeg satte mig ned i jordbærrene og ikke kunde komme op, men måtte krybe hen til Rhabar-

berne for at støtte mig til dem? — og nu går jeg til hvedebrødshuset, således kaldes målet for vor vandring. Her sad vi på et stengærde og nød varmen og den skønne udsigt.

Da vi kom hjem, lå »Sommerdrømme« og ventede på os. Jeg lagde mig lidt på sengen, og Anna begyndte straks at læse højt i beskrivelsen af livet ved det lille badested; det morede os meget; dette med at give øgenavne og slås om pladserne ved bordet lå os jo ikke så fjærnt. — Omsider stod den på s'habiller, og Anna i sin drap med røde roser og jeg i min blå med gule do. og violer stak slet ikke op for frk. Gudmand i sin lysegule af råt silketøj — i ethvert tilfælde var ensemblet højst tilfredsstillende.

Og så kom vi ind til bordet! Idet man trådte ind, var det formelig blændende — hele det lange bord bugnede af blomster og frugter. Således midt på bordet en vældig sølvopsats med oranger, mandariner, bananer osv., og nedad fra kanten hang den ene store tunge vindruklase ved den anden. I toppen af to fade med gåseleverpostej stod Napoleon, som kokken havde formet i hvidt fedt (altså kun til sir); det så nydeligt ud; masser af små skåler med salater, nogle græske, andre tyrkiske, med guleroer og roer, skårne i kredse og halvmåner og kantede med grønne ærter, hver for sig et lille kunststykke. Du kan blot tænke dig, at hver serviet var lagt sammen på den kunstigste måde, og i hver af damernes lå

der en rosenknop. Menuen sender jeg dig med oversættelse, da den ellers kunde berede vanskeligheder.

At vi ved synet af alt dette og bevidstheden om vor egen dejlighed straks var oppe, kan du nok tænke dig, og da herrerne ved 3die ret rekvirerede champagne, var det lige ved at flyde over. Efter at være af ganske hjærte tilfredsstillede var *vi* (de Danske) alle ude for at komplimentere kokken, der stod triumferende, skinnende hvid med sine to køkkendrenge. Finalen, café noir med likør, blev af *os* nydt i gangen. Anna havde taget doktoren og jeg K. på samvittigheden, hun med en chartreuseflaske under armen, jeg med en *do.cacao*: der blev drukket, og der blev let. Til sidst fik vi to af pigerne og en af opvarterne — Schweizere — ind at synge og jodle.«

En juleaftens gudstjeneste beskrives således af Anna:

.... »Lulle gik i seng kl. 11, og jeg tog en anden kjole på for kl. $11^1/_2$ sammen med fru og frøken Gudmand, Bloch og sekretæren at traske ned i katedralen, hvor der, efter hvad vi havde hørt, endnu overholdtes en gammel katolsk skik, der ellers er gået aldeles af brug. — Kirken var myldrende fuld, vi fik ståpladser lige ved indgangen. Atmosfæren var ikke just angenem, men i håb om det mærkværdige, der skulde ske, ventede vi tålmodigt.

Oppe ved alteret var der en vældig pyramide af lys, og i midten af denne fandtes et

stort billede med Jesu moder, de hellige tre konger og barnet, der var en voksdukke, alt lidt taget: men vi troede, det var afstandens skyld, at det så således ud. Der var en masse præster, orgelet spillede, og de messede. Som sædvanligt passerede de af og til alteret, nejede og satte sig på deres plads, idet de ligeledes med små mellemrum tog huerne af og satte dem på igen.

Endelig var klokken 12, klokkerne ringede, orgelet spillede, og præsterne messede. Alle rejste sig op og så på billedet. Vi gloede og gloede og kunde aldeles intet se. Folk hylede, peb i fingrene og skrålede, som de var gale, så der måtte åbenbart være foregået noget meget mærkværdigt. Endelig opgav jeg den alt andet end bekvemme stilling på tåspidserne med strakt hals for at spørge en mand, hvad der foregik. Han så forbavset på mig og sagde med en sikkerhed og overbevisning, som man ikke kunde tvivle om, at nu var barnet født. Folk strømmede ud af kirken, og vi holdt trop, stadig i den dybeste uvidenhed om det mærkelige, vi havde set. — Og tænk så, hvorfor disse masser af naive stakkels mennesker stimler til kirken: Det, der foregår, er, at en præst på slaget 12 trækker i en snor, så et tarlatan, der hidtil har fordunklet omtalte billede, falder ned, og så — ja så er barnet født!«

Lulle til Car. Thierry, efter at Anna var rejst:

.... »Mine drømme her er aldrig fantastiske; de former sig ikke til forjættede lande med guldskyer og fatamorganaslotte; nej centrum er Brønshøj præstegård, og derfra tager de små udflugter til andre danske lande og stæder. Alene den tanke at komme i et hjem og ikke altid være på feltfod, forekommer mig herlig, og hvad er det så ikke for et hjem! Å ja, Caroline, det kan du tro, jeg skønner på. Jeg synes, at når jeg engang kommer hjem, må jeg altid være glad.

Tidt tænker jeg også alvorligt over sagerne og siger til mig selv: Hvad om nu en ulykke skulde ske i dette hjem, som jeg elsker over alt i verden — hvad kan jeg da? Hvad skiller mig fra alle disse mennesker, som brystsyge og hulkindede dag ud og dag ind trækker nålen ud og ind og sjæleligt dør, medens legemet elendigt opholdes? Å intet andet end en lykkelig barndom og lyse minder. — Man nødes jo til at tænke alvorligt. Jeg ser ingen grund, hvorfor jeg just skulde være et lykkens skødebarn, som hele sit liv skulde danse på roser, og forkælet og forvænt som jeg er, vilde det blive ubeskrivelig svært en gang at skulle tænke på livets fornødenheder. Det undrer dig vist, at jeg her omgivet af bekvemmelighed og luksus får slige alvorstanker; men jeg er ikke mere den forsorne pjanke, der siger: Hvorfor skulde jeg ikke blive gift? — Ja hvorfor ikke?

— fjolleri, ugørligt, det sker sikkert aldrig! . . . Jeg savner Anna så meget.« . . .

Lulle til sin Moder. »Jeg håber da ikke, at I for mit vedkommende har havt en eneste ængstelig tanke angående jordskælvet. I Nizzabladene er Korsika nemlig rystet sammen og alle dens beboere gåede under. Men Gud ske lov! her er man da sluppet med forskrækkelsen, idet husene to nætter i træk blev antagelig rystede, og folk i byen, der af erfaring ved, af hvad tømmer dens huse er lavede, foer halvt påklædte og nøgne ud på Diamantpladsen, hvor der skal have været grulige scener. — Jeg for mit vedkommende sov sødelig fra det begge nætter.

Hvad den forfærdelige katastrofe på Rivieraen angår, er I sikkert langt bedre underrettede end vi, da omtrent al postforbindelse her har været afbrudt, så vi, på nogle løgnagtige skildringer i »Eclaireur« nær, omtrent har levet i uvidenhed. Slemt er det for Gudmands, som nu var bestemte på at rejse, men som naturligvis ikke har lyst til at komme gennem sammenstyrtede byer med tillukkede hoteller. Flere tusinde mennesker er flygtede fra Mentona, hvorimod hotelværterne i Marseille tjener formuer. — Fru Budtz, der ikke er fri for at være noget sangvinsk, mente, at »det halve Nizza« skulde ankomme med damperen idag. Underligt nok var der ikke en kat med.«

1. Februar. »Vi sidder idag intet anende ved table d'hôte, da en opvarter kommer styrtende ind og med alt andet end værdighed haler af med hr. Johnson og mumler noget om »tre mænd, alle bevæbnede, banditter« osv. Alle farer op, medens J. kommer ligbleg tilbage med sin revolver i hånden. Derefter kommer fru Budtz, hvid som et lagen og halvt afmægtig af skræk. Stadig hører man forvirrede råb i alle tungemål, indtil den dånende frue får samlet sig så meget, at hun i en blanding af Tysk, Engelsk og Dansk kan få fortalt sammenhængen.

Hun, kokken, svenden og kokkendrengen står ude i køkkenet, da der på en gang viser sig tre drabelige kammerater i døråbningen og spørger efter patronen, og da fru B. vil hente ham, stiller de sig i vejen og stikker hende revolverne i næsen med de blide ord: »3000 fr. eller dit liv.« Hele køkkenpersonalet tager pokker ved, og fruen må bede om lov til at hente pengene. Hun farer ind til sin mand og sender bud til Johnson, som hun ved altid går med en ladt revolver, og da banditterne så dem og tillige kokkene, der havde hentet bøsser (Cretchmer, hotellets sekretær, havde med sædvanlig opvakthed forstået af den forpustede kok, at det var en rotte, og kom med en salonbøsse), retirerede røverne skyndsomt, men forfulgte af de bevæbnede; især var den lille køkkendreng som rasende og havde affyret 3 skud efter dem; flere gange var de dem ganske nær;

da de imidlertid kom ned til stranden, hvor hver sten i den mørke aften kunde skaffe smuthul, måtte forfølgelsen opgives.

Imidlertid herskede der det livligste røre ved bordet. Nogle af herrerne så i tavshed modige ud, medens andre mente, at det kunde død og pine have været sjov at få en ordentlig jagt på dem, når det havde været lys dag osv. — Den engelske miss hylede og skreg: »Say it in English (vi talte jo Dansk), I will out, I will see them!« osv. Andre var besvimelse nær, og atter andre tog det med ophøjet ro. Nedladende var vi allesammen — opvarterne førte det store ord — ligeledes venskabelige som bare pokker — uvenner talte sammen, og dødsfjender vekslede forståelsens blikke. — Endelig kom vor krigerske kok hjem, og måltidet fortsattes under den livligste diskurs.

Siden var vi ude at bese valpladsen. Køkkendrengen greb et kosteskaft, der tænktes som revolver, og viste os med lynende øjne og tilsvarende gebærder, hvorledes det hele var gået til. — Intet under, at stakkels fru B. gik fra snøvsen — således at se ind i tre ladte våben! Imidlertid gik B. ned på gensdarmeriet, og der kom et par lovens håndhævere herop. De så vist langt mere skrækindjagende ud end de virkelige banditter.

Om aftenen var der nogle unge mennesker, der til guitarspil sang de dejligste serenader. Alle balkoner var fulde af lyttende mennesker, da pludselig Tyskerne fik den »tyske idé« at

byde sangeren penge. Han blev rasende og råbte op til os, at han var kommet for at give Bellevue en oprejsning for den skammelige behandling af banditterne, og så gav man ham, som ikke vilde synge for 1000 fr. — tænk 4 fr.! Bloch og Ring løb efter ham, og hans raseri blev først stillet, da han hørte, det var Tyskerne, der havde gjort det: »Af en Tysker kunde man ikke vente sig andet.«

»Jeg har forskaffet mig en meget beundrende ven i en gammel vejmand, der sidder oppe på bjærget og giver Pan i alle mulige maleriske situationer. Han er en sjov gammel en, og når jeg er alene, får vi os en lang passiar. Det har sine vanskeligheder, da han taler Korsisk, men det går dog. Han har inviteret mig med op i bjærgene, hvor han har en broder, der er bandit. Han spørger mig stadig, »om vi skal imorgen«.«

En engelsk dampers forlis. »Da jeg kom ned til middag, ser jeg både Engelske og Danske i oprør og får endelig ud af den almindelige hurlumhej, at et af Englands største fartøjer, der var kommet fra Bombay, var strandet uden for golfen, og flere mennesker allerede omkomne. Der blev straks sendt en lille damper, der lige var kommet fra Nizza, ud, og konsulen og flere gik med.

Her på hotellet bor en gammel engelsk general, der for otte dage siden er stået op fra en bronkitis, som de troede skulde gøre ende på hans liv. Da han hører dette her, bliver han helt splittergal. Han har knap kunnet gå over vejen, og nu foer han rundt som en top: Han vilde med! sagde han, og med en kasse the under den ene arm og en do. biscuit under den anden rutchede han ned til havnen. — Han dør nok af det! men jeg kunde kysse den gamle brillante mand! Det skulde nok ingen af de unge have vovet deres skind og sundhed for.

(Nogle dage efter.) Det var en frygtelig begivenhed med den engelske damper — I har sagtens læst om den i bladene. I kan tro, fru Budtz var i bevægelse; hvert hul, hvor der kunde stå en seng, blev gjort istand, og da vi om mandagen sad ved frokosten, begyndte de skibbrudne at indfinde sig, de fleste i sådanne natbukser, som de ligger med på skibet, og for resten en kavaj eller et sengetæppe, nogle kun med bukser og uldtrøje, og en *kun* i et sengetæppe. Flere var så medtagne, at de straks krøb tilkøjs.

Om eftermiddagen var jeg nede hos Lancy, og det var en latterlig forestilling. Udenfor holdt en lang række vogne, og kuskene, der var kørt derned med nogle miserable forpjuskede fyre, så højst forbavsede ud, når deres passagerer vendte tilbage som Pariser-gentlemen. — Nogle grinagtige nogle er dog de Engelskmænd. Jeg så således en, der inden han

havde fået det nødvendigste — han stod endnu med en fruentimmerhat på hovedet — forsynede sig med parfumer. — Andre købte crêmefarvede benklæder og slørhatte. Ved middagen var der endnu flere, og vi gjorde stadig opdagelser, at han med den røde slips er ham, der i formiddags var i sjal og nathue, — han i den lyse frakke er ham i uldtrøje osv. Der var et par, der havde beholdt kostymet — de havde mistet alt, hvad de på lang tid havde tjent. Damerne var alle i skørt og nattrøje. Her lod de champagnen knalde og levede højt — det var dampskibsselskabet, som skulde betale . . .

Jeg er *meget* ked af det, imidlertid ikke *høj* — kun gnaven. Eders i kedsomhed fortrykte Lulle.«

Palmesøndag. »Idag har jeg været i grumme dårligt humør. Tænk jer, at jeg imorges stod op kl. 7, og på den tid var det allerede henrivende varmt, rigtig som en sommermorgen hjemme, og vi havde det som sædvanligt ret gemytligt i haven [1]), hvor der er aldeles storartet. Tænk jer et helt bed med kæmpekallaer i fuldt flor, udsprungne pæoner og margarittræer, for man kan ikke kalde dem buske, og nogle spiræaer! — ja I kan ikke tænke jer mere frodighed og kraft end den, med hvilken disse blomster udvikler sig. Lige-

[1]) En gartnerhave et stykke oppe på bjærget, hvor hun næsten daglig gik op.

ledes vilde blomster; I skulde se den, vi hjemme kalder katost, den er her sine tre alen høj, og det kunde jeg holde fast ved, selv om jeg ligesom bondeknøsen Hans skulde passere den ubehagelige bro, I ved nok.

Nå, så længe vi var oppe i al den blomsterherlighed, kunde det endda gå an; men siden frokost har jeg tilbragt min tid i fortvivlet tavshed og tavs fortvivlelse. På bjærget kunde jeg ikke komme, formedelst at jeg ikke holder af at melere mig med den korsiske plebs. Så gik jeg igen op i haven. Det var just vejr til at ligge der et eller andet dejligt sted og snakke fortroligt med et dejligt menneske — og så jeg lille stakkel!

Ja I synes vist, at jeg er affekteret; men I kan tro, det er ikke så morsomt altid at tulle alene om med sine »stemninger og tilstande« og i det højeste at udgyde dem for fru K. og risikere det svar: »Ja, jeg tænkte just det samme engang — det var for resten det år, da K. købte den store ejendom« osv. Jo smukkere her bliver, des mere trænger jeg til at have nogen at nyde denne herlighed med, jeg bliver til sidst helt overfyldt af indtryk. Nu skal I slippe for mere af den bøtte, skønt det er mig en ren svir at lænse den lidt.«

Påskedag. »I kan tro, i alle disse helligdage, når klokkerne har kimet og klemtet, at jeg har ønsket at kunne følge med jer til kirke og høre

en af faders prædikener. Her er dagene gaet som altid, og jeg har måttet læse en af Rordams prædikener hver dag for ikke at glemme, hvad det var for dage.

Jeg havde også havt lyst til at gå i kirke og se på katolikernes underlige fagter og i kirken dækkede borde; men vejret har været så væmmeligt, at jeg slet ikke har stukket næsen udenfor, stadig forårsregn og storm. Det er jo kedeligt for os driverter; men det er godt for alt, hvad der er grønt.«

Til hendes søster Amalie. »Kæreste, sysseste, bitteste Pelle! I kan jo nok tænke, at da jeg havde sendt mit gnavsede brev forleden, fortrød jeg det gebommerligt, og jeg vil nu spendere 20 centimer på at fortælle jer, at det kun var en overgang, og da den næste dag begyndte med solskin og varme, kunde jeg ikke lade være at sige: »Hvor er her smukt! den luft!« (spørg Anna, om hun kan huske, hvad Napoleon sagde)[1]). Men naturligvis er det værst om søndagen.

Ida (fru K.'s 12—13årige datter) og jeg holder hver dag fransk time oppe i haven. Jeg tager mig moderligt af hendes opdragelse, dunker hende i ryggen, når hun sidder krum. retter hende, når hun siger »Helsenør« og

[1]) At om man end førte ham til Korsika med bind for øjnene, vilde han straks kunne kende landet på duften.

»gullerne« og mange andre smagfuldheder. Jeg ser at klare hendes fortumlede begreber med hensyn til historie og literatur. Jeg tror nok, fru K. finder min opdragelse temmelig realistisk; men forleden havde jeg dog den tilfredsstillelse, at hun lod Ida holde op med klosterskolen, »da hun havde mere nytte af at tale med frk. Koch«. Det er nogle grinagtige stillinger, jeg kommer i hernede, først pladsen hos frøkenerne N. og P., som jeg beklædte med stor værdighed, og nu som I. K.'s opdrageriinde. Du skulde blot høre, hvor jeg ekser hende!

Alligevel er hun meget ulykkelig, når jeg gar, som idag, da jeg har promeneret Fransk i to timer med mademoiselle Meuron, og forleden havde jeg en yndig eftermiddag hos hende. Der var fire franske herrer, en sang nogle italienske sange, akkompagneret af min mademoiselle. Siden akkompagnerede hun to, der spillede violin og vioncel, og endelig en på fløjte. — Da jeg kom, stod de alle og kiggede i loupe på mit portræt — jeg kunde næsten ikke lade være at grine, da jeg så det.

Når jeg har promeneret, følger jeg altid mademoiselle hjem for at gøre timen så lang som muligt. Så idag, da jeg gik tilbage, mødte jeg tilfældigvis næsten alle de herrer, der er præsenterede for mig. Det var morsomt Østergadeagtigt at se dem komme drivende arm i arm og aflevere deres allersirligste hilsen. — Det er underligt med alle disse mennesker her

i byen, hvis ydre jeg snart kender som mine egne lommer, og så aldrig at skulle se dem mere. Trods alt er jeg alligevel under de seks måneders ophold groet underlig fast til Ajaccio. Er der ikke noget med: »Blot et herberg på vor vandring«?«

Montreux. Til Caroline Thierry. (Fra hjemrejsen, noget senere).

. . . »Du kan tro, jeg slog til skaglerne den sidste tid i Ajaccio. Jeg kendte jo tout le monde og kom vældig meget ud. Det var såmænd godt, jeg kom derfra, det var rent for galt til sidst — men som jeg morede mig! Den sidste uge, jeg var der, var jeg til en musikalsk matinée hos frk. Meuron. Der var 4 herrer, der spillede kvartet, en engelsk miss Woller, der spillede piano, og en fransk frue, der sang. Så var der en gammel italiensk komponist, der efter at have overvældet mig med komplimenter greb sin luth og med himmelvendte øjne sang et langt elskovskvad, han havde komponeret i sine unge dage. Han fortalte mig, at han havde skrevet tre italienske operaer, og i den ene var der et parti, der var som skrevet for mig, og han kunde se på mine øjne, at jeg kunde synge osv., og hele selskabet formelig væltede sig ind på mig for at få mig til at synge. Du kan tro, jeg indvendig tog mig et godt grin — jeg ser deres ansigter, hvis jeg havde opladt min hulde røst! Den gamle kom-

ponist kom i hitz, og med bævende stemme foredrog han den ene rørende vise efter den anden. — En fortalte mig, at han kunde Engelsk, og med fransk udtale foredrog han en lang remse, som jeg ikke forstod. Pludselig vendte han sig imod mig og udbrød: »You are pretty! Avez-vous compris, mademoiselle«? Jeg rødmede »øndigt« og nikkede forstående.

Ja, kære Caroline, at jeg for at holde så mange franske kavalerer i ånde måtte sætte alle sejl til, kan du forstå. — I mit stille sind tænkte jeg dog: De dumme mandfolk! Der sad den unge smukke comtesse Peraldi, den musikalske frk. Woller og den syngende frue — og jeg, som talte middelmådigt Fransk, og ikke havde en tone i livet!! Men sådan er de fjolrehoveder, og — gyselig morsomt var det! Å Caroline! forfærdelig morsomt! At det gjorde mig lidt ondt at sige farvel til alle disse glade sjæle, kan du jo nok forstå, endda et evigt farvel.«

»Kære moder! Nå nu synger vi sa virkelig pa det sidste vers i Ajaccio, og heute Abend geht's los, om alt går vel. Jeg har hele dagen havt travlt som ...., idet jeg selvfølgelig havde opsat alt til den sidste dag og ikke som frk. P. og fru K. havt kufferterne pakkede flere dage. Imorges var vi tre oppe i haven, hvorfra vi dog måtte flygte på grund af vej-

mandens, hans søns, gartnerens og Rosinas [1]) hjærteskærende fortvivlelse. Vi gik så en omvej hjem og sagde farvel til Napoleonsgrotten og stranden.

Efter frokost pyntede jeg først min stråhat, der bliver finere og finere, for hver gang der kommer nyt på, denne gang foret med mit blå kåbetørklæde, der var ubrugeligt i denne egenskab, og med blondestykket i nyvasket tilstand — storartet kære! Denne akt overstået, fik jeg mine kufferter frem og alt ud af skufferne. Ida hjalp mig, og fru K. sad i sofaen og så til, jeg tror helt forbavset over, så fornuftigt og gesvindt det gik. Hun siger vist ligesom tante Louise, at jeg har jo i grunden »Geschicklighed«, men . . . osv.

Lige havde vi alt dette i orden, og fru K. havde sendt bud efter kaffe som flidsbelønning, så lød der små geskæftige skridt i det andet værelse, og uden banken fløj døren op, og Rosina viste sig i al sin glans. Alt det skidteri, i form af tørklæder og gamle bånd, vi har foræret hende, var hængt på, i ørerne blå perler à 4 sous, som hun havde fået af fru K., og i hånden en stor buket jordbær, som hun delte

[1]) Rosina var gartnerens, en Italieners, datter: »Hun er noget af det lebendigste jeg har set. Hun sætter sig på hug på jorden og fortæller en hel mængde, som vi ikke forstår. Når vi siger et af de fem italienske ord, som vi kan, hyler hun af glæde.« — De forærer hende al slags gammel pynt, og hun sanker til gengæld appelsiner ned af træerne til dem.

imellem os. Hun var helt ellevild og fik jo en kop kaffe med. Så måtte hun gerne være gået, men ak! hun sidder der endnu iført en gammel balladehat af Idas og et par skaftestøvler af mine. Føj dertil et par knuste lorgnetter, og vær overbevist om, at hun er bella.

En gyselig bekymring har jeg havt, og det er for mine pengesager. Jeg havde lige lagt fra til rejsen, men så vældede regningerne over mig: Jensen 25 fr., mælkepenge 8, Meuron 26, kommissioner for Gudmands og Heys 8, en del rejseindkøb 10 osv. osv., så jeg har været helt ude af det. Endnu skal jeg betale min regning her for to uger og 20 fr. for lørdag og søndag, så drikkepenge og — ja det er forfærdeligt, ligefrem forfærdeligt! Jeg tør ikke tælle mine penge mer, når vaskekonen, hyrden osv. indfinder sig, griber jeg bare i skuffen. — Så, nu billetten 38! Å jeg er lige så elendig som den politiske kandestøber! Heldigvis kan fru K. låne mig nogle penge; men I synes vist, at jeg bruger gyseligt meget; men jeg giver virkelig ikke noget overflødigt ud, men de trækker fra mig! alt er så dyrt! Jeg kommer til Montreux uden en øre!«

Med Marseille i sigte: »Har været en grusom nat! Jeg har ofret det utrolige, og de andre dobbelt så meget. Alle gulgrønne! Men for mit vedkommende er nu alt overstået, da vi er i stille vand. — De andre kan såmænd ikke rejse sig.«

Den her omtalte pengesorg blev snart afhjulpet; det var kun 40 fr., hun var kommet tilkort, og så snart brevet var kommet hjem, blev der afsendt en ny anvisning. — De, der har læst ovenstående breve, vil forhåbentlig nok have nogen medfølelse både med pengesorgen og med det mismod, der udtaler sig i forskellige af dem. Hun var jo dog kun 17 år gammel og stod, da Anna var rejst hjem, ganske ene mellem fremmede; i den sidste tid havde de fleste af dem, hun havde sluttet sig til, forladt Ajaccio; det var kun rimeligt, at hun til tider kunde føle sig meget ensom.

Brevene viser dog også noksom, at sådanne anfald af mismod ikke har varet længe, men at hun med en mærkelig lethed har fundet sig tilrette i det fremmede land og mellem de fremmede mennesker. Hun skyldte Korsika meget; hun var tilsyneladende rask, vejede 135 pund, en vægt, som hun aldrig siden nåede, og hendes glæde over livet blussede op med stor kraft. Hun nød det, når hun kunde tale de fremmede sprog, som her lød omkring hende, og når hendes livlighed og skønhed gjorde hende til midtpunktet i et selskab. Bagefter glemmer hun ikke at anstille kritiske betragtninger, men — »gyselig morsomt var det«, og bagved alt stod dog tanken om, hvor godt det vilde være, når hun igen var i Brønshøj præstegård.

Nu gik altså rejsen til Montreux, hvor jeg skulde møde hende.

Hotel de Cygne, Montreux, 12. Maj 1887. »Kære! søde mor! Nå! nu er vi da endelig kommet så vidt og sidder her lunt og godt mellem fløjelspolstre og silkegardiner. Det sidste, I hørte, var nok fra Lyon, og jeg vil fortsætte, hvor jeg slap. Endnu inden jeg havde læst brevkortet igennem, susede toget frem, og med fru K. og frk. P. i fronten og en hæsblæsende drager efter os snurrede vi omkring som toppe, indtil endelig en konduktør var så heldig at finde en kupé, der var os tilpas.

Vi begyndte med at være ganske solo, og jeg, der har særlige talenter i den retning, fik straks mit sæde ved hjælp af plaider lavet til den dejligste chaiselongue. Ida og fru K. ligeledes, den sidste med et hvidt tørklæde om hovedet aldeles som en natkappe, og frk. P. med hovedet i et hul og benene klædte i et par dejlige grå uldhoser i opadstræbende stilling over sofaarmen; jeg tror ikke, man kan kalde det en plastisk attitude, men den var vist ret bekvem, om ikke til andet, så til at kyse folk. — Næsten ved hver station blev døren lukket op, men når de så disse grå ben, trak folk sig skyndsomt tilbage, og vi akkompagnerede deres forsvinden med en lattersalve.

Således gik det lige til den schweiziske grænse, hvor vi på grund af toldvæsnet rejste os fra vore magelige lejer og pakkede alting sammen. Døren blev nu åbnet, denne gang for alvor, og indlod en nydelig Franskmand. Han bad mille fois pardon, at han derangerede os.

og fortalte os, at han allerede flere gange havde kigget ind, men ikke havde havt mod til at vove sig videre, trods konduktørens ivrige anvisninger, og ved ankomsten til Genève løftede han al vor bagage ned og hjalp os ved udstigningen.

Ankomne til Genève tog vi ind på hotel Métropol, der er knusende elegant. Jeg stiger med stor værdighed op ad trappen, giver ordre til kelnerne og aftaler med chefen på bureauet. Jeg bliver kaldt *madame* og bliver budt først ved bordet. Undertiden var jeg nærved at briste i latter, men jeg måtte jo tage min mest anstandsfulde mine på for at imponere de storsnudede overkelnere. Vi kom først til Genève kl. 12 om natten og havde rejst lige siden kl. 7 om morgenen, kun med 3 timers ophold i Lyon. Du kan tro, det gjorde godt at strække sig i de mægtige senge, og solen stod højt på himlen, da vi oppede os den næste morgen. Først drak vi café au lait og tømte et helt fad med friske horn, samt holdt lovtale over schweizersmørret på Korsikas bekostning. Så pakkede vi de forjaskede rejsedragter ned (overtøjet smukt garneret med opkast fra søturen); jeg tog min blå dragt på, de andre ligeledes deres gode klæder, hvorpå vi tog en vogn og gjorde en tur i byen, der er henrivende, så smagfuld og luksuriøs med masser af villaer, monumenter og grønne anlæg. Især var vi i ekstase over de sidste; jeg kan dog ikke vide, om træerne er lige så grønne hjemme! Vi

kunde ligefrem ikke blive trætte af at se på dem, efter at vi havde gået og set på Korsikas mørke pinier og grå oliven. Her står alt i forarspragt med syrener og forglemmigejer, lysegrønne bøge og meget andet herligt.

Efter at have spist frokost og pakket vor handbagage gik vi ombord på en sød lille damper, lidt større end dem, der går fra Vejle til Munkebjærg, og nu gik det op ad Genfersøen. Du kan tro, det var en flot tur. På den franske side ligger bjærg ved bjærg lodret ned mod vandet, stejle og golde, toppene bedækkede med mægtige lag sne. På den anden side, solsiden, ligger by ved by, fortryllende små schweizerhuse, aldeles som legetøjshuse, prægtige villaer, romantiske hytter og maleriske borgruiner. Med spænding ventede jeg på Montreux, og den så endnu yndigere ud end alle de andre.

Jeg havde slet ikke ventet mig noget af Schweiz, og ikke som ved Korsika gjort mig illusioner og bygget luftkasteller — just derfor blev jeg aldeles imponeret og overvældet af, hvad jeg så. Foreløbig vil jeg imidlertid ikke udbrede mig videre derom. Jeg vilde ikke for alt i verden, at fader skulde blive skuffet, og hver gang jeg ser noget dejligt, tænker jeg på, hvor morsomt det skal blive at vise ham det. Blot der ikke var så længe dertil! Det er også kreperligt med den Pinse, der kommer så ubelejligt — den størrelse, der skal prædike — kunde han ikke lige så godt prædike i Pin-

sen — jeg »spørte jo bare«, som Ring sagde, og jeg må naturligvis være henrykt over, at han overhovedet kommer. Men just fordi det er så nær, længes jeg så forfærdelig efter, at det skal blive alvor. Det skal rigtignok blive dejligt at få ham at rejse med, for fru K. og frk. P. kan jo være gode nok til sit brug; men når folk spørger, om fru K. er min moder, skynder jeg mig dog at forklare, at det slet ikke er min familie. Jeg er allerede i det med mange mennesker, og de andre tuller om og kan hverken sige bu eller bæ. Igår var jeg med en engelsk dame nede i kursalen, hvor der er et flot orkester. Samme orkester sidder nu ude på balkonen og spiller, skønt klokken kun er 11. Å! musikken er så brillant, at jeg ligefrem må lade benene hoppe i takt, og brevets indhold bliver også noget svævende.

Nå! og nu mine penge anlangende, så skylder jeg fru K. 40 fr. og har ikke en øre at betale med her, og byen er fristelse på fristelse — uh! nogle vinduer! Jeg har udset mig et smykke af blå stene, en rød fjervifte og nogle andre nipsgenstande, som fader må forære mig, når han kommer.

Her er en gammel engelsk nymfe, der har kastet sin kærlighed på mig og vimser omkring, så jeg ikke i to minutter kan samle mine tanker. — I kan tro, her er morsomt ved table d'hôte, og alle de unge piger grimme som en ulykke. — Igår mødte jeg den ene frøken N. og nogle andre unge danske piger, der er i

pension hernede. De så væmmelig vigtige ud, så jeg vilde have meget godt for at tage derned« . . .

Montreux, 3. Juni 1887. »Kære moder! Nå! du kan tro, jeg er glad! ja næsten på toppunktet af lykke. I al den tid, jeg har været her, har vi ikke havt sådan et vejr som idag. Vi sidder for tre åbne døre i salonen, og fader, van der Elst (en hollandsk ingeniør) og jeg har efter middag gået tur i haven og sværmet ved Genfersøen i måneskin. I aften har fader skrevet, og Hollænderen har spillet for mig; nu sidder han og bedårer fader, mens jeg skriver. Oprigtig talt har jeg ikke ro til at gøre det videre langstrakt. Jeg er meget spændt på at høre om bryllupet (hendes farbroders, arkitekt Valdemar Kochs). Fader siger, at Anna var klædt langt over sin stand, og jeg mente, at vi i det hele taget iår havde begået den fejl at leve over vor stand. — Jeg kan ikke mere — jeg har det brillant og har intet tilbage at ønske. Eders Lulle.«

Det blev i virkeligheden en meget fornøjelig tid, vi tilbragte sammen. Under hele rejsen havde vi det skønneste vejr, og vi fik slet ikke set så lidt. I Montreux gjorde vi mange udflugter, mest tilfods, og Lulle fulgte godt med, uagtet det var bjærgbestigning, så snart vi forlod den smalle søbred, som byen ligger på.

En dag steg vi op på Glion, et bjærg, der hævede sig lige bag det sted, hvor hotellet lå. Vejen opad gik gennem en kløft, hvor en lille bæk afsvalede luften, så det stærkt mindede om en fugtig kælder, og jeg, der altfor godt huskede alle de forsigtighedsregler, der hjemme måtte iagttages, når hun skulde ud, følte mig langtfra tryg for, hvorledes det skulde ga af. Men hun syntes ikke engang at blive forpustet ved opstigningen. Vi nåede op til de »grüne Matten«, der er en af de schweiziske bjærges herligheder. De ser nærmest ud som en frodig eng her hjemme; men prøver man på at gå ind på dem, er det som at sætte fødderne i en bunke skærver, hele jordbunden bestar af stenbrokker. Vi kom til noget, som i afstand så ud som en snemark, men da vi kom nærmere viste sig at være lutter pinselillier. Der er en tovbane, som fører op på Glion, og det var vor hensigt at køre ned med den; men da vi ikke kunde finde den, tog vi til takke med en »sentier très rapide«, der førte ned langs med en telegraflinie. Den kunde med rette kaldes meget stejl, man klatrede næsten lige så meget ned, som man gik, og Lulle bemærkede, at det endte nok med, at vi kom til at sidde og ride på et af byens røde tage, der så ud, som lå de næsten lodret under os. Vi nåede dog velbeholdne ned, og da jeg, som her for første gang havde været på bjærgvandring, træt havde sat mig på en af bænkene i hotellets have, så jeg hende sidde på balkonen

og tale livligt med et par tysk-amerikanske damer, der vistnok fik en beskrivelse af vort æventyr.

Lulle havde nu ikke været i en protestantisk kirke i et halvt år. Der var vel en engelsk kirke i Ajaccio, men gudstjenesten der tiltalte hverken Anna eller hende. Det var da naturligt, at vi i Montreux den første søndag søgte en lille tysk kirke, og jeg har ingen sinde følt mig således hjemme i en udenlandsk kirke som i den. Vi var siden i kirke både i Heidelberg og Berlin; men det første sted syntes vi ikke om præsten, og i Berlin var den ret anselige kirke så forfalden og forsømt, at provsten i mig helt tog magten, jeg sad og tænkte på alt det, der skulde udsættes, hvis jeg skulde syne kirken.

I Montreux derimod havde jeg næsten en følelse, som sad jeg i en dansk kirke. Jeg gjorde siden bekendtskab med præsten, en Würtemberger, og sammen med ham gik vi en af de følgende dage op på kirkegården, hvor han viste mig Vinets grav. Han kendte godt både Kierkegaard og Martensen, og jeg kunde heldigvis gøre gengæld ved at fortælle ham, at hans landsmand Bengels Gnomon hørte til de bøger, jeg stadigt benyttede. Samtalen interesserede i høj grad mig, bl. a. fordi jeg fik en del at vide om kirkeforholdene i Schweiz. Hvordan det gik Lulle kan jeg ikke sige; men hun havde, i det mindste i senere år, en mær-

kelig ævne til at få noget ud af enhver alvorlig samtale, hvad den så drejede sig om.

Vi befandt os så godt i Montreux, at vi måske var blevet der længere, hvis der ikke var blevet så varmt, at vi fandt det bedst at søge lidt højere op. Vi sejlede ned ad søen til Genf og tog derfra til Interlaken, og opholdet der blev alligevel glanspunktet i hele rejsen. Vi boede i hotel »Jungfrau« og havde bjærget af samme navn lige for os, om dagen dets skinnende hvide af lavinestriber gennemfurede top, som hver aften, når solen gik ned, blev lyserød. Mere kyndige rejsende berøvede os den illusion, at det var Alpenglühn, der skal være endnu prægtfuldere; men dejligt var det.

Hotellet er meget stort, men heldigvis var det endnu ikke saison, så der var ikke ret mange rejsende, og vi fik hurtigt gjort bekendtskab med de fleste af dem. Vi mødte atter den hollandske ingeniør, vi havde lært at kende i Montreux, og han blev vor stadige ledsager på vore ture, indtil han blev syg; han lå i sengen, da vi rejste. Men dertil kom både Englændere og Tyskere, især de sidste, en læge med ansigtet fuldt af ar efter sabelhug, og en juridisk embedsmand, jeg tror, han var sådan noget som amtmand, o. fl. Hver aften skulde Tyskerne naturligvis på Bierhaus, og de fik også os trukket med. Det var virkelig også ganske morsomt. Vi sad i en slags veranda, der vendte lige ud til gaden, hvor både fremmede og de indfødte færdedes. Hver gang en gæst fik en

ny flaske øl, stilledes den i en lille blikskål, og når regningen skulde opgøres, taltes disse skåler, og der var mange, som havde en anselig bunke. Hele dette liv nød Lulle i høj grad, og ikke mindre de ture, vi hver dag gjorde i omegnen; Interlaken er som et midtpunkt, hvorfra det er let at komme til mange af de skønneste steder også for dem, der som vi ikke turde indlade sig på egentlige bjærgbestigninger. Ved en af disse ture op på Abendberg, hvor vi ikke kunde køre, var jeg bange for, at det vilde blive for strængt for Lulle at gå, og jeg skaffede hende en hest. Hun blev siden i Vestindien en dygtig rytterske; men den gang havde hun næppe nogensinde siddet på en hest, og var vel just derfor meget henrykt over at komme til at prøve det. Det krævedes ikke, at hun skulde styre hesten; der fulgte en mand med, som trak den; og det hele gik i skridt. Men ikke desto mindre var hun, da vi kom hjem, skrækkelig mør i alle lemmer. — Turen var iøvrigt nok værd at gøre; på toppen af bjærget så man ud over en lille, helt grøn sø (jeg tror, den hed Brienzersøen), hvor et par dampere så ud som legetøjsskibe.

Lulle skrev, da vi var rejst til Luzern, til Anna: »Vierwaldstädtersøen er henrivende, og hotellet (Schweizerhof) er imponerende med taffelmusik og al anden urimelighed, dog kan det langtfra — så lidt som noget andet i verden — stilles ved siden af »Jungfrau« i Interlaken!!! — Fader har også moret sig glim-

rende. Han siger stadig: Vi må da se svært tiltalende ud, for alle vil de jo i lav med os.« — Heldigvis kan jeg dog dokumentere, at jeg har havt et klarere blik for sagens sammenhæng. Jeg skrev hjem: »I Interlaken var Lulle til sidst nær ved at blive det centrum, hvorom alt drejede sig. I det mindste antager jeg ikke, at det var for min skyld, at både England, Holland og Tyskland søgte danske alliancer. Frankrig var ikke repræsenteret, ellers vilde det sikkert have gjort det samme.«

Rejsen gik nu videre med korte ophold i Schafhausen, hvor vi om natten sov udmærket, uagtet Rhinfaldet dundrede lige uden for vore vinduer, Heidelberg, Frankfurt, hvor vi hørte Wagners »Tannhäuser«, Eisenach og Berlin. Her var vi to gange i forskellige teatre; i det ene så vi Lessings »Minna v. Barnhelm«. Dette stykke gjorde et stærkt indtryk på Lulle; hendes dramatiske interesse, der ingen næring havde fundet i Ajaccio, vågnede op; hun kunde huske lange repliker af det og deklamere dem efter skuespillerne.

På rejsen til Berlin fik jeg lejlighed til at se, at selv det fattigste sletteland kan frembyde en skønhed, som kan kappes med bjærgenes. Vi kørte gennem Mark Brandenburg, der i det mindste er det hæsligste land, som jeg har set. Men det var en dejlig aften med en pragtfuld solnedgang, og Lulle, der nu et halvt år ikke havde set en solnedgang, fordi horizonten på Korsika havde været spærret af bjærge, var al-

deles betaget af, hvor smukt det var. Det kunde vel også være tvivlsomt nok, om selve den rødmende »Jungfrau« kunde måle sig med solnedgangen over det fattige sletteland.

Det gik efter hjemkomsten ikke så godt med Lulles helbred, som vi havde håbet. Hun havde jævnligt anfald af den gamle sygdom, om end ikke så voldsomme som før rejsen. Der kunde derfor ikke tænkes på nogen regelmæssig fortsættelse af hendes uddannelse, og hun kunde ikke som hendes søskende deltage i det arbejde, der forefaldt i huset. Men derfor var hun ikke ledig; hun læste så at sige alt, hvad der faldt hende i hænderne. Hun har selv fortalt derom [1]): »Jeg gennemgik alle faser; jeg mindes den tid, da der helst skulde så meget til som Corneille, Victor Hugo og især Schiller. Jeg tror, det var lidt affektation, da jeg senere sværmede for min egen tids dekadenter. Det var de tapre ædle mænd og de skønne stolte kvinder, der tog mig om hjærtet. Ind imellem læste jeg alt, hvad der kom på min faders bord, historie, kirkehistorie, religionsfilosofi, ja selv lidt teologi gik jeg ikke af vejen for.« — Om vinteren boede hun inde i byen, da vi ikke turde beholde hende ude på landet, hvor hun var mere udsat for forkølelse. Således i vinteren 1889—90 sammen med sin søster Amalie i et fortræffeligt pensionat hos to frøkener Skovborg. Der var mange unge mennesker,

[1]) Nat. Tid.'s »Kvindernes Blad« 1908. 25. Nov.

bl. a. teologisk kandidat E. Christensen, nu provst og præst i Slagslunde, som var vor stadige husven, og Aksel Brostrøm, der siden blev gift med Amalie.

Der førtes i dette tidsrum, som brevene noksom viser, en kamp i hendes hjærte mellem kærligheden og kunsten. Hun havde samme sommer, som hun var blevet konfirmeret, besøgt en morbroder, Berndt Winding, der ejede en gård i Vendsyssel, og der havde hun truffet en ung student, Simon Hørlyk. Det var vistnok kun et overfladisk bekendtskab, de dengang gjorde med hinanden. Han hørte ikke til dem, der kom i vort hus, hvor han kun enkelte gange har været, før de blev forlovede. Men alligevel kunde de ikke glemme hinanden. Det kunde gå op og ned med hendes udtalelser om ham, men bestandig vendte hun tilbage til ham. Han var en smuk og meget tiltalende ung mand. Hans forældre var døde, da han endnu var barn; i sin skoletid havde han havt et godt hjem hos oberst Bierberg i Ålborg. Som student stod han, der havde en lille formue, vistnok mere ene og uafhængig, end heldigt er for et ungt menneske. Men han blev bestandig ved at tænke på hende, som hun på ham.

Hvad der dog stundom gjorde hende betænkelig, var hendes utvivlsomme anlæg for og store kærlighed til den dramatiske kunst. Det var hendes lyst, når hun kunde komme til at fremsige de stykker af dramaer og digte,

hun kunde udenad, og det ikke blot for den beundring, hun kunde vække; det var selve udøvelsen, der frydede hende. Hvorledes hun har tænkt sig at gøre denne kunst til sin livsopgave, kan ikke siges; ti hun vilde ikke være skuespillerinde, hvad hendes svage helbred heller ikke vilde have tilladt hende. Men eet var hun på det rene med: det stod for hende som en afgjort sag, at der måtte vælges mellem kunsten og ægteskabet, de kunde ikke forenes, i det mindste ikke, når hustruen elskede sin mand. Det var ikke nogen almindelig lov, hun derved udtalte, men en lov, som gjaldt for hende selv. — I den vinter, hun som ovenfor omtalt opholdt sig i pensionatet, sås hun og han ofte, og da han efter 1890 at have taget juridisk embedseksamen friede til hende, gav hun ham uden betænkning sit ja og kom ikke til at fortryde det; det blev et meget lykkeligt ægteskab, og Hørlyk sluttede sig nær til hele sin hustrus familie og delte trolig vore glæder og sorger. — Men kunsten var helt opgivet, der høres slet intet om den, så længe Hørlyk levede.

Lulle udtalte sig i denne sag kun fortroligt for sin søster Anna og sin veninde Caroline Thierry. Når de følgende breve alle er skrevet til den sidste, ligger det i, at hun selv altid var hjemme eller i ethvert tilfælde hjemmet så nær, at der ikke kunde være tale om nogen egentlig brevveksling med dette. Dateringen er som sædvanlig så ubestemt, at tidsfølgen må bestemmes ved skøn.

28. Sept. 1889. »Hvad var det, vi blev enige om sidst? Var det ikke, at kærligheden var det eneste, der var værd at leve og dø for? Endnu den dag syntes jeg det — nu ved jeg ikke rigtig. Jeg tror for resten, jeg synes det endnu. Ved du hvad? — kan du huske, jeg blev lidt »kolsk« (melankolsk) på hjemvejen? — Nej du! enten får jeg *ham,* ham, som der ingenting er ved, ham, som er falden til en eksamen og er ifærd med at falde til den anden; men også ham, som jeg har sværmet for i 5 år, ham, som med et eneste blik af sine talende øjne kan gøre mig glad for en hel dag — kort sagt *ham!* Selv om det aldrig bliver til mer end det er, har han dog været min første ungdoms helt, legemliggørelsen af tænkte drømme, idealet forskønnet og forædlet. Jeg er slet ikke vis på, om det ikke var det bedste, at det endte med 1ste bind, om jeg f. eks. på min 20de fødselsdag sagde til mig selv: Bort med fantasibillederne! virkeligheden kræver sin ret!

Den gang jeg skrev digtet om realismen, der skulde blive mit livs gensdarm, da var jeg i grunden begyndt at blive en anden i det ydre; men du! i grunden, godt gemt af et tykt lag prosa, er jeg akkurat lige så tåbelig og ungdommelig endnu.

Alt det aner du; men du aner ikke, hvor dybt min skuespillyst har slået rod. Ikke på den måde, at jeg nogensinde tænker på at gå til scenen, men dog således, at jeg kunde tænke

mig en anden kærlighed end den erotiske. At Neergaard — instruktøren ved Dagmarteatret — havde sagt, at mit talent var uimiskendeligt, og at jeg helt igennem havde opfattet »Yrsa« så rigtigt og fint, at der ikke imod opfattelsen — naturligvis nok mod diktionen — vilde være noget at indvende — ja det glædede mig mere end om — ja selv om nogen kunde fortælle mig, at bedårende W. havde beundret mig.

»God lykke på kunstens bane«! således var det, hun sagde, den forskruede fru N., da vi tog afsted. Jeg tror nok, jeg gjorde en grimasse, og dog! Jeg vilde meget gerne have lykke på kunstens bane! Var jeg blot lidt mer energisk! men du skal se, offentligheden skal nok en gang komme til at høre fra mig. — Enten-eller! kunst eller kærlighed! Dermed mener jeg ikke, f. eks. at man ikke kan skrive, samtidig med at man er gift; jo! det kan man godt, når man gifter sig uden at være forelsket. — Ja du! for øjeblikket står det næsten for mig som det mest attråværdige . . .

Er du ked af mit vrøvl? Skal jeg stemme lyren ned og snakke om noget andet? Det var et løb med forhindringer den dag, vi kørte fra eder, R. og jeg [1]). Først kunde Ferdinand ikke finde ud af jeres vej for mørke, så R. måtte af vognen og lede den. Efter et stykke i ro og mag, standsede vognen med et ryk, alt stod

[1]) Hun skulde til et selskab i København hos overretssagfører Casse og var kørt om ad Emdrup.

i flamme, og det lød som buldrende torden — natmanøvre! Hestene vilde ikke gå uden til siden og baglængs. — Nå! omsider gik de da, og jeg arriverede til C.'s, interessant ved min senhed. Straks en drastisk beskrivelse af de gennemgåede farer. — Strålende humør for mit vedkommende! — Drillede min bordkavaler, så han til sidst hverken vidste ud eller ind — talte kirkehistorie med husets herre og endte med i ordsprogslegen på Hans's og B.'s opfordring at give Marie Stuart, så det rungede, iført et stort sengetæppe og med håret om ørene. En af herrerne var så begejstret, så jeg næsten frygtede en omfavnelse. — Brød mig ikke om nogen, men morede mig. — Amalie kedede sig — det gjorde vist alle damerne.«

I et omtrent samtidigt brev hedder det:

»Simon — jeg er nu på det standpunkt, at jeg er gal i hovedet på ham. Det er dog meget ubeskedent af ham slig at optage alle mine tanker. [Hun har været i et selskab, hvor hun har havt en ung læge, der sagde hende mange komplimenter, tilbords.] Og dog sad jeg og tænkte på Simon og var 7 mile borte, når man ikke holdt mig i ånde . . .

Jeg har aldrig for alvor tænkt på, hvad jeg vilde gøre, hvis Simon friede til mig, og jeg ved i grunden ikke, hvad jeg, der altid taler om intelligens og begavelse, er blevet forelsket i ved ham; for det forbavsede mig virkelig at høre af Anna, at han talte med interesse om kunst, ja var begejstret for fransk kunst, og

i det hele havde interesser. Tænk! det har jeg aldrig tænkt på! Vi har aldrig talt et fornuftigt ord sammen — blot pjank og om os selv. — Sikke små mennesker! — Hvad?«

*

. . . »I mandags var vi hos Valdemars. Der var arrangeret ordsprogsleg i forvejen, både hvad der skulde opføres og af hvem. Jeg må lade dem, de havde givet mig nogle glimrende roller og nogle pompøse kostymer. Nu var det mig, der morede mig — det vil altså sige: blev gjort stads af. Du! jeg vil sige dig, at til sidst klappede de sådan, at jeg følte, jeg blev ganske bleg, og Valdemar, som ellers ikke kan lide mig, kom hen og sagde: »Jeg vil sige dig, Lulle, man er ligefrem begejstret«, og Otto Petersen så på mig med sine gode øjne og sagde: »Men det er jo kunst«! Caroline! Caroline! det er en frygtelig, vidunderlig, dejlig følelse — meget morsommere end at blive gjort kur til. — Moder var glad, kan du tro! Hun kan jo nok lide komplimenter på podernes vegne.«

. . . »Her (i pensionatet) spiser en grosserer til aften. Han siger aldrig andet end »H'vo«, hvilket betyder: Tak for mad og godnat! Frøknerne Skovborg var gået fra bordet, og Amalie og jeg sad med en 3—4 herrer tilbage. Jeg fik dem da alle i den grad trukket med,

at vi endnu stod ude i gangen og snakkede, medens »le négociant« tog sit tøj på. Da vi kom ind, sagde frk. Emma som himmelfalden: »Men hvad i al verden har De gjort ved grossereren«? Jeg svarede med et lille tørt: »Tøet ham op«! som besvaredes med et betydningsfuldt blik fra teologens strålende øjne. Han, teologen, er ved at omvende og forbedre mig — det foregår mellem 12 og 2. — Kort sagt, alt muligt forekommer mig interessant, fordi jeg selv er interesseret . . .

Jeg var oppe i læseforeningen fra kl. 2. Jeg læste i Herman Bangs »Tine«. Jeg havde bestemt, jeg vilde have den færdig. Da klokken slog 3, gav det et lille chok i mig, jeg syntes, at slagene skurrede så underligt hårdt, næsten snærrende eller fristende eller drillende, jeg ved ikke rigtig hvilket. Jeg blev imidlertid roligt siddende; jeg havde sagt til mig selv: »Ikke gå, førend bogen er færdig«! Jeg kilede side op og side ned — tænk! ligefrem bedrog mig selv. — Jeg så op — et kvartér over — nu passerede *han* Ranch! Jeg jappede videre. Heltinden bliver forført af en gift skovrider, der ikke bryder sig en smule om hende, hendes forældre bliver begge sindssyge, hendes forfører dør af et sår, og hun selv drukner sig — alt det læste jeg idag; men det rørte mig ikke — jeg bare dirrede af utålmodighed. — En halv time over — nu gik han hjem! Tre kvartér over — alt håb ude! Tine færdig — halvmørkt og koldt — jeg smågnaven — tilfreds

med mig selv og i rette tid til middagsbordet! Mein Liebchen! was willst du noch mehr!

Imorgen skal Hans op til skriftlig — spændende. Nå lad mig nu se, du giver mig en sludder for en sladder! Lige for lige, n'est-ce pas, ma belle amie?«

1890. »Nu skal du høre, hvad der er min religion, min overbevisning. Vorherre elsker alle mennesker og vilde inderlig gerne, at vi alle havde det godt. Men den, som elsker sine børn, tugter dem tidligt. Vi kan ikke tåle at have det godt, derfor kommer sorgerne og prøvelserne. — At man da ikke også kan blive kuet! Vi har vel ikke lov til at tænke således; men jeg synes, jeg forstår alt, hvad der sker med *mig*. Intet menneske kan vel blive født under lykkeligere forhold end jeg, synes jeg da selv; men gjorde det mig taknemlig og god? Nej tværtimod kold og overmodig. Så var det, jeg begyndte at blive syg — jeg skulde bøjes. Ja, medens det stod på, så længe jeg følte den tunge, ubarmhjærtige hånd, der gør en så hjælpeløs — ja da bøjede jeg mig; men var det ikke for nødvendigheden? Når så hånden begyndte at slippe, rettede jeg mig og stod til sidst lige så overmodig—, livslysten og verdslig som før. Tænk med hvilken tålmodighed der er blevet prøvet og atter prøvet, og kun momentvis er jeg blevet bedre. Jeg burde jo være

helt god, men jeg er bange — kunde jeg blot blive så god, at jeg turde være lykkelig!

Jeg er i den grad optimist, at jeg mener, at prøvelsen, der endnu må til, er et tidsspørgsmål. — I mit stille sind var jeg helt forberedt på, at Simon og jeg så hinanden sidste gang i søndags; havde han ikke fået eksamen, var han rejst; men det bliver vistnok, skrev han, jævnt haud.«

Efter forlovelsen 1890. . . . »Jeg er en del forkølet og holder mig inde, men er for resten i strålende humør. Jeg holder dem alle i ånde her; men de er samtidig lidt bange for mig. Kandidaten erklærede igår, at han ikke mere vilde åbne munden, for hvad han så sagde, kunde frk. Koch med sort på hvidt bevise, at det var umuligt. Så sagde jeg, at tværtimod skulde jeg hjælpe ham.

Det næste, der var tale om, tager han så fat på og siger, at han tror, de Danske har hang til at æstetisere over alt muligt; men når det kommer til stykket, gør de intet. Han tilføjede: »Æstetisere passer måske ikke, jeg ved ikke hvilket ord« . . . »Ævlevorn«, indskød jeg. — Han: »Ævlevorn! Det er glimrende«! — »Å«, mente Brostrøm, »som ensbetydende med æstetik synes jeg dog« . . . Kandidaten vilde allerede trække i land, men jeg erklærede: »Jo! det kan godt forsvares«. — Brostrøm lagde kniv og gaffel: »Må vi høre«?

Nu må du vide: Udgangspunktet var velgørenhed; der mente kandidaten, de Danske æstetiserede. — »Jeg skal altså forsvare, at i dette tilfælde kan æstetik og ævlevornt betegne det samme«. — »Ja!« — »I det øjeblik, man taler om at gøre godt — gøre godt er jo i og for sig noget smukt og godt, ikke sandt? —, så forbinder man i reglen en smuk tanke med det; den smukke tanke leder til, at man også udtrykker sig smukt. Det smukke og det gode, er det ikke æstetikkens væsen«? — »Ganske vist«! — »Nå, men at have gode tanker og hensigter, der ikke bliver udført, ja det er jo ganske betydningsløst, og at *tale* om det, hvad er det? (kunstpavse) — ævlevornt«!

Her har du et dårligt eksempel på min kampfærdighed; men kan du ikke forstå, den skærper kun tænkeævnen, eller snarere tænkehurtigheden. Jeg vilde ønske, de vilde lade være at beundre mig så meget herinde, for netop nu kan jeg ikke tåle det. — Caroline! tro mig, når jeg siger, at jeg i grunden ikke tænker højt om mig selv, og at det er min faste overbevisning, at de allerfleste er bedre begavede end jeg. Jeg har en lethed, ja undertiden en åndrighed, som lyder ægte, fordi den bliver godt fremført, men som i virkeligheden er temmelig spinkel; det bedste bevis herfor er, at den kun står frem, hvor jeg føler mig overlegen. — Og hvad er så det at kunne spille lidt med ord? Jeg er jo ellers så helt urimelig

energiløs og udygtig, så jeg i livets alvor næppe vil kunne tage kampen op med den ringeste.

Alt dette ved jeg så godt; men alligevel siger jeg: Jeg kan ikke tåle denne ufortjente beundring! Jeg har givet en prøve på kunstarten, for at du rigtig kan sætte dig ind i sagerne. Kan du ikke nok tænke dig: lige at snuppe disse to urimelige ord, som en anden er kommet til at forplumre sig med, og så holde en flydende forsvarstale — og det vakte stor begejstring over hele linien. Ja, så nød jeg situationen et øjeblik; men så! — tro mig du! — ønskede jeg en, der kunde sige mig, at der ikke var noget ved det — vås det hele!

Og så forvænt jeg bliver! Før frokost kom jeg til at sige: »Uha! jeg skal helt ud til St. Stefans apotek«! Straks sagde kandidaten: »Kan jeg ikke betros dertil«? Og så — ja så lader jeg, der ikke vilde forsømme en smule med det, ham løbe og spilde sin tid!

Jeg er ked af, at Anna er så misfornøjet med Simon. Jeg vilde så nødig, at vi skulde glide fra hinanden. De første gange — ja tænk! da kunde han mærke, hver gang hun havde været her — du ved, hvor let jeg lader mig påvirke. Men nu idag skrev jeg et både muntert og kærligt brev til ham, lige efter at hun var gået. — Moder, sagde Anna, finder ham også alt for stille. Gå over og snak godt for hende!

En anden vilde vist finde, at dette brev har et sært indhold; men du forstår jo nok, at det

ikke er for at prale, men fordi jeg selv må tænke en del på alt dette, og så gør det godt at få luft. Ser du! når vi er alene — han og jeg — så synes det intet; men jeg er så bange for, når vi skal ud mellem mennesker. Du ved jo, jeg vil være stolt af alt, hvad mit er: mine forældre, mine søskende, min veninde, ja så selvfølgelig også af ham. Det er underligt, at han således kan rykke op i første rang uden at skubbe nogen bort — jeg må ligefrem have holdt plads åben til ham.«

Kort efter forlovelsen fik Hørlyk plads som 2den fuldmægtig på et herredskontor i Nakskov. Han følte sig ikke synderlig vel tilpas her, men længtes meget. I et brev fortæller han om, hvorledes det var hans adspredelse at gå lange ture med en ven, han havde fået derovre; men de gik altid hver på sin side af vejen og talte aldrig et ord med hinanden. Selv om dette ikke skal tages bogstaveligt, har det næppe været synderlig underholdende. — Her skal endnu anføres et par korte udtalelser i breve til Caroline fra denne tid:

. . . »Det er en forfærdelig standhaftig person, den Sim. Jeg kan ikke vide, om jeg aldrig mere skal have min vilje i noget som helst. — Du synes, jeg er blevet noget tavs på visse områder. — Ja! vist så! Jeg er en fornuftig pige, som øver mig i tide. — Det andet — ja, det må

vel være lidt revenge, den gamle druknede Adam, der en gang imellem stikker hovedet op.«

. . . »Den Sim! hvor jeg holder af ham! Men hvor han også er kær! Det kæmper sådan i hans breve mellem følelsen af, hvor han før var tilfreds og så . . . ja, han længes vist forfærdeligt.«

II. ÆGTESKAB.

Det så ud, som om der var lange udsigter til, at Hørlyk kunde gifte sig. Han vilde ikke gå sagførervejen, og hans dårlige eksamenskarakter vanskeliggjorde i høj grad at komme ind på embedsvejen. Han tænkte vistnok nærmest på at finde en ansættelse som godsforvalter eller deslige. Men da der blev en plads ledig som politiassistent i Christianssted på St. Croix, søgte og fik han den. Udnævnelsen kom d. 2. December 1891, og han skulde rejse så snart som muligt. Bryllupet stod d. 2. Februar, og få dage efter tog de afsted. Min kone fik dog tid til at forsyne hende med et ordentligt udstyr, der kunde passe til det varme klima; kun lagenerne måtte sys sammen to og to, da de vestindiske senge er dobbelt så brede som vore. De unge ægtefolk ledsagedes til Hamborg af min svoger, grosserer Christian Hansen, og Anna. Det var hårdt for denne nu at skulle skilles fra søsteren, og hun havde ikke stor fornøjelse af en lille tur til Berlin, som hun gjorde sammen med min svoger.

Rejsen gik heldigt; Lulle havde godt af søluften, og det greb hende som et æventyr, da hun en aften sejlede ind i St. Thomas havn. Den, i hvis lod dette falder, har også set det skønneste, Dansk Vestindien har at fremvise. Byen ligger på 3 høje, så stejle, at mange af de gader, der fører opad, er trapper. Når så lysene tændes i husene, den ene række over den anden, og månen, som der synes at lyse dobbelt så klart som her hjemme, skinner ned over land og hav, da kan man forstå, at byen stod for hende som »Danmarks skønneste«. Den tropiske natur fik hun ingen ret kærlighed til. Hun kunde beundre dens rigdom og fylde; men den har, siger hun, »ingen Pan og ingen Puk«, heller ikke, hvor der, som ved Frederikssted, er bevaret et lille stykke af den oprindelige urskov. Men St. Thomas elskede hun, også dens mærkelige historie, når den snart er et af verdenshandlens centrer, hvor alle nationer samles for at få del i den guldstrøm, der flyder gennem den, snart, som nu, en fattig købstad, hvor det er en begivenhed, når en fremmed orlogsmand søger dens havn. Det var hende i hendes sidste tid en glæde, at der nu blev en mulighed for, at den kunde få en ny blomstringstid.

Det var jo imidlertid ikke i St. Thomas, Hørlyks skulde blive. Et par dage efter ankomsten afgik de med skonnerten »Vigilant« til Christianssted. Dette skib spillede så stor en rolle i det vestindiske liv, at det fortjener

en omtale, idet hele postforbindelsen mellem øerne besørgedes af det. Det var så gammelt, at der gik sære frasagn om det. Nogle påstod, at det havde været det sidste sørøverskib i de vestindiske farvande, andre, at det havde været et af de fartøjer, med hvilke den senere kommandør Jessen kæmpede med de engelske krydsere 1801. I ethvert tilfælde hed et af de ham underlagte skibe »Den Aarvaagne«. Men hvorledes det end forholdt sig dermed, var det ikke noget bekvemt befordringsmiddel. Der var inden for begge rælinger indrettet en række skure, c. $1^1/_2$ alen høje og så lange, at et menneske kunde ligge i dem. I disse — de gik altid under navn af hundehusene — måtte man tilbringe de timer, man var ombord, når man ikke vilde steges af solen på dækket eller overvaskes af søerne, hvis det blæste. Det var ingen fornøjelsesrejser. Vel var der en kahyt, men i den var der en varme og en luft, som kun negre kunde udholde.

I Christianssted lejede de et hus, der lå smukt på en bakke. Langs med hele dets gavl strakte sig en bred tildækket veranda eller, som sådanne kaldtes i Vestindien, et galleri, hvorfra der var udsigt over den store havn, der dannedes af et koralrev, som bølgerne altid brødes over, enten det blæste eller ej. I den lå en smuk lille ø, Kaiøen. Nu var havnen altid så godt som tom; i øens gode tid havde den stundom været så fuld af skibe, der ladede sukker, at havnereglementet påbød, at de skul-

de forankres med to ankre, et for og et agter, for at undgå sammenstød; og denne bestemmelse, der nu var meget overflødig, overholdtes endnu. — Et sådant galleri var en vigtig bestanddel af et hus; gennem det susede bestandig passatvinden, og den var derfor det eneste sted, hvor man var fri for moskitoer.

Hvis man vil regne, at øernes historie først begynder på den tid, da de blev taget i besiddelse af Evropæerne, er den kun kort, c. 200 år; men ikke desto mindre er de ruinlande lige så vel som Ægypten eller Sicilien. Rundt omkring fortæller halvt nedfaldne pragtbygninger, marker, der har været dyrkede, men er groet i krat, veje, der ikke er vedligeholdte osv., om de gode gamle tider. Der var, i det mindste den gang Hørlyks kom derover, meget lidt, som bebudede en ny opkomst.

Men alligevel var der ved hele livet derovre noget vist festligt, ja i visse henseender noget herskabeligt. Fattigdom er ikke det samme der som i Evropa. Det herlige klima formindsker i høj grad livets fornødenheder, og negrene føler sig ikke ulykkelige, når de blot må være fri for mere arbejde end det strengt nødvendige. Da en orkan havde anrettet stor fortræd, kunde man ikke få arbejdet med oprydning og istandsættelse udført, fordi orkanen tillige havde rystet alle kokosnødderne ned, og før de var opspist, vilde ingen arbejde.

Hvad der gav de hvide familiers liv et vist fornemt præg, selv om de som Hørlyks i de

første år kun havde temmelig små indtægter, var den rigelige opvartning, de måtte have, fordi arbejdet var så stærkt delt. Den pige, som skulde besørge stuepigearbejdet, kunde umuligt være kokkepige, og ingen af dem vilde passe et barn. Hørlyks fik derfor straks, da de kom derover, to piger, og da deres første barn blev født, en »Nanna« til at passe ham. — Som en følge heraf var der aldrig travlhed i huset; det føltes ikke, at noget blev forsømt, fordi noget andet skulde gøres. Heller ikke mændene havde nogen lang arbejdstid; det er også kun få af dem, der i det tropiske klima kan udholde, hvad vi her hjemme kalder strengt arbejde. — Men af adspredelser var der ikke mange — en daglig køre- eller ridetur —, ellers var man henvist til selskabelighed. Lulle har senere i nogle optegnelser fortalt om, hvorledes man i den første tid, hun var derovre, forstod at skaffe sig denne på en nem måde, uden at det kostede noget: »Vi var den gang mange unge familier i Christianssted, og ingen af os havde videre godt råd. Men et rigtigt middagsselskab i Vestindien er en stor affære, som vi ikke kunde tillade os ret ofte. Derimod mødtes vi jævnligt inden middag på byens klubgalleri, hvor man nød den traditionelle cocktail. Nu ved vi allesammen til overflod, at en iskold, spiritusholdig drik i en tom mave er lidt henad selvmord, at den fortynder mavevæsken og svækker appetiten. Men det anede vi ikke den gang. Vi greb den fra boy'ens

bakke for at få den så iset som mulig, sagde højtidelig: Skål! tømte den i eet drag og så salige ud. For har man gået eller redet eller tenniset sig varm, er en cocktail simpelthen som en drøm — af de allerbedste. Naturligvis var der en eller anden, som vilde drømme om igen og foreslog en omgang til, og så kom det øjeblik, hvor klokken slog 7, og man skulde skilles for at gå hjem at spise til middag — og nu havde man det netop så rart!

Ingen kunde pa stående fod indbyde gæster, da man kun havde den mad, der regnedes at blive spist samme dag — højst kunde det tiloversblevne gemmes til frokost den næste —; men så endte rådslagningen med, at man aftalte, at alle de respektive middagsmader skulde samles paa eet sted, hvor så samværet skulde fortsættes. Klubbens boy bragte besked til tjenestefolkene, og skønt sådanne arrangementer var noget, vi Danske havde indført, og som en værdig kreollady på ingen måde var gået med til, tror jeg dog aldrig, at pigerne skumlede eller kritiserede; i alt fald så de gravhøjtidelige ud, når de kom med masters og missis's dinner balancerende på en kæmpebakke oven på turbanen. En gang kan jeg huske, der blev slået syv slags suppe i een terrin, og vi syntes, det smagte herligt. I det hele taget hjalp menuens mærkelighed ved disse sammenskudsmiddage kun til at stimulere stemningen, et bevis for, at det ikke er retternes sammensætning eller det forud overlagte apparat, der gør

en middag morsom, men lysten til at komme sammen, og vilje og råd til også selskabeligt at indsætte lidt af sit livsmod, hvis man da har noget. Men hvor disse faktorer mangler, kan det jo nok være, at apparatet træder hjælpende til — som dekorationerne til et tyndt teaterstykke.«

Den vestindiske selskabelighed var dog ikke altid så improviseret som den her beskrevne, og de efterfølgende breve vil vise, at Lulle egentlig intet havde imod et ret anseligt apparat. Også Hørlyk holdt af at komme ud; men han kunde, især i begyndelsen, ikke finde sig i selskabsretterne; han spiste helst jævn dagligdags mad. — Da han en dag havde været til herreselskab, førtes der efter hjemkomsten følgende samtale:

»Jo! han havde moret sig godt, vinen var god, men vi fik jo ikke noget videre at spise«. Først havde de fået brun suppe — »det kan jeg nu ikke lide« — med boller og æggeblommer. — »Så noget ramumse i skaller, som jeg nødte et par mundfulde ned af. — Så noget fedt brunt noget med oliven«. — »Anderagout«? — »Ja, det var det vist; jeg fik allerede kvalme af det, da det blev budt min sidemand«. — »Nå, så skinke«? — »Å nej, så kom der en prinsessebudding med rørt smør til«. — »Skal vi sige blomkålsbudding«? — »Ja—a, der var rigtignok nogle hårde klumper i«. — »Ingen saltret«? — »Næ, så kunde man endda være blevet mæt; men så kom der en

lammesaddel, og den kunde jeg nok have spist noget af; men så var der naturligvis ingen kartofler til«. — »Hvad da«? — »Der blev budt nogle fiskefrikadeller i brun sauce om til det«. — »Det skulde vel ikke have været kartoffelrouletter«? — »Jo—o! ja, det ved jeg ikke, for jeg smagte selvfølgelig ikke på dem. Nu håbede jeg på nogle ordentlige ostemader, jeg var hundesulten; men ikke engang det! Så kom der en icecream, som jeg åd en vældig portion af — noget skulde man jo have i sig«. — Jeg sagde af mit ganske hjærte: »Gud, Sim! dit bondebæst«! — Han gjorde mig god igen ved at sige, at så havde vores frokost rigtignok været noget andet.

»Vi har havt en svært fornøjelig tid med fru Larsens besøg. Hun har været hos Limprichts næsten 14 dage, og siden, i onsdags, kom Larsen (den nuværende guvernør) også. Søndag for 8 dage siden havde vi en piknik. Kan du ikke huske, far, på vejen til Prosperity (en forladt plantage på øens bjærgrige nordkant) kom man igennem en ganske lille skov; der var et led, man måtte af for at åbne. Lige nedenfor er den pragtfulde strandbred, hvor vi sprang på stenene, og hvor hullet var, hvor det brølede som okser[1]). Der, i skygge af træerne med udsigt over havet, blev bordet

[1]) Der var en underjordisk hule, hvori havet skyllede ind og trak sig atter tilbage ved hvert bølgeslag.

dækket. Vi var et helt selskab; men der var ingen, der havde havt rigtig tro til, at det vilde blive vellykket; der ligesom manglede nogle barnlige sjæle, der kunde inspirere os andre. Men det blev en ganske overordentlig fornøjelig og morsom dag. Jeg havde været beklemt for den lange køretur, og Simon havde i den anledning sat sig på bagbenene; men jeg nød den just sådan, varmt og dejligt! solen på ryggen! og lige fra Saltriver udsigt over det store blå vand — så præcist som Korsika, hele kysten —. Vi drog ud kl. 9 om morgenen og kom hjem kl. 5. Trods den overdådige frokost havde vi en glimrende appetit til middag; og som man sov den nat!

Mandag aften spillede de to fruer l'hombre hos os med et meget spagfærdigt traktement. Så om onsdagen var der middag hos M.s for piknikdeltagerne. Utrolig gala det hele, men ikke videre morsomt. — Om fredagen middag hos Dahls [1]) — glimrende mad, en kogt kalkun som mellemret; den blev applauderet — jeg har heller aldrig smagt mage til den. Hvorfor der ikke var morsomt hos M.s, er ikke til at forklare; og hvorfor der blev overdådigt morsomt hos D.s, er lige så uforståeligt. Vi gjorde sådan sums, at l'hombreherrerne opgav ævred og sumsede med. Fru Limpricht og Marcus Andersen sad ved klaveret; vi andre, deriblandt M. og L., der ikke har begreb om de dele, tum-

[1]) Bestyrer af faktoriet d: sukkerfabriken.

lede om i en française — vi lo, så vi var helt syge. Det er dejligt at more sig således en gang imellem, og jeg var ikke engang træt dagen efter.

Nu idag rejser Larsens; men i næste uge kommer guvernøren — så falder der vel også lidt af.«

D. 19. Marts 1893 fik Hørlyks deres første søn, der døbtes Jens Tage, og d. 8. Oktober 1895 den anden. Om hans dåb skriver hun:

»Kære far og mor! Igår blev så jeres lille dattersøn nr. 2 døbt med al mulig honnør og fik i dåben navnet Hans Ludvig Koch Hørlyk. Sådan har jeg i tankerne kaldt ham, længe inden han blev født. — Gid han en gang må gøre jer og os glæde og fars navn ære! — For øjeblikket kan du tro, far, du kan være ham bekendt . . .

På bænken lige foran os sad kaptainens frue. Hun mistede forleden dag et lille barn. Det var født hjemme i Danmark og har været så svagt hele tiden; de har tre sunde børn foruden, så det var ikke sådan noget særlig sørgeligt dødsfald.

Men hun kom sådan til at græde under barnedåben. — Jeg ved aldrig, jeg så gerne har villet sige nogle gode ord til nogen som til hende. Jeg var kommet så sejerstolt med min tykke dreng. — Der må være noget ophøjet i sorg — jeg synes, man føler sig altid så ydmyg

over for bedrøvede mennesker. Tænk, hvor nemt og morsomt for alle mennesker at ønske os til lykke! men så svært at finde et godt ord til hende, selv om man nok så inderligt ønskede det!

En af selskabet, en døbt jøde, men fuldkommen ateist, gjorde bemærkninger om, at han ikke var blevet opfordret til at være fadder, hvortil jeg svarede: »Tror De, at jeg vil have sådan en gammel hedning til at være fadder til mit barn«? hvorpå vi tog os en omgang jødernes historie og endte med buddhaismen, der er udgangspunkt for kristendommen: »Egentlig er det sidste kun det første om igen i lidt forandret skikkelse«. Ikke sandt, sådanne udtalelser beviser noksom, at jeg havde ret! Men manden blev fornærmet. Først søgte jeg at få ham i humør, men endte med at ignorere hans nærværelse fuldstændigt. Først da han efter frokost forsvandt, blev her rigtig hyggeligt.«

I vinteren 1894 rejste jeg en tur til Vestindien for selv at se, hvorledes de havde det. Når man var inden for deres døre, havde man den fornemmelse af hygge, som man kender fra gode hjem i Danmark. Men kom man udenfor, var alt forskelligt fra, hvad man var vant til; ikke en plante eller en fugl kendte man, og enten solen brændte ned om middagen, eller månen skinnede om aftenen, var det

belysninger, hvori man aldrig før havde set tingene. Selv stjærnerne var forskellige; Sydkorset stod højere på himlen end Karlsvognen.

Men det allermærkeligste var dog, at der var to slags mennesker, en overklasse og en underklasse, og det var ikke blot farven, der gjorde forskellen; nej, det var hele deres måde at leve og tænke på, der næsten stod som en mur imellem dem. De, der har læst Lulles vestindiske skildringer, vil vide, hvor hun har studeret negrene og forstået at fremstille deres ejendommelighed. Hun havde ikke nogen stor tro til, at påvirkningen, de havde modtaget fra de hvide, var trængt synderlig dybt ind i dem: den var kun en tynd fernis, og negeroprør og meget andet viste, at de egentlig endnu inderst inde var Afrikanere. Deres lidenskaber kunde let helt tage magten fra dem; de var dovne og ofte upålidelige. Men hun så ikke mindre deres gode egenskaber. Havde hun flinke piger, kom hun til at holde af dem, hvad de ærligt gengældte, og var deres hengivenhed vundet, kunde man stole på dem.

Men der er ingen klasse af dem, som hun oftere har omtalt end Nannaerne, dem, som de spæde børn overlodes til. Der er næppe nogen af hendes bøger, hvor de ikke forekommer; snart skildres den omhu, hvormed de plejer børnene, eller den gamle Nanna, der bliver på plantagen, længe efter at hendes plejebørn er gifte og hjemfarne, og er sin husmoders tro veninde, som hun rådfører sig med i vanske-

lige tilfælde, eller hende, hvis plejesøn har sat hele sin ejendom overstyr, og hun sulter sig selv, for at han ikke skal mærke, hvor fattigt det står til. — Lulle har selv beskrevet, hvorledes det gik til, da hun fik en Nanna til den første søn. Det var en gammel enke, som havde plejet mange børn, men i de sidste år ingen plads havde havt. Hun afslog først at tage pladsen: »Missis! jeg er for gammel nu til at begynde med en ny baby. Det er som at opgive mit eget liv; i de første måneder går jeg ikke engang til alters. Jeg lokkede hende ind til min lille få uger gamle dreng. Han var lige vågnet og så på os med sine store lyseblå øjne. Den gamle betragtede ham, løste hatten af og sagde: Missis! han ser ud som en engel! Lidt efter lå han i hendes skød, og hun var erobret.

Det var ikke nogen usandhed, at hun opgav sit eget; hun veg ikke fra baby, og hans vel var hendes eneste tanke. — Men den slags som hun er ikke sjældne. Som regel har de selv havt børn, som de ikke videre har brudt sig om; det er, som deres moderinstinkt kun kommer frem over for de hvides børn, som de får omsorg for, og som de kan vise en opofrelse, der ellers ligger racen ret fjærnt.«

Følgen heraf blev også, at barnet kom til at holde mere af Nanna end af fader og moder, hvad nok kunde vanskeliggøre den første opdragelse. Da den her omtalte dreng c. 7 år gammel blev sendt hjem til Danmark, og jeg lærte ham, at han i sin aftenbøn skulde bede

for fader og moder, tilføjede han af sig selv: »og Nanny Fiury«, og jeg følte mig meget smigret, da han en gang betroede min kone, at nu holdt han *næsten* lige så meget af bedstefader som af Nanna.

Brevene fra denne tid drejer sig for en stor del om børnene, og da især om Tage. Da Hørlyk en gang blev spurgt om, hvilket af børnene han holdt mest af, svarede han: »Jeg holder mest af den lille, for min kone bryder sig ikke om andre end Tage«. — Det var, siger hun, »naturligvis kun spøg; men jeg vil tilstå, herrer i Luttes alder bliver jeg forskrækkelig hurtig ked af, hvorimod ditto i Tages kan være uhyre underholdende«. I mørkningen lå de begge to på en sofa, og så fortalte hun om »bedstefaders hus, zoologisk have, mester Ole og hans lille mousi, og en hund, der hed Waggy, en kat, der hed Pussy, og en lille Good for nothing, der hed Tage«, og man kan være vis på, der var liv og farve over fortællingerne. Det var en kunstart, som en gift kone kunde dyrke. Hørlyk sagde undertiden: Uha! bare han ikke får for megen fantasi!

Om sit skuespillertalent taler hun kun en eneste gang:

»Forleden aften, Sim skulde til Diamond and Ruby [1]), havde Lawaetz inviteret mig. Vi kom ind på teatersnak, og jeg gav fru Bloch som det lille pjit-pjat: »Nå men Anna« osv.,

[1]) Schmiegelows plantage.

den overlegne fru Sinding og P. Nielsen med monoklen. — Det var noget for L.: »Men det er jo storartet! kan De ikke fru Hennings«? Jeg afleverede prompte en replik af »Skandalen«: »Der er en forskel mellem os, fru etatsrådinde, som De slet ikke forstår«. — Så fru Eckardt, af »kong Midas«: »Er det kognak« osv. osv. Jeg kom helt i ånde; til sidst så jeg mig om og spurgte, om det kunde gå an, at jeg gjorde frygteligt spektakel i vores stilling? Han misforstår ikke spøg, han så ud af vinduet: »Jo, gaden er temmelig tom«! Tænk! så gav jeg Giers [1]), jeg gamle kone! Man kan forstå, når skuespillerne kan en rolle, så kan de den — jeg havde hvert et tonefald og hver overgang og hvert et snurrende R lige ved hånden.

L. vilde straks hverve mig for sine soldater; men jeg forbeholdt ham alle de søvnløse nætter, det vilde koste mig. Jeg har slet ikke talt om det til Sim.«

— Nogle år senere omtaler hun sit første forsøg på at skrive en vestindisk fortælling: »Da jeg forleden aften manglede lekture, fandt jeg frem af vores eget bogskab en bog af Ellen Key om fru Edgren Leffler: »Cajanella«. — Den gav stødet til, at jeg fik lyst til at forsøge mig. I flere dage, når jeg sad og syede, og så på lange ture, ordnede jeg mit stof i hovedet: En ung juridisk kandidat, der fra små forhold

[1]) En tysk skuespiller, der havde givet gæsteroller i København.

hjemme og forceret læsning kommer til St. Thomas, hans betagethed af det sydlandske, den intense lyst til at leve og indhente, som griber ham, hans sommerfugleflugt og forlovelse med en farvet pige, hendes upålidelighed og andre karaktertræk, mange andre typer, til sidst hans falden til ro i virkelig interesse for St. Croix, hvor han bliver embedsmand — mange embedsmands- og andre typer (ganske vist ud af livet, men således byttede om på, at der ikke kan blive tale om genkendelse). Rimeligvis bliver det aldrig til noget færdigt, og endnu mindre til noget godt; men det kan nok blive til min egen morskab, og det morer også Simon, der er juridisk og praktisk-saglig konsulent. Kun ganske lidt er endnu på papiret, men et og andet i hovedet glæder jeg mig til at få ro til at skrive ned — for ikke så lidt anderledes udvikler dog folk sig omplantede til troperne.«

Om fortællingen blev færdig i Vestindien, vides ikke; men det anførte udkast er dog sikkert grundlaget for den ene af fortællingerne i hendes første bog »Under tropesol«: »Livet derude«.

I slutningen af året 1896 meddelte guvernøren Hørlyk, at han vilde blive konstitueret som guvernementsfuldmægtig og derefter tillige i den følgende tid i forskellige embeder, hvis indehavere skulde have hjemlov. Disse forhold var dog ikke endnu fuldt ordnede, og der måtte

foreløbig ikke tales om hele sagen. — Herom fik vi følgende brev:

»Kære fader! Det er aften, lørdag aften. Sim spiller l'hombre hos Limprichts, og jeg havde egentlig sat mig til med en bog; men tankerne tager hele tiden tøjlerne. Nu skal du høre det altsammen! Hvis du læser Sims brev før mit, så læs det til ende, inden du taler om noget til de andre.

Igår for 8 dage siden skulde jeg ud at gøre en visit på Richmond. Sim vilde køre for mig. Da han kom hjem fra kontoret, gjorde han sig hurtigt i stand og siger så, idet han hiver plaiden fra sengen: »Ja, Busse! jeg er rigtignok en anderledes karl, end da jeg gik ud imorges«. — Guvernøren var kommet over dagen før, så jeg anede straks. — »Du skal høre det altsammen, når vi kommer i vognen«. — Men først var der bakken at klare, så et par kærrer; vi var nået til klubhjørnet. — »Pin mig nu ikke længer«! — »Nej! nu skal du høre! Jeg blev kaldt op til guvernøren i eftermiddags — jeg vil blive konstitueret som fuldmægtig, rimeligvis til 1ste Marts«. — Jeg glad: »Næ! Sim«! — »Men det er ikke det hele; jeg vil rimeligvis blive konstitueret som politimester og byfoged her, til Maxen kommer«. — Jeg overvældet: »Men Sim dog«! — »Ja, men det er endnu ikke alt«! — Så blev jeg ligefrem hjærteangst: »Gud, Sim! hvad mer«? — »Han mente, at jeg derfra vilde komme lige ned til Westend som byfoged eller toldforvalter«.

Hvad synes du, far! Jeg må sige, så underligt det lyder, at jeg kunde slet ikke blive glad straks — det vil sige: jeg *var* glad, for jeg vilde være blevet græsselig skuffet, om det havde vist sig at være en chimære; men jeg var mere beklemt. — Men, far! du skulde have set Sim! Han havde bedt Frisch og Hansen op til l'hombre, og han var så kåd og så morsom ligesom i Julen, før vi tog herud, og hvert øjeblik bekendtgjorde de andre, at nu vilde de ikke mere: »Han sidder og køber 4 til nolo og vinder den! det må dog kaldes svineri«!

Far! dette er nu blot for dig! men fordi det er aften, synes jeg, at jeg kan sige ting, jeg måske ikke kunde sige ved dag. Kan du ikke nok forstå, far! at det ofte er lidt svært, selv om man har sin barnetro og føler, jeg kunde næsten sige en inderlig pietet for alt, hvad dertil hører, så ikke at blive sløj, når slet intet udefra hjælper os? — Jeg kan huske, at mor og jeg en gang blev enige om, at hvis vi ikke havde det med min sygdom, så vilde vi vist have det altfor godt. Det samme kan jage igennem mig nu: Å Gud! kan dette blive ved? vi har det vist altfor godt! Ja, far! Ja, for det har jeg altid tænkt mig: Gud elsker os, som en fader elsker sine børn. Han vil så gerne gøre det godt for os, og det er ham en sorg, når han må sende os sorg og modgang, fordi vi ikke tåler medgangen. Men fortjener vi da medgangen?

Jeg kan huske en eftermiddag, Camilla P.

og jeg spaserede op og ned ad en af kirkegårdsalléerne i Brønshøj. Hun skulde den gang rejse til Amerika og sagde i samtalens løb: »Ja, får man en gang modgang, så bliver man hård«. — Jeg tænkte den gang (men var som altid med sådan noget over for mennesker, jeg ved står kolde, for fejg til at sige det): »Så længe du mener det, får du aldrig medgang«. — Da så hendes lille dreng døde, gjorde det mig så ondt for hende, og jeg skrev om det — om hendes bemærkning den gang, og at hun *måtte* ikke tænke således, at det var så fortvivlet at tro, at lykke lader sig trodse til; men naturligvis sendte jeg ikke brevet afsted. — Det er nu ikke blot fejghed, men en slags blyhed. Hvad er jeg, at jeg vil råde og formane andre?

Men nu, da dette kom, for det er medgang! og husk, hvor Sim har ønsket det så meget! — da var det for første gang i lang tid, at jeg rigtig, rigtig kunde give mig hen i at bede — ja også takke — men mest bede, at vi må kunne tale, at han er god imod os, og det var ikke en stemning, der var svundet bort med dagslyset. Jeg føler sådan trang til, eller rettere, jeg føler, at jeg just nu vilde være så modtagelig for gode ord — jeg vilde så gerne lade mig opbygge, f. eks. af kirkegang. — Jeg læser undertiden i Monrads bog. Det er mig lidt for kunstlet — for jeg kan nu slet ikke se noget kunstigt i det altsammen. Det er jo en gammel lignelse, at Gud er faderen, og vi er bør-

nene. Men just den eftermiddag, da jeg var kommet hjem og sad oppe hos mine små basser og var bevæget og optaget af mine tanker, mens de tullede om hos mig, da syntes jeg, jeg ligesom følte alt, følte mig som Guds barn, som han elsker, ligesom jeg elsker mine.

Kan du huske på vores rejse, jeg bad dig, om vi måtte synge »Vor Gud han er så fast en borg«, når vi første gang kom i kirke hjemme? Det vil jeg bede om igen. Beklemt er jeg også ved tanken om at skilles fra Simon. Hvor vil han ikke savne Tage; de to og Waggy — det er det kæreste trekløver; nu holder de ikke mere hinanden i hånden om morgenen, Simon og Tage — de spaserer blot ved siden af hinanden hver med sin stok som to »rigtige gentlemen«. — Og det sjov, de gør! undertiden må de holde op, fordi Waggy bliver så vild, så den vil ryge i dem. På en måde vil det blive en streng tid for Simon; det er jo både en stor og en ansvarsfuld stilling (at være politimester); men han vil jo så heller ikke få tid til at kede sig.

Min første tanke var naturligvis at fortælle jer hjemme om det altsammen. Simon grundede lidt: »I er så åbenmundede; jeg fortæller din far det, så kan han gøre, hvad han synes«. — »Far! han knirker begribeligvis på sine morgensko ind og kalder: Mor og Anna! nu skal I høre! og de vil begribeligvis heller bide deres tunge af end fortælle noget, der kunde skade os«. Men »man's will, man's heaven«! nu fortæl-

ler jeg det bare til dig. Det synes at være gruelig vigtigt, at det bliver holdt hemmeligt. Det er godt for mig, at fru Limpricht ved det, så jeg kan lufte mig lidt hos hende om det.«

Det var intet under, at Hørlyk var glad over denne forfremmelse. Han var nu kommet ind på den vej, som, hvis han havde levet, vilde have ført til fast ansættelse i et politimesterembede, og derfra, om han ønskede det, til ansættelse i Danmark. Men også øjeblikkelig fordel medførte det, ikke fordi lønnen som fuldmægtig var synderlig større end politiassistentens; men konstitutionerne var fordelagtige; ved den første som politimester i Christiansted fik han det dobbelte af sin egen løn. Dette kunde godt behøves, nu da de havde to børn. En levning af hans arv var næsten gået med. Dette kunde nok volde en mand bekymringer. — Lulle tror jeg ikke ængstedes derved. Han sagde en gang senere til hende: »Du er en underlig kone, Busse! for da du ingen penge havde, var der aldrig vrøvl med dig, og nu, da du bliver fyrstelig forsynet, kan du aldrig få dem til at slå til«. Hun tilføjer: »Der er lidt om det«. — Hun kunde meget godt bruge penge, når hun havde dem; men hun kunde også, når det var nødvendigt, være meget nøjsom, uden at det trykkede hende. Konstitutionerne fulgte hurtigt efter hverandre; 1897 blev han politimester i Christiansted, 1898 postmester på St. Thomas, 1899 guvernementssekretær smstds. og 1900 politimester i Frede-

riksted, hvor han blev til sin død. Det blev således et ret omflakkende liv, de i denne tid førte.

Som ovenstående brev viser, var det bestemt, at de 1897 skulde rejse hjem, og det var det eneste skår i glæden over forfremmelsen, at der nu ikke var udsigt til, at Hørlyk kunde følge med på rejsen. De havde nu været ude i 6 år, og sådanne hjemrejser er for mange hvide ligefrem en nødvendighed. På dem samles der kræfter til atter at kunne modstå klimaets svækkende indflydelse. Dertil kommer, at hjemveen trykker mange hårdt. Hørlyk var ikke af dem, der klagede sig, men han led ikke lidt af den; det var egentlig ikke mennesker, han længtes efter, men landet og dets natur, især hans kære Vendsyssel. Lulle har måske tænkt på ham, når hun i »Den gamle plantage« fortæller om den falsterske skovfogedsøn, der elsker en plet på en plantage, der minder lidt om en dansk skov; men han tør kun sjældent komme der, fordi hjemlængslen da truer med at tage magten fra ham.

Lulle derimod kendte næppe længslen som en lidelse. Da Tage var 7 år gammel, måtte hun sende ham hjem; han havde været meget syg af mæslinger og kunde ikke komme til kræfter derude. Hun havde havt tusinde bekymringer for, hvorledes det var gået ham på rejsen; men da hun havde fået underretning om, at han var kommet godt over den, skriver hun:

»Med hensyn til det at længes — jeg ved ikke, om det er en defekt ved mig — men jeg kender ikke meget til det. Jeg tænker en masse på min Tagedreng, og vi snakker om ham, og jeg kan tidt sidde og le ved tanken om en af de »jokes«, han ikke kunde stå for; men — der er ingen pine ved det! tværtimod lettelse, for alt vil være bedre for ham hos jer. Her har vi det hedt med stadig murrende elektricitet i luft og jord — ved hvert vindue en bom parat for orkan [1]) — og det er ikke vejr, hvor man haler sig rask efter en hård sygdom, og Tage var jo hårdt medtaget. Jeg forsikrer for, mor! det er mig en sådan fryd at tænke på, at han gar der i mark og have med »dejlige hvide drenge«, som Theo Schulz sagde, og ligesom er givet ind under civilisationen. Jeg kan således tænke mig ham — se og høre ham ved alt, hvad I fortæller.«

Som det gik med længslen efter sønnen, således gik det også med hjemlængslen; den var der, men der var »ingen pine« i den, kun glæde. Da den ovennævnte rejse forestod, skrev hun:

»Forleden dag talte jeg om noget, jeg trængte til. — Simon sagde: »Å! nu kan du godt vente; nu er der jo næsten kun et halvt år, til du kommer hjem«. — Tænk, hvor det lyder! I disse dage, jeg har siddet så meget og daset, har jeg næsten taget forskud på det altsammen. Jeg taler slet ikke om det til folk;

[1]) Til at sætte for orkanskodderne.

men når jeg hører nogen sige, at når forældre hjemme får deres børn herudefra hjem med en flok børnebørn, så ender det altid med, at de bliver kede af dem — jeg smiler overlegent; de kender ikke mine! Kære, søde mor! farvel! — Kys fra nutterne.«

Hjemrejsen fandt sted, og det lykkedes også Hørlyk, da hans første konstitution var udløbet, at få en permission, så han kunde være her et par måneder. Uagtet sommeren var våd og kold, tålte vore Vestindiere den godt.

Det havde hidtil gået tåleligt med Lulles helbred; klimaet virkede utvivlsomt heldigt på hende. Vel var hun ikke altid rask, men det havde kun været kortvarige anfald. Hun skriver om et sådant:

»Jeg har havt en lille periode med ikkeraskhed. Det var mit gamle indvendige. Det gør mig altid forfærdelig spids og gammel i ansigtet. Så holdt jeg mig i ro inden døre i tre dage, lå længe morgen og middag, og så — ja, jeg kan knap beskrive dig det, det var, som der pludselig kom en varm strøm gennem mig, og som alt det, der har været slapt, igen bliver spændt — jeg kan pludselig spise og sove og får mit humør, mit mod på livet igen. — Doktoren havde været her i fredags og kom igen igår (søndag). Jeg var lige klædt på til at gå ud. Han sagde, han havde aldrig kendt et menneske, der med en dags mellemrum kunde for-

andre sig således som jeg. — Det er også sandt.«

Men det gik ikke altid så let. Da de var på St. Thomas, medens Hørlyk var postmester, fik hun et anfald af blodspytning. Da der var indtrådt nogen bedring, skrev hun følgende:

»Kære mor! Simon siger, at han har skrevet 4 sider usminket sandhed om mig. Jeg spurgte igår aftes: »Sim! er det sandt, at du har skrevet, at jeg var arrig«? — »Ja, men jeg vil åbne brevet igen og rette det til flyvende gal«. — »Så vil jeg også skrive noget om dig«. — »Det skulde du gøre! men hvordan vil du få brevet afsted? Det er nok noget, postmesteren bestemmer, og han lader ikke noget med Busses klo passere uden censur«.

For resten! det med arrig, det er lidt sandt. Tænk jer nu 25 graders varme! Træk tåler jeg ikke, og så at få maven fyldt med hedt vand, derefter et gloende hedt omslag på! Om sveden sprang ud af alle porer, det kunde jeg finde mig i; men i stedet er det, som der indenfra udefter blev prikket med glohede nåle. Huden er tør og brændende, og over hele kroppen fra panden nedefter er jeg fuld af hedeblister, trods en evig behandling med pudder og sublimatvand. Det er sådan, at jeg ryster og må bide tænderne sammen, og så kunde jeg godt gå ud på gaden og slå ihjel. De sidste dage, inden jeg opgav ævred, var jeg helt beklemt ved mig selv. Mine øjne så altid ud, som jeg havde grædt, og jeg kunde kun læse 5 minutter

ad gangen, så sortnede det. Jeg har været så forknyt og så modløs.

Nu har jeg været oppe og spist frokost; det er, som der kom lys over landet igen.«

Da de var kommet til Frederikssted, gik hun længe stadig og var syg. Det blev, som Hørlyk siger, aldeles nødvendigt, at hun rejste hjem. Inden dette skete, fik hun underretning om, at også Anna var farlig syg. Hun skriver i den anledning:

»Da jeg læste det om Anna, kom jeg til at græde, og det gør mig endnu mere forfærdelig ondt, at jeg også skal volde jer bekymring. I mine meget unge dage hørte det med til min aftenbøn at takke Gud, fordi far og mor havde så megen glæde af os børn. Det var frygtelig naivt; men jeg mente kun, fordi vi var raske, og der ikke, som i så mange familier, var et sort får i flokken. Jeg kom til at tænke på det, fordi I nu er forknytte over det med Anna, og jeg føjer nu lidt til de mange sorger, jeg har gjort jer, og I er nok meget kede af det med Ikast for Amalies skyld [1]), så nu er der i grunden ikke meget at prale af. Men det er alligevel ikke af den slemmeste slags. På det nær, at jeg har været syg, har jeg jo havt det så godt som nogen.«

Da så hjemrejsen var bestemt, skriver hun:

»Kære mor! *Jeg kommer!* Det er helt be-

[1]) Formodentlig fordi hendes mand, der havde været kapellan i Ikast, ikke fik embedet, da den gamle præst døde.

stemt nu. Der er håb om, at en Amerikadamper anløber her, så vi kan komme med den til St. Thomas. Med en 20 timers skonnerttur i frisk minde kan du tro, det er et lykketræf, man skønner på; så er man ovre på to timer og bassinturen sparet.

Jeg er så ked, så utålmodig over altid at være syg; nu der er udsigt til, at det skal blive bedre. Før var jeg tålmodig og her hjemme egentlig altid i godt humør. Men de mennesker her anser mig for stille og ret humørforladt, noget, jeg egentlig ikke er vant til; men når jeg er ude eller har fremmede, er jeg altid syg. — Igår var vi hos Conraus — jeg kunde ikke modstå crustader med asparges og rejer — jeg er nu ikke videre dygtig til at modstå i det hele taget —, så havde jeg kvalme hele aftenen og kastede op i 2 timer, efter vi kom hjem, så jeg til sidst følte, som alle mine ribben var knust. Er det så ikke rimeligt, jeg rejser, når jeg kan? Jeg er syg — det er faktisk —, men alligevel synes jeg, jeg må gøre undskyldninger, jeg tror ikke så meget fordi jeg rejser, som fordi jeg glæder mig sådan til det, ikke blot til at blive rask, men til at komme lidt ud, hjem til jer og til min dreng og til nogle andre mennesker. Sim behøver jeg ikke at gøre undskyldninger for, han kender mig sådan ud og ind; men I vil måske finde, at det er lidt skidt, at jeg således render fra mand og hjem.«

Efter hjemkomsten blev hun indlagt på St.

Josefs hospital, hvor hun opereredes af prof. Levy. Det hjalp noget, men ikke helt. — Under dette ophold hjemme skrev hun den lille skitse: »Hun var hvid«, som flere år efter blev trykt, først i »Tilskueren«, siden i samlingen »Sommer«.

De efterfølgende breve vil dog noksom vise, at deres hus og hele deres liv ikke blev trist ved den megen sygdom. Der var mange mellemrum, hvor hun følte sig rask, og så var det, som om selve erindringen om sygdom var forsvundet for hende; arbejdslysten kom op i hende og ligeledes lysten til at færdes mellem mennesker. Hvad der hjalp hende meget var, at hun havde en trofast støtte i sin mand, enten hun var syg eller rask. De delte alt med hinanden, også kærligheden og tilliden til hendes gamle hjem. Her skal anføres et par breve fra ham; det ene er skrevet til hende ved en af deres flytninger, da han har måttet rejse forud og lade hende og børnene blive tilbage; der har da været et eller andet, som de har været uenige om, og dette piner ham nu. — Det andet er skrevet til mig 1899, da de havde fået meddelelse om vor yngste datters død.

»Kære lille Lulle! Det gør mig rigtig ondt, at jeg imod min vilje skulde narre dig ved, at du ikke fik brev igår. Jeg skrev, som jeg havde bestemt, dagen efter, at jeg havde fået dit brev, altså søndag eftermiddag, så du kunde ikke få brevet før idag. Jeg var i grunden lidt ked af, at du ikke havde skrevet mere til mig end

det par ord; men jeg kan godt forstå, at du har været sådan rigtig inderlig ked af det hele, at du ikke kunde skrive.

Kære! kære lille Busse! jeg kan så levende sætte mig ind i din uro og utålmodighed. Det kan være galt nok, når man er rask; men det må være forfærdeligt, når man er tvunget til at ligge ørkesløs i sengen. Det er også da, jeg inderligt ønsker at være hos dig, fordi jeg føler, at du så trænger mest til mig, og jeg ved, at jeg vil kunne trøste dig blot ved at være hos dig.

Lulle! når du nu bliver rask igen, skal du kun gøre, hvad du selv tror bedst for dit helbred og humør, og ikke tænke på, om jeg urimelige menneske vil synes om det eller ikke. Jeg betragter det som meget svagt og umandigt, at jeg ikke gør mere for at bekæmpe min urimelighed, i det mindste ikke sørger for, at du ikke mærker den — hører du! — det er mit alvor! jeg *vil* kun være god imod dig, vil kun skrive gode kærlige breve til dig, hvor du så er!

Jeg læser i denne tid Martensens levned, og det rigtig grundigt; er der end meget, navnlig i den første del, som behandler hans religiøse udvikling, som jeg, om end ikke helt uforstående, dog ikke formår ret at trænge til bunds i, så føler jeg dog, at jeg har godt af at læse denne bog. Det er ikke blot det, at ens kundskaber bliver udvidede, idet man gør bekendtskab med alle tidens store ånder både ude og

hjemme, men der går en stille forædlende ånd igennem bogen; man får ligesom impulser til at stræbe efter at leve et bedre liv. — Men der er tillige noget forfærdelig ydmygende ved at læse dette. Man føler her, i selskab med disse begavede interessefulde mennesker, sin egen totale mangel på begavelse, og ikke nok med det, for det er man vel ikke så meget skyld i selv; men jeg må atter tage noget frem, som ofte har naget mig: dette, at jeg i min første ungdom ikke søgte bedre selskab, end tilfældet var; dog bebrejder jeg mig ikke så meget dette, fordi jeg tænker på, hvad jeg måske kunde være blevet til, om jeg havde søgt mere forædlende omgang; men jeg gør det, fordi den tid og omgang udviklede en egenskab hos mig, som er blevet min værste fjende, kilden til mange ulykkelige timer, en egenskab, som ganske vist for en del er medfødt — derfor sagde jeg også, at hin tid udviklede den —; i ethvert tilfælde finder jeg den næsten hos hele min familie: En blanding af mistro og mistænksomhed over for andre og mistillid til sig selv og en vis verdslig klogskab. Det første bliver en følge af det andet. Har man først øjet åbent for det slette hos menneskene og derefter kommer sammen med dårlige mennesker, så får man et sort blik på hele menneskeheden — og så er man slem mod sig selv!«

»Christianssted, 4. 12. 99. Kære svigerforældre! Det er den første gang, vi har fået brev med bedrøveligt nyt hjemme fra. Jeg har somme tider i årenes løb tænkt på, hvorledes Lulle vilde bære sørgelige meddelelser fra hendes hjem, og jeg havde ikke ventet, at hun vilde tage dette dødsbudskab så roligt, som hun gjorde. Men det har sikkert vakt hende til eftertanke; det gælder både om Lulle og mig, men især om mig, at vi er, hvad man kalder meget verdslige mennesker; jeg tror, man bliver det lettere herude, hvor man i grunden får så lidt åndelig næring og slet ingen religiøs; man behøver jo ikke derfor at være noget slet menneske eller at føre et i moralsk forstand dårligt liv; men set fra et religiøst standpunkt glemmer vi dog det ene fornødne og gør os bekymring og uro med mange materielle småting. Jeg selv er — jeg ved ikke, om jeg skal sige desværre eller heldigvis — så lidt følelsesmenneske, at jeg må virke dæmpende — for at bruge et mildt udtryk — på mine nærmeste omgivelser, og jeg er mig bevidst, at jeg i den henseende har nogen skyld over for Lulle, ligesom hendes ånd vel heller ikke har udviklet sig, som den vilde have gjort i samliv med mangen anden mand. Men så er det alligevel et spørgsmål, om hun vilde være blevet lykkeligere; jeg søger i ethvert tilfælde at trøste mig med, at hun måske ikke vilde være blevet det.«

Det kan også siges med stor vished, at hun

var en lykkelig hustru som måske få, og hun har aldrig fortrudt at have opgivet, som hun en gang talte om, »at lade verden komme til at høre fra sig«. — Skulde hun have sagt, hvorledes hendes mand var, er jeg næsten vis på, at hun vilde have sagt: »Han er en sand gentleman i ordets bedste betydning« — det ord gentleman holdt hun meget af at bruge, og det vilde også passe her. Han var uforfærdet, villig til at tage den svageres parti, hvis han fandt, der gjordes uret; han forløb sig ikke, men betænkte sig, før han talte, var retsindig og pålidelig i alle forhold.

Han kan have ret i, at man i Vestindien just ikke fandt nogen rigdom på åndelig næring; men de læste dog begge to meget og forhandlede om det læste. Således skriver Lulle:

»Kære far! Kan du huske, du skriver om, at du synes, det sådan styrkede troen på det evige liv, når man mister en af sine kære. Men det er i det hele taget noget, jeg så ofte må undre mig over, at der virkelig gives alvorlige mennesker, der søger det gode og sande, som kan slå en streg over det. — Vi talte netop så meget om det, Sim og jeg, for nogen tid siden: vi havde læst en bog af Zola, der hedder Paris, en forfærdelig alvorlig bog, der gør indtryk af at være skrevet med blødende hjærte. Han er hård mod sine landsmænd, men som en far er det mod sine børn, som han elsker.

Simon fandt, at det var sådan en grandios bog, så human og alt sligt. — På mig virkede

den som en vældig bygning uden fundament, og jeg sagde just den gang, at jeg fattede ikke, at noget menneske kunde tvivle om det evige liv, eller ligefrem benægte det og være tilfreds med dette, og især en, der så så strengt på dets skyggesider. Jeg synes, de halve af hans personer vilde efter hans standpunkt gøre klogest i at knalde sig en kugle for panden. — Kort sagt, jeg synes, det hele bliver meningsløst, når vi ikke tror på en fortsættelse.

Far! du må endelig blive ved at sende mig »Frit Vidnesbyrd«. Jeg har for ramme alvor tænkt på at skrive et julebrev til Pontoppidan og sige ham tak for alt det gode, jeg skylder *ham* — men jeg gør det jo alligevel ikke.«

Til »Frit Vidnesbyrd« kommer hun ofte tilbage. Et sted skriver hun: »*Tusind tak* for »F. V.«; det er rigtig efter mit hjærte, også efter Simons. Pontoppidan vilde jeg gøre til biskop for Sælland, hvis jeg var nogen ting.«

Da Hørlyk 1898 var blevet konstitueret som postmester på St. Thomas, måtte han rejse ene derover nogen tid i forvejen for at sætte sig ind i denne ham helt fremmede forretning og tillige leje en lejlighed. — Herom og om flytningen handler de følgende breve.

»17. 7. 98. Kære far! Til lykke med fødselsdagen, som nok har været for nogle dage siden, når du får dette (vi vil komme til at fejre den i det allerværste flytteroderi), og

»many, many happy returns«! som vi Amerikanere siger. — Situationen er i øjeblikket for os, at Sim sidder på St. Thomas og lærer at blive postmester, og at vi er her og bliver her til den 1ste August. Jeg gyste noget for at blive ene; men jeg må sige, det går over forventning. — Hvor man dog forandrer sig! I mine unge dage syntes jeg ligefrem, at en dag, hvor der ikke skete et eller andet, var spildt; dette vilde have været et aldeles uudholdeligt liv for mig — de fleste timer af dagen er jeg jo helt ene —; men hidindtil har jeg ligefrem nydt det, jeg føler, at jeg trænger til ro, og jeg er altid i godt humør. Min formiddag går med syning, så spiser vi frokost en gang, når det passer os. Den første dag gjorde Augusta (pigen) undskyldning for, at isen først kom kl. 12 i stedet for $11^1/_2$, men det er hun kommet over; så læser jeg et kvarterstid, og så sover vi alle til middag.

Jeg har havt mange visitter. Den første aften — det var på sin fødselsdag, Simon rejste — spiste jeg hos Limprichts, om onsdagen hos præstens, om fredagen drak jeg cocktail hos Limprichts, og de bad mig til middag, men jeg vilde ligefrem hellere hjem og fik min belønning i børnenes jubel, da jeg kom. Vi havde det forfærdelig morsomt ved bordet. Tage opfordrede gentagne gange den lille til at sige frikadelle og jelly (gelé), men det blev hver gang til »frikidille« og »delly«, og Tage lo i kaskader. — Så får de hver et lille stykke is

i deres glas. Tage sidder på lur efter det øjeblik, da den lille opdager, at hans er »gone« — det kan han ikke forstå, den lille Molbo. — Tage griner, den lille har på fornemmelsen, at der er noget flovt ved det, han holder hænderne for øjnene, men ender med at gå ind på spasen og le med.

Så sætter vi os i sofaen, og Louis forlanger »om lille mus«. I aftes sagde jeg: »ja! men hvordan er det? Mor har rent glemt det«. — Så fortalte han stående op, snart med en hånd strakt dramatisk ud til hver side og snart med en pegefinger løftet truende: »Lille mus må ikke gå op på trappe, for stor kat vil spise lille mus op«. — Så har han den for en komiker heldige egenskab, at selv om tilskuerne ler, så holder han sig alvorlig. Det trækker og kruser om næse og mund, men han kører uforstyrret videre. Så fornuftigt fortalte han virkelig og på helt Dansk, for det var jo fra mig, han havde det. — Så kommer hans pony efter ham, det er kokken, og så galoperer de af, og Tage får en fornuftig historie. Så følger jeg ham op og hører hans aftenbøn, siger godnat, gør mit regnskab op med kokken, lader alle døre lukke og sætter mig med et tilfreds suk og en god samvittighed til rette med min bog, og så har jeg det rigtig rart — du kan vist tænke dig min fornemmelse.

Søndag frmd. — Jeg har nok pralet lidt igår, for iaftes var jeg rigtig ked. — Jeg travede op og ned ude i galleriet og spekulerede

og trængte således til nogen at tale med. Hvis jeg ikke havde havt »wrapper« (slobrok) på, var jeg gået over til Limprichts. — Ser du, vi kommer alligevel ikke til at bo i præstegården (hvor den hjemrejste postmester havde boet) — men hvorfor skal jeg så i grunden vente her til den 1ste? Det er jo dog en dyr menage. Hvis der i det hele er et hus derovre, så må man kunne sige: Jeg lejer det fra den 1ste, men flytter ind lidt før. Sim skrev i det sidste brev: »Kunde du dog bare komme herover og råde mig«! Og jeg havde et øjeblik lyst til at stikke derover med skuden imorgen og komme hjem onsdag — sjov var det at komme over og overraske Sim —, men det kan alligevel ikke så godt »la sig«, som Anna siger. — I det første brev skrev han, at han boede så dejligt hos Taylors (et pensionat), ikke særlig højt og dog hele udsigten fra sit galleri: »Kunde vi bare indlogere hele molevitten her; det vilde blive godt for dig at være fri for husvæsnet en tid« osv. — Jeg skrev tilbage, at det vilde tiltale mig svært, men på grund af, at Vigilant skulde bringe Larsens til Westend og Welejus til St. Thomas, har jeg ikke kunnet få brev over til St. Thomas før i fredags, og det var ved et tilfælde med amerikansk damper. — To embedsmænd skal flytte — al postforbindelse afbrydes — og jeg har for resten ikke hørt et eneste menneske opholde sig derover; men fra mandag til mandag har der ikke været direkte post herfra til St. Thomas! Nu i sidste brev taler

han ikke om pensionat. Det eneste hus, der var ledigt, er en stor kaserne midt i en gade uden galleri, uden udsigt, skole i etagen nedenunder og 23 dl. — her giver vi 16 —, men alt et vist meget dyrt derovre; flygtninge fra Portorico strømmer stadig til [1]).

Igår ved femtiden gik jeg hen til fru Dahl; hun sad og krøb med lidt koldfeber; han kom hjem, mens jeg var der, og vi fik os en fornuftig passiar. De bad mig at blive der og spise gule ærter, men tilbudet fristede mig ikke. Jeg har bestilt båd hos Sjang og skal ud at ro med mine unger kl. $5^1/_2$. Jeg glæder mig til det; den små har næsten aldrig været i en båd. — Sådan hel ørkenensomhed kan man jo måske i grunden ikke kalde det. Jeg har også været i klubben med Waage, som er meget ked af vores rejse.

Nu skal jeg skrive lidt til mor — farvel! min egen kære far! Jeg har lige læst en prædiken af Monrad om alt det, kærlighed gør. — Jeg har bedt til Gud, at vi må have dig hos os længe, længe!«

»Kære mor! Imorges kom Sim — det var dejligt at se ham igen! Klokken var vist kun 6 eller sådan noget. Han havde havt en skrækkelig tur — torden og lynild hele natten — og ligget og frosset i hundehuset. Vi tog os en

[1]) Amerikanere, der forlod øen under krigen mellem Spanien og Fristaterne.

lille lur og kom først op kl. 10. Sim gik rundt og sagde: »Uh! hvor her er rart! Jeg siger rigtignok: Santa Cruz for ever«! Jeg erklærede beskedent, at når jeg kom derover, blev det noget helt andet. — Jeg havde rigtig en frokost til ham efter hans hjærte: Bacon og æg, kolde fiskefrikadeller med pærer og kold oksefilé med kartoffelsalat. — Sådan dejlig mad havde han jo ikke fået en eneste gang, skønt de fik 4 retter til frokost og 5 til middag.

De tre sidste dage, inden han kom, havde jeg syjomfru og kilede selv på med fra morgen til aften; med undtagelse af de allersidste bluser, Tage har fået, var han ligefrem vokset ud af alt; nu har han fået to sæt blåstribet og to sæt hvide lærreds med blå kraver og opslag og — tænk! lange bukser! — Katrine (Ludvigs Nanna) gjorde sig aldeles spenderansk, at den lille ingenting skulde have! altid gå i Tages gamle! Han selv tog på med: »Mor! Lulu os' ha' lang bukser! Ja! Lulu ha'! ja! ja!« Så bliver han sådan ved. Om det så var Tage, plagede han med, for han syntes, det vilde være så morsomt. — »Ja, så send bud efter et par yard mere, så vil jeg klippe det, og så må miss Alice (syersken) for resten klare det selv«. — Så på søndag stiller de begge på værftet med lange bukser, matroskraver og sailorhuer — det bliver rigtignok en dag! — Du synes måske, det er rent ad en side til; men herude, især på St. Thomas, er det ret almindeligt efter amerikansk skik.

Mens vi syede, pillede pigerne alle billeder og nipsener ned og samlede glas og porcelæn, og en gammel fyr, der er vant til den slags, havde imidlertid bragt kasser og halm, og ved 4-tiden var to mægtige kasser pakkede og sømmede til. »Nu kan vi kaste dem ud af vinduerne, uden at noget går i stykker«, erklærede han. Han havde overtaget hele flytningen »as a job« (i entreprise). Jeg havde både ham og syjomfruen til frokost; det var muntert! For resten må jeg sige, folk har været storartede mod mig. Hos Limprichts havde jeg stående indbydelse til cocktail; men når jeg syntes, de skulde være fri en dag, gav jeg klubdrengen et vink — til sidst behøvede jeg blot et blink med øjnene — så hentede han Waage [1]), og vi fik os en hyggelig snak på galleriet.

St. Thomas. Jeg havde bedt Sim skrive et par ord til jer på et brevkort. Vi er midt i udpakningen. Men nu har jeg fundet mit påbegyndte brev og lånt en stump blyant af snedkeren, og nu skal I alligevel få lidt. Den fredag, Sim kom, bestilte vi ikke en smule, og i grunden heller ikke om lørdagen. Så om søndagen tog vi gardiner ned, og jeg begyndte at pakke væk, hvad vi ikke vilde føre med os. Vores bogskab, skrivebord og et stort mahogni chatol havde vi fået lov af miss D., en god bekendt af mig, der ejer huset og selv vil flytte

[1]) Kaptain, ansat i guvernementet, gammel ungkarl. Han sluttede sig nær til Hørlyks. Lulle kendte hans familie i København.

ind i det, til at lade blive stående, og det er jeg glad for, for ens møbler, især de tunge, bliver meget medtagne, når de slæbes på hovedet op ad alle de trappetrin. — Mandag utrolig travlhed. Til sidst lå børnenes og mit rejsetøj i en krog, vi vaskede os i den til huset hørende brandspand, klædte os om, om jeg så må sige, i luften, jeg tog en razzia gennem det nu helt tomme hus og sagde farvel til et par gode venner, og så mødtes hele familien hos Lawaetzes, og vi fulgtes ad til skibet. Der var hele den hvide verden, men også mange sorte og gule venner. Vi havde vist en så behagelig tur, som man kan have med Vigilant, men ledt er det altid. Vi forlod kl. 4 og kom kl. $9^1/_2$.«

Hørlyk skriver: »Huset er godt, der er en dejlig udsigt. Lulle tilfreds.« De venter kun at blive der 8 måneder, hvis ikke øerne til den tid er solgt.

Efter konstitutionens udløb vendte de tilbage til St. Croix, hvor de dog ikke kom til at bo i det samme hus som før. Dette var heldigt, thi ved orkanen natten mellem 7de og 8de August 1899 blæste hele dets galleri ned, og beboerens indbo blev beskadiget. Hos Hørlyks tog huset ingen skade; men hele tiden, medens uvejret stod på, måtte han gå rundt og passe på, at skodderne for alle vinduer, der i så tilfælde styrkes ved stærke bomme, ikke gav efter. Lulle tog sagen med stor ro; den var jo i gode hænder, når det var Hørlyk, der ledede forsvaret. Til sidst faldt hun i søvn på en sofa,

hvad han sagde var næsten råt. — Da de vågnede op ad den næste dag, var alt endnu i den største uorden, skodderne lukkede og gulvene oversvømmede af vand, da stormen havde revet mange af tagets skiffere løs [1]).

Hun gik da ned i køkkenet for at se, hvad der gik af pigerne. Der fandt hun sine egne og flere fremmede forsamlede, alle med meget højtidelige ansigter. På hendes spørgsmål, hvad der var i vejen, svarede kokkepigen grædende: »O! Missis, my house is gone«! Lulle, uforstående: »Gået! hvor er det gået hen«? — »Op til den engelske kirke«! — Det lød så komisk i hendes øren, at hun brast i latter, og — så lo de alle med, og derpå gik de i lav med arbejdet.

Den følgende Jul blev den sidste i Christianssted. Det hørte sig til, at der hver Jul hjemmefra blev sendt dem en stor kasse med meget forskellige sager, og det undgikkes ikke, at enkelte af disse ankom i en havareret tilstand, fordi de ikke havde kunnet tåle sørejsen og varmen. Dette var også tilfældet denne gang; Lulle skriver derom:

»Tak for julekassen! Jeg må sige, jeg synes, det er en julegave à la kejseren af Rusland! Sikken masse mad! Alt, så vidt vi har nået, storartet — kun en malheur, som havde sin komiske side. Kommenosten, den var rent

[1]) Se samlingen »Sommer«, fortællingen »Orkanen«. — Det brev, hvori hun beskrev den, er desværre ikke opbevaret.

ud sagt blevet bedærvet på vejen på en så raffineret måde, at den havde sprængt det ene hjørne af klædet og der dannet en gevækst, der lige havde fyldt min røde hat. Toldbetjentene havde holdt sig for næsen, og Simon erklærede, at det eneste tilsvarende, han havde lugtet, var en kone, der havde ligget 3 dage i jorden. — Den blev højtidelig båret ned til stranden og dronet.«

Tilfældet var for så vidt sørgeligt nok, fordi kommenosten kun var kommet med, fordi Hørlyk satte mere pris på den end på al anden ost. — Hvorledes juleaften gik, beskrives i følgende brev:

»Sim fiksede juletræet og bandt grene på, så det fik en storartet façon. Vi havde det i den lille stue, hvortil adgang var forbudt alle. Det blev så helt forbavsende smukt, det var en hel fornøjelse at pynte det; helt op til loftet var det — tyve lys foruden dem, du sendte. Kl. 6 delte jeg middag ud til alle folkene, skinke og oksesteg — 8 havde jeg: Tages gamle Nanna, naturligvis, Katrine, Alice og hendes dreng, kokken med tøs, Lina og hendes pige.

Da jeg kom ned, klædt på til middag, bragede det rundt om med stivede skørter. Gamle Waage indfandt sig som den mest pêre noble gamle bedstefader. Han førte anstandsfuldt mig til bords, bagefter kom Sim med en strålende dreng ved hver hånd. $6^1/_2$ gik vi til bords, og efter ostebrød fik vi kaffen ind, mens Sim tændte juletræet. »Vi venter med desserten til

bagefter«, sagde jeg. »Ja, det plejede vi også at gøre hjemme«, sagde Waage. Det lød så hyggeligt — traditioner knytter. — Så blev hele molevitten trommet ind i dagligstuen og stillet i queue. Jeg følte det næsten lige så spændende, som da jeg selv var en af de små, der stod forrest — sådan nogle børneansigter, der blusser af forventning, er henrivende, enten de så er hvide eller sorte. — Vi slog straks kreds, og de sang »Et barn er født i Betlehem«, så det var en fryd at høre. Waage og Sim satte basserne til. Oven på den tog vi »Kong Christian«, det er også tradition, og så blev de helt vilde, løftede armene og råbte »hip! hap! hurra!«.

Så kom gaverne, og der var alt det, der skulde være, trommer, trompeter, skriveredskaber osv. Vi er altid helt forfærdede over alle de mennesker, der sender legetøj. Der var adskillige dubletter, så Willy blev næsten lige så begavet. Et øjeblik fik de lov til at rase med alle disse nerve-marterredskaber; men jeg havde taget mine forholdsregler. Da spisebordet var ryddet, blev der sat nødder og sukkergodt frem, og der bænkede de sig allesammen. — Efter det tog vi endnu en dans om juletræet og sang en masse — synge kan de alle —; Tage slog på tromme til. — Da klokken blev $9^1/_2$, gik de i seng — søde og glade —, efter at jeg havde lovet at gemme legetøjet, hvor de selv kunde finde det den næste morgen.

Vi slukkede så juletræet, og nu først fik jeg mit; sådan vilde jeg helst. Det var rigtignok

sager! Et yndigt spænde, og sådan et rødt rigtig rissel-rassel skørt er det, jeg har drømt om. I skulde have set Waage føle på det med kendermine og sige: »Dejlig silke«! og Sim nød at have sådan noget lækkert til mig. — Så stak jeg ham barometret i næsen og blev spurgt om, hvor pokker jeg havde det fra? Så havde jeg en flonels hjemmefrakke og 6 kammerdugs lommetørklæder med broderet navn. — Tage gav ham et sødt lille askebæger, som han selv havde fundet på og købt, og Lu en tærnet blyant. — Jeg fik af dem hver en lille flaske »pjufume«, som Lu siger. — Jeg syntes, det var så morsomt, at der også var noget til mig.

Så spiste vi jeres fine godter, drak gammel madeira til og knirkede godt, sådan ganske små knirk, som Waage kan.«

Da Hørlyk konstitueredes som guvernementssekretær på St. Thomas, formentes konstitutionen kun at ville vare kort. Han var af guvernøren indbudt til at bo hos ham, og det bestemtes da, at Lulle skulde blive boende i Christianssted, hvor de havde et godt hus, som hun holdt meget af. Men det blev hende opsagt; en af dem, hun havde anset for deres gode venner, ønskede at få det og bevægede ejeren til det, i det mindste der, ualmindelige skridt at opsige en god og pålidelig lejer. Lulle tog med god grund dette ilde op. Hun skriver:

»Jeg gik slet ikke ud det første par dage

efter, for jeg *var vred,* — byen var jo sprækkefærdig af nysgerrighed, og jeg vilde ikke sige ondt — for når noget går ud over en selv, ser man jo ikke klart. Så kom jeg også helt over det og kunde med en spøg afparere folks forhør; men jeg må sige, jeg vil trække vejret lettere ethvert andet sted end her.«

Hun fik da sine møbler magasinerede og rejste med børnene til St. Thomas, hvor hun lejede et par værelser i et pensionat, medens Hørlyk blev ved at bo i guvernementshuset.

Det var for vestindiske øjne næsten uanstændigt, at hun tog til takke med en så ringe lejlighed. Hendes mand beklædte nu et ret højtstillet embede; når guvernøren var på St. Croix, var han øens øverste embedsmand. En af hendes bekendte, der besøgte hende, så sig om, da han kom ind, og sagde: »Sikken bolig for en guvernementssekretærinde«. Hun svarede: »Ja! og det mest uanstændige er, at hun befinder sig så udmærket vel i den«. — Hun nød at være fri for husholdningen, følte sig rask, og de fik snart gode venner. Fra dette tidsrum skriver hun:

»Iaftes var vi bedt til champagnegilde hos dr. Hassagers. Sim havde dernede tabt en flaske til den gamle postmester. Vi kom rigtig oplagte; jeg kan ikke huske, når jeg sidst var i et sådant humør sammen med fremmede. Gamle postmester havde ikke, siden han kom herud, let så meget på een aften — »og det

er nu så dejligt at få sig en latter«. Klokken var over et, da han, Sim og jeg fulgtes opad højen. Månen stod højt på himlen, og luften duftede af friskhed. Efter lang tørke havde det regnet en nat og en halv dag, nok til, at alt det visne grå havde fået et lysegrønt skær. — Vi fulgte den gamle mand hjem. Han så så løjerligt på mig; han havde vist aldrig tænkt sig, at jeg kunde være så kåd og så lystig.«

Da det nu viste sig, at guvernementssekretær Schulz blev befordret hjemme i Danmark, og altså konstitutionen vilde trække længe ud, måtte Hørlyk leje et hus og lade sine møbler føre over. — De følgende breve er fra tiden efter denne flytning.

»Kære mor! Nu er vi helt over flytterod og flyttetræthed og har det godt og fornøjeligt. Men vores gå-ud-lyst har helt fortaget sig. Den hørte min ungkarlemenage (i pensionatet) til, og Sim vrider sig fortvivlet, når det ved 8-tiden piller ved gadedøren. — Jeg vil helst se folk om eftermiddagen. Vi har meldt os ind på en tennisplads — ikke den samme, vi var i forrige gang —; denne er egentlig engelsk, men med en glimrende krocketplads og den dejligste udsigt.

Fru Ramsing er herovre for tiden — hendes mand har byggearbejde her. Hun bor på samme måde som jeg hidtil med tre børn, men er parat til alt lige fra kl. 8 om morgenen. Hun har to gange stillet her, inden jeg havde drukket morgenthe. Så sidder vi med hænderne i

skødet, som du vilde sige, og snakker, til det bliver frokosttid. Der var en gang sat sladder imellem os — du kan nok huske, jeg syntes så godt om hende, først de kom ud og boede i Christianssted —, men den historie har vi nu klaret, og vi kan udmærket sammen — utroligt humør er der i hende!

Forrige fredag var der stor herremiddag i guvernementshuset, så havde jeg bedt fruerne D., H. og R., og en fin lille middag havde vi: Iset bouillon med små skinkemader til, kyllingepostejer, laks og røræg, filet, sweets. — Senere fik vi is fra frk. Jacobsen (guvernørens husbestyrerinde). Fru R. lagde for, og vi andre fulgte, så godt vi kunde, med humør og geschichter. Ved halvellevetiden kom herrerne til, men var jo ikke nær på højde med os, hvad humør angik. — Så har vi — det samme sæt koner — spillet krocket med passion og forleden aften whist her, ligeledes med passion. — Om søndagen må vi være visitfähige kl. 3, og desværre også helst til hverdags, hvad der kniber for mig. Jeg er nemlig begyndt at stå op i ordentlig tid nu igen og får mig så gerne en lille middagslur; men jeg må jævnlig styrte i klæderne for at modtage visitmennesker.

Igår var guvernøren her til afskedsvisit. Han har været storartet elskværdig mod Sim, der ikke des mindre imødeser hans affart med glæde, især hvis han ikke tog sin ridehest med; den har Sim daglig benyttet, og en dejlig hest er det. Guvernøren går ingen steder på grund

af hans moders død; men jeg tænker, de spiser her den aften, de rejser — skonnerten går kl. 9. — Så må jeg lægge mit hoved i blød. Cooky må vist op med sine postejer igen; de gør altid lykke: fyldes med champignons som til roulet-ter, og i kold tilstand lagt i en slags dejg som til pie — en spiseskefuld i hver, og så steges de på panden i halv klaret og halv smør. Jeg synes, det er sådan en lækker ret.

Tage er meget spændt på dit brev — hvad du nu vil sige til hans, om du vil »grine efter det«? Jeg må altid fortælle ham dit brev; da jeg berettede, at bedstefader havde været borte i tre dage, og så længtes bedstemoder sådan, at hun fik ondt i maven, sprutte*de* han ud i sin uimodståelige latter, der tog ny fart, da Vamba (en hund) skulde sove inde hos dig om natten. — Jeg kan spore på hans Dansk, at vi ikke mere er hans eneste kilder. Han har før altid sagt »Nej«, som Lulu også gør. Nu har han lagt sig efter et langt »Næ-æh«, og forleden dag sagde han, at noget var løgn. — Sådanne ny-erhvervelser stammer fra kasernen, og den lille aber efter. Forleden dag lå han ved siden af mig og snakkede om sin høne: »Hør, Louis. hvorfor lægger den i grunden ikke æg? den går jo ikke mere med sine ællinger«! — »Jeg ikke ved«. — »Tror du ikke, den gør«? — »Cooky siger nej, men jeg tror, den er »løjer««. — Du forstår, han vilde flotte sig med Tages nye ord, og så slog det sludder. Jeg lo, han

gemte hovedet i sin lille pude; men det går stadig i vor lille klike: »den er vist løjer«.

Guvernøren spurgte forleden dag, om jeg ikke vilde købe Schulzes planter. Jeg sagde: Næh! det passede ikke til min noget vagabonderende tilværelse at have planter. Hver gang, mine boliger skulde flyttes, viste det sig, at bundene i ballerne gik ud — de sidste efterlod jeg ved kirken på St. Croix.«

»Kan du huske, far, du sagde en gang om Sim for at betegne hans tilbageholdenhed: »Ja Hørlyk, han vil nu helst stikke sit hoved i buskene«. — Og nu i denne stilling, når han må træde op, har han en evne til at gøre det så naturligt fordringsløst, så man knap tænker over det. Men forleden dag blev vi rigtignok catchede (nappede).

Vi havde længe om aftenen hørt korsang nede fra mährisk kirke; de indøvede en kantate til at hædre deres nye præst ved en koncert. Det lød kønt, og vi havde talt om at gå der selve aftenen. — Det var forrige søndag. Kirken var propfuld — vi blev ført op til alteret, hvor vi blev anbragt med ansigtet mod de øvrige publikumer. Først var det som at være i gabestok; men da de først havde set os efter, vendte de igen tilbage til deres tekst af kantaten. — Hvor var de optagne og interesserede! På soloerne nær var sangen helt køn; men det gav næsten mest stemning at se på

tilhørerne, mænd lige så vel som kvinder; de elsker jo sang og musik.

Så var der en pavse, og præsten, en midaldrende pæn mand, der lige var kommet ud fra England, gik om bag alterbordet, hvortil unge mænd og kvinder valfartede med blomster, store pragtfulde buketter, så præsten til sidst stod som i en dynge. Om alteret var der pyntet med palmegrene; det så kønt ud. Så takkede præsten og bad en bøn.

På dette tidspunkt var vi helt med og tænkte mindst af alt på os selv, indtil denne præstemand der bag vor ryg pludselig siger »His Honour, the governmentssecretary« og noget om the pleasure, det havde gjort ham osv. Så udstødte Sim den kosteligste lyd; den må betegnes som noget imellem en band og et hjærtesuk. I det samme svippede den lille præstemand rundt om knæfaldet og kom ud og overrakte mig en af sine buketter, og vi måtte sige ord osv.

Men da vi kom ud, sukkede Simon igen følt og bekendtgjorde, at det kunde han min sandten ikke lide. — Og jeg? Ja, mit kritiske jeg mente nu: Jeg er overlegen og finder det hele tåbeligt. Men under det hele mærkede jeg en lille ungdommelig devil, der stak sit hoved op bag den overlegne og egentlig syntes, det var ganske morsomt; men det er først nu, jeg gør mig rede for det, og det er kun dig, jeg vil fortælle det.«

Da en ældre fuldmægtig 1900 ansattes som

guvernementssekretær, fik Hørlyk hans plads som politimester i Frederikssted. Det er den mindste af øernes byer, beliggende på vestkysten af St. Croix lige ud mod den åbne strand, der har en bræmme af koralsand, så hvid, at man slet ikke kan tåle at se på den, når solen skinner. Mod nord, men dog først et godt stykke fra byen, findes øens smukkeste egn; men dens nærmeste omegn er flad og ensformig. Den lille by er endnu længere ude i yderkanten af verden end Christianssted, for ikke at tale om St. Thomas, og der er kun få danske familier. Da jeg under mit ophold derude prædikede i kirken, blev det sagt, at alle de Danske var der på to nær; men der var vist ikke et halvt hundrede mennesker.

Alt dette tiltalte nu netop Hørlyk. Han blev stedets øverste øvrighed og vilde kun mærke lidt til overøvrigheden, og han behøvede ikke at nøjes med at sidde på et kontor, men kunde ride rundt i jurisdiktionen og, som det var hans lyst, se alt med sine egne øjne. Men for Lulle var denne flytning et hårdt stød. Hun havde nu en kreds i St. Thomas, som hun satte pris på, og der var der dog en slags forbindelse med den øvrige verden, når de store dampskibsliniers både lå i havnen, eller fremmede krigsskibe viste de forskellige landes flag, og deres søfolk færdedes i gaderne. Liv og bevægelighed og noget nyt en gang imellem var for hende næsten en nødvendighed, og nu var hun forsat til en småkøbstad, hvor der var så lidt deraf som muligt. Især når hun var syg,

følte hun sig meget nedtrykt. Der vil kun findes lidt derom i de breve, der skal meddeles; thi når hun skrev til os, klagede hun sig ikke. Men det vil ses, hvilken rolle det spillede, når det danske orlogsskib Ingolf lå på reden. Naturligvis fik hun også gode og trofaste venner i Frederikssted; men der var dog altid noget, hun savnede.

Allerede tidligere var det jo blevet bekendt, at der førtes forhandlinger om salget af øerne; men først nu blev det for alvor, at rygterne begyndte at svirre dem om ørerne. Hverken hun eller Hørlyk ønskede egentlig, at salget skulde gå i orden; men han nærede en stærk tvivl om, at der fra den danske regerings side vilde blive gjort noget alvorligt for at ophjælpe øerne, og hvis dette ikke skete, måtte de hellere sælges.

. . . »De folk hernede er flinke og har et forbavsende humør. Der bliver som regel ikke talt et fornuftigt ord den hele aften; men de morer sig kongeligt, er vovede og siger vittigheder. Simon siger, jeg sidder og ser melodramatisk ud — jeg ved ikke mit levende råd, hvad jeg skal sige, og jeg har svært ved at lade, som jeg fandt de andre morsomme. Men det tror jeg også nok, jeg har arvet efter min fader. Han har nemlig også den slemme fejl, at han kan ikke snakke om ingenting. Nu føler jeg det virkelig som en fejl, for det er jo sådan en mageløs argløs måde at more sig på.«

»Vi har havt det godt siden sidst. Da vi kom i ro, kom nerverne også i ro, og det gode humør kom igen. Lieutenant Olsen har været herude en ugestid, og han bringer altid lidt liv med sig. Han kom en aften uventet til dr. Olsens, og vi blev kaldt over kl. 10 til øl og ostebrød. Jeg blev sendt hjem igen efter min skinke, og vi havde det meget fornøjeligt.

Igår gjorde vi en dejlig tur — du kender den, far! til Krakiet og Annili[1]) —; vi havde vor frokost med og spiste den på galleriet af et lille tomt plantagehus, hvor der var vidunderligt. Det ligger i en dal, og op ad alle skråningerne rundt omkring var der plantet frugttræer, der hang fulde af frugt: kakao, kaffe, vanille, appelsiner, »forbuden frugt« (en slags sukat) osv. — Dr. Olsen og Simon køber stadig i ånden plantager i forening og skændes så, for O. vil lægge heste og muldyr til — Sim vil sælge mælk, for det er det, der betaler sig; og vi koner giver jo også vort besyv med, da vi skal have en slags røgterstilling.

Vi var egentlig kommet ud for at hente bregner, og da vi havde sovet efter frokosten, begav lieutenanten, fru O. og jeg os afsted; hun kendte lokaliteterne, og efter at vi havde kravlet om i et vildnis, stod vi foran en stenmur, der var grøn af store vajende venushår. Det var som en Aladdinshule! Vi kom derfra

[1]) Et lille stykke af den skov, som oprindelig har bedækket øen, i en lavning om et vandløb. — Annili: en plantage.

med favnene fulde. — Da vi kom hjem her ved 5-tiden, havde vi først et par visitter, så plantede vi skattene i tubs og tins og kasser og dressede til middag. Lina havde dækket nydeligt bord, pyntet med blomster, og min nye Cooky havde gjort sit bedste. Til 7-tiden kom Ester J., og hun har ligget her inat. Nu har jeg jo Alices jærnseng til gæstekammerseng, og jeg har bundet stolper på den og fikset Tages næt over. Her kan det være rart at have en gæsteseng.

Jeg er meget glad over, at Alice ikke tog med; jeg synes, vi lever så billigt, og jeg er slet ikke ked af at have lidt mere at gøre; så jeg har efter forholdene billigt tjenerskab, nu ingen får kosten. — Simon gik ind til en del store tyverisager, som Larsen selv havde holdt forhørene i, og som han altså måtte overtage og sætte sig ind i, og han holder tidt forhør 6 timer om dagen, og det trætter ham, så han ser dårlig ud; men han siger, der vil med tiden blive langt mindre at bestille.

Nu snakker alle mennesker jo om salg igen; men hidtil har det ikke afficeret mig, måske lidt fordi jeg ikke — alligevel — er så begejstret over Westend, at det just vilde skære mig i hjærtet at komme herfra; og jeg tror nu ikke, at embedsmændene vilde blive behandlet sjofelt i tilfælde af salg.«

1901. 6. 5. »Nu siges der for ganske vist fra »allerpålideligste kilde« (efterhånden har vi

tabt fidusen til de pålidelige kilder), at vi er i realiteten solgte. At der ikke er truffet afgørelse i modsat retning, det er jo sikkert nok. — Når de bare vil tage det nådige hensyn at sælge os ved forårstid! Jeg har tænkt mig, at jeg må straks over til Chr. Saugmann og hærdes, og så må vi stive den af med kolde doucher. Sim vil sikkert blive en anden mand i det kolde — mig selv er jeg knap så sikker på —; derimod er jeg vis på, min mave vil straks komme sig.

Vi drøfter det jo jævnligt ved en cocktail. Fru Olsen ønsker det inderligt; hun vil nok leve en lille tid af sin ungdom hjemme — hun kom herud som 18årig og er nu 26. Han siger, at han går hjem til sin moder; hun har underholdt ham, til han var 26 år, så kan hun lige så godt blive ved. — Konen skal til sin moder; så kan han få 5 daler om måneden og hun 2 til klædedragt og fornøjelse — det bliver deres rentepenge. — Jeg: »Først må man jo op til en masseuse og se at få rynkerne gnedet ud«. — Han: »Masseuse! Er De gal? Masseuse! Tror De, De får råd til det«? — Fru Olsen var så glad over, at der langt ude på Nørrebro var bygget huse med treværelses lejligheder og badeværelse. — »Ja, det var storartet! der måtte vi slå os ned sammen som en lille koloni. Når vi så skulde more os, kunde vi komme sammen og tale om den gang, vi havde 4 heste og lige så mange tjenestefolk«.

Men fru Olsen og jeg er dog enige om, når

vi taler alvorligt, at vi vil hellere have 3 værelser, lave mad selv, og hjem end blive her altid. — Det vil sige: Få kongelig udnævnelse og så et år hjem, det var jo dejligt!«

1900 (?). »De havde, jeg forstår ikke hvordan, banket to vers ind i Lulu: »Fly away little bird, fly to the sky! and sing, when you pass me, a merry goodbye«. Vi måtte høre ham i det uafbrudt dagen før eksamen. Når jeg ikke kunde holde det ud mere, gik han ud til sin pige, at hun skulde. Til sidst lod han hovedet falde og sagde med dirrende stemme: »Jeg wish, jeg vilde get sick imorgen«! Om aftenen, da han træt og søvnig lå på knæ i sengen og skulde bede sin aftenbøn, begyndte han: »Fly away little bird« osv. Da han opdagede sin fejltagelse, blev han så flov, at han stod på hovedet ned i sit lagen.

Han klarede sig stolt til sin eksamen. Frygteligt humbug det hele! En forskrækkelig utiltalende læremetode, de bruger her i det hele taget. Alle lærebøger er beregnede på lærere, der ikke kan tænke og ingenting ved. De spørgsmål, læreren skal gøre, står på den ene side og elevernes svar overfor. Så lærer børnene det hele som gloser, tidt ret uforståelige gloser. Men de kunde det, og udenadslæren er måske ikke så dårlig som gymnastik betragtet. De har en bog, kaldet »childs guide«, f. eks.: »Hvor kommer mælk fra«? — »Hvad er ost«?

— »Hvad kalder man fårets kød«? osv. op til sværere spørgsmål. Der stod alle børn, store og små, foran mrs. Miller. — Lulu var den næstnederste. Hans øjne hang gnistrende af iver ved hendes, og han svarede rigtigt med sin dybe stemme med noget så pudsigt i betoningen, at auditoriet, hver gang han havde sagt noget, kom til at le. Jeg længes efter, at I skal se ham. Køn er han jo ikke spor, men, som Lina siger, »He makes show« (han gør sig), og så er han en meget kærlig dreng, og så elsker han sin moder højere end nogen anden i verden.«

1901. »Nu skal du, far, høre lidt om Baptisterne — min mening. Der er to præster her. Den ene er en pæn ældre mand, der ser stilfærdig og god ud. Vores hus er det sidste fine hus her i den fine gade, Strandgaden. På den sidste stump ligger der småhuse med enkelte store tamarindetræer foran, hvorunder husenes beboere holder dagligstue, filerer fiskenæt, koger mad, sludrer osv. Den vej vender mit soveværelse ud til, og jeg står tidt og tænker på, hvor godt de mennesker har det — navnlig nemt. Til dem kommer den gamle tidt. Han står lænet til sin cykle og taler til dem og med dem. De synes ikke overbegejstrede for ham, bliver f. eks. tidt ved med deres arbejde; men — skønt jeg ikke aner, hvad den gamle mand siger, har han min sympati. Han mener det

vist godt. Men ham hører man aldrig omtale; jeg ved ikke en gang, hvad hans navn er.

Men »brother Gibson«, hans navn svirrer i luften. »Han ser godt ud, hva', mor«? siger Louis, »og hans tøj sidder kønt«. — Han siger selv, at han har været en stor synder — der er ikke den synd, han ikke har begået. — Han er smuk — den dæmoniske slags — i trediverne. Simon siger, han er intelligent, »skarp«. med tilbøjelighed til at være næsvis. Når han står på talerstolen, hvorfra han dirigerer sangen — melodierne i smag med Frelsens hærs — er det gerne med en vifte i hånden, hvormed han vifter sig og slår takt som en mandlig syngepige på en varieté. Sangene er som skabte til at erobre negrene. Hele byen (sorte del) synger dem — kan slet ikke lade være, og hans store, smukke stemme fører an, er stadig over dem, og hans gebærder og mimik elektriserer dem. — Som alle store folketalere tager han sine eksempler og lignelser fra alt det daglige, de kender, og anvender det på det åndelige. — Lina kom hjem forleden aften og refererede om leprosy, hvorledes de i mange år gik glade og fornøjede med dem, der havde spedalskheden *i sig,* men ikke synligt. Så slog den ud, og alle skyede dem — dette emne varieret og udført på bedærvede, syge sjæle. — Bliver der en pavse i veltalenheden, råber han: »Halleluja«, og så brøler de alle elektriserede: »Hallelu-ja«! De siger, at somme tider springer han

højt op fra gulvet og råber: »Hallelu-ja! Hallelu-ja«!

Samme aften, som Lina var der (hun er for god churchwoman til at ville gå ind; men hun stod udenfor under galleriet, hvor der altid er tykt med ligesindede), var folk kommet fra mährisk kirke med deres salmebøger i hånden, og naturligvis standsede de. Så råbte han: »Kom ind! kom ind! I stakkels tørstende sjæle! Kom ind og drik af livets kilde«! — Det sidste bal for officererne (fra »Ingolf«) var lige overfor. Så sagde han, at der danser de til helvede, her synger vi os ind i himmerig — og det synes de naturligvis, at det er rart at være med til.

Na! så ligesom med al religionsfanatisme grænser det nær op til det erotiske. Alle unge piger er helt fra snøvsen — virkelig fanatisk religiøst betagne, men også forelskede i brother Gibson, som lærer dem at cykle med armen om deres liv og giver dem nogle alvorlige broderkys.

Det mest betegnende hos ham er hans amerikanske smartness til at finde netop det, som vil tage hans publikum. Da de var blevet mulkterede for hans angreb på en afdød engelsk præst, blev de tamme; men så kom der jo ikke så mange. Nu læste han forleden dag et aktstykke op fra en kulørt prokurator, som erklærer, at de kan sige og gøre alt, hvad de vil, da der er religionsfrihed i Danmark.

C., O. og for resten næsten alle hvide folk, præsterne — ja de ikke mindst — har været

hvidglødende af raseri. Forleden dog gjorde Simon sig den ulejlighed at forklare O. sit standpunkt. Det var sådan noget som: »Politiet er efter min mening et onde, ganske vist et nødvendigt onde, som er til, ikke for at forulempe, men for at beskytte skikkelige borgere mod de uskikkelige. Vi skal være agtpågivende, men ikke meddle with some (blande os i folks sager). Der er religionsfrihed i Danmark. Træder de — Baptisterne — nogen for nær, kan disse klage, og politiet vil undersøge sagen. Sker der noget usømmeligt eller farligt for den offentlige fred, kan vi også træde til, men ikke fordi præsterne siger noget, som vi anser for urigtigt eller ubehageligt. For deres omtale af den afdøde præst måtte de betale 25 daler i bøde; endvidere har de måttet give 1 daler pr. aften for en betjent. De understøttes af moderkirken og forlanger vist slet ingen penge af menigheden.«

1901. 13. 12. »Forrige søndag havde Simon bedt de ridende — chefen (på »Ingolf«) og tre andre — med på en lang morgenridetur: jeg skulde møde dem i Krakiet og have frokost med. Vi asede hele formiddagen og fik da endelig frokosten pakket på en æselskarre. Lu var kusk, og dr. Olsens karl gik ved siden af. De startede kl. 11, og $11^1/_2$ satte vi ud i to vogne, pigerne i en gig og jeg med en maskinmester, der var kommet med ved en misfor-

ståelse, i faëton. Da vi var kommet ind i Krakiet, regnede det, og ikke nok med det, det så ud, som om det havde regnet i flere døgn, så mudret var det. Vi blev siddende i vognene, indtil rytterne dukkede frem, Faber i spidsen halet ud som cowboy og alle de andre i hjælmhatte og hvidt på militærheste; de gjorde sig kolossalt i omgivelserne.

Jeg sagde til kaptainen, at jeg vidste jo, han satte pris på lidt regnvejr (begge de gange, vi har været ombord, har det regnet), og jeg vilde nødig stå tilbage. Jeg foreslog iøvrigt, at vi alle drog til Spratthall, hvor der bor en dansk mand, Kofoed, hvis kone var bortrejst. Så skete der småuheld, som at pigerne væltede, mit smør samt damerne trillede ud på vejen; en flaske med kaffe holdt, men Lina haltede til den ene side og stuepigen til den anden. Sagerne i æselskarren var således skumplede sammen, at hr. Kofoed måtte træde hjælpende til. Men det blev en meget lystig frokost, og som de mennesker åd! Der kom en anden dansk planter, Friis, til, og han og Kofoed var helt forelskede i kaptainen, der også er storartet mod den slags folk. De vilde gerne have havt en l'hombre; men det tiltalte ikke rigtig vort selskab på den tid af dagen; så endte det med, at jeg tilsagde dem til tirsdag aften, og vi kom til byen i det bedste humør af verden.

Så blev vi modtaget af det sørgelige budskab, at Conraus lille søn var død om natten oppe på Richmond. Vi klædte os lige om og

tog op til kirken. De var lige stået ud af deres faëton, da vi nåede op. Der stod en lille hvid kiste, som altså havde stået foran dem hele vejen fra Bassinet. De græd ikke; de havde deres daglige klæder på uden forsøg på sørgedragt. Men aldrig har jeg set en sorg, der greb mig mere end disse to store, rolige, dybt bedrøvede menneskers. Simon tog ved kisten, og hun og jeg fulgtes op. Der var nogle forvaltere og nogle få andre. Conrau havde sagt som halvt for sig selv: »Ved De hvad! dette her er næsten for hårdt«! De havde været gift tre år, inden de fik et barn, og de er af dem, der helst vilde have en hel flok, og sunde og stærke er de. Hun var inde hos mig igår formiddags. De er beundringsværdig rolige. Om et par dage rejser de til Portorico — de kan ikke være hjemme i Julen, synes de.«

»Endnu er man forfærdelig optaget af vores salg, som jeg for resten ikke tror så sikkert på mere; og ligesom tvivlen kom i mit hjærte, opdagede jeg, hvor den lettede, og hvor jeg egentlig gruede for, at det skulde blive alvor, skønt jeg naturligvis på mange måder gerne vilde hjem. Men så al den snak om sparsommelighed! Herude kender man ikke til det, Hans kaldte at spare for at flotte. Hvad kunde dog alt muligt hjælpe, når man ikke kunde holde pige, men selv skulde rende og springe omkring? — Hvor kunde der blive nogen hygge

ved det? Alle de situationer i det daglige liv, som der kan være så megen fest ved, dem slog man naturligvis straks en tyk streg over. Hvor kunde man nyde sin eftermiddagskaffe, når man selv skulde ud og vaske ting op bagefter?

Den lille økonomiske opsats, som du nu måske selv har glemt, om at få penge til at strække til, fik det til at krybe i mig. Jeg udviklede igår for fru Dahl, at vi var aldeles uskikkede til at føre hus hjemme med middelmådige indtægter. Vi havde begge to fulgt tjenestepigekampagnen med stor interesse, og vi indså, hvad for skatte vi havde i vore sorte.«

3die juledag 1901. »Olsen skulde have tilbragt juleaften hos os, men pådrog sig et par dage før en fiskeforgiftning, så han i 5 dage brækkede alting op og var elendig. Da der kom indbydelse fra gamle Råd (justitsråd, apoteker Faber), om vi sammen med unge Fabers vilde tilbringe Juleaften der, slog vi straks til. Jeg betænkte mig endnu (efter at have været syg) på hvert skridt, jeg skulde tage, og Lutte var henrykt over at skulle ud til middag med os. Så blev han inviteret til stort juletræ med sine skolekammerater hos familien Malgrave, der er mageløs mod ham, og vi holdt så Lille juleaften. Jeg ventede til det sidste med at gøre indkøb, fordi jeg håbede på jeres kasse. I havde jo sendt den i god tid, men den er ikke kommet endnu. Nå! men så fik jeg fat på så

gode nødder og godter, som Vestindien kan fremvise — det er i grunden kun mig, der kimser ad dem —; de andre kan godt hugge dem i sig. Medens de spiste dessert, lagde jeg Luttes julegaver frem. Jeg syntes, de var beskedne; men da han så dem, hviskede han først til mig: »Mor! er det altsammen til mig«?

Lina fik også sine ting, og næste morgen rullede hun med »the postvogn« til Christiansted, hvor hun bliver til mandag. Hun trængte sådan til lidt livsom kirkegang og til at komme til alters med »sine egne folk«. Hun har skaffet mig en skikkelig kok så længe, men var alligevel meget ængstelig for, hvordan vi skulde undvære hende. Det vilde krænke hende at se, hvor udmærket det går.

Juleaften forløb med en udmærket dinner. Faber og Simon skulde spille en l'hombre med den gamle, og fru Faber og jeg bestemte os til Råds og Simons store tilfredshed til at gå i kirke. Den gamle er ellers en sikker mand der, men dette her, juleaftensgudstjeneste, havde ikke rigtig hans billigelse; det er nemlig noget nyt, og præsten havde ikke engang spurgt ham til råds. Det var en sammensætningsgudstjeneste for begge menigheder. Talen var dansk; noget blev sunget af engelsk kor, noget af dansk, og nogle melodier med engelske eller danske ord til, ligesom man kunde bedst. Jeg syntes ikke, det var rigtig vellykket.

Men 1ste juledag havde vi en rent ud festlig kirkegang. Hele »Ingolf«! Bag ved os sad

to rækker underofficerer — som de mennesker sang! Det var en fryd at høre! det rungede gennem kirken af unge ligefrem begejstrede mandsstemmer, og præsten holdt en rigtig god prædiken — ligefrem overraskende et par gange. Den dag *gik* jeg hjem fra kirken og havde ingen smerter. — Om aftenen legede vi med Lu; stuepigen var i kirke og havde aftenen fri, og vi var glade over at sidde et par timer og læse i hyggelighed, da de små var i seng.

Anden juledags morgen blev vi vækkede kl. 6 af ovationer i form af »Kong Christian« på fløjte med akkompagnement af klokkespil. Sim måtte op og vise sig, medens jeg ønskede dem et sted hen, hvor peberet ikke gror. — Simon tog ud at ride, og Lut og jeg drev ned på værftet og satte os på en båd midt i solskinnet; jeg følte, som jeg trængte til en masse solskin. Han havde sin tromme med og fik samlet et helt kompagni små trommeslagere. — Om eftermiddagen var unge Fabers og vi til cocktail hos den nu næsten helt restaurerede doktor.

Om aftenen var vi indbudne til stor forestilling i katolsk skolehus. Her er to skikkelige fathers, der på den mest naive måde kommer og spørger Simon til råds om alt muligt. Når han ikke er hjemme, må jeg holde for. Da »father superior« en dag havde kaldt mig op fra min middagssøvn for at bede mig om tilladelse til at holde basar, sagde jeg, da han gik: »De træffer for resten altid min mand på kon-

toret fra kl. 1 til 4«. — »Jeg ved det, madame, jeg ved det! men jeg foretrækker at komme her«. — Der er flere, der har imod at komme på politistationen.

Nå, det iaftes var uhyre vellykket. Først spillede de et stykke, der hed »Den fortryllede guitar«. En ung barber, en af byens bedste guitarspillere, spillede hovedrollen, en ung sorgløs fyr, der, da han får lov til at ønske, ønsker sig en guitar, som kan spille så dejligt, at alle mennesker, som hører den, *må* danse. Deraf mange komiske situationer —men som han spillede komedie, den unge fyr! Det var fuldstændig forbløffende! — Det vil sige, han spillede sig selv, og som han morede sig! At se på hans ansigt, når en gammel gerrig Jøde må danse, til han stønner, medens han spiller og synger, som kun et naturbarn kan! Han er ganske lys kulørt og med store sorte øjne. — De mennesker er ligefrem fødte aktører; man kan se, hvor kosteligt de morer sig. — Der var en gammel dommer, der talte amerikansk og holdt os i en latter. — Lu var med, og jeg søgte at forklare ham det. Da den unge mand ønskede, hviskede han: »Mor! kunde han også have fået en tohjulet cykle«? Det er nemlig hans eget højeste ønske.

Sims julegave skal komme fra Amerika. Det eneste, jeg ved at have ønsket mig, er nogle toiletsølvgenstande. Nu er jeg spændt på, om han virkelig skulde have havt spenderbuk-

serne nok på til at sende efter dem. — For resten er sølv billigt i Amerika.«

1902 (da det var afgjort, at øerne ikke vilde blive solgt).

»Mellem negerne har der ikke været spor af sums; de har skuffet salgsfolkene. Blackwood [1]) er rejst til Amerika, men der fortælles, at han forinden har sagt til sine negre: »Hvis I kommer til at sulte, er der jo kvæg nok på Østenden, og så kan I jo plyndre butikerne; I må gerne begynde med min«.

Der fortælles også, bl. a. fortalte præsten det igår, at den engelske præst i søndags sagde, at »dette var en hård prøvelse; men hvis man viste fortrøstning til Gud, vilde han nok en anden gang lade det ske, som ved de to gamle imbecils (de to landstingsmænd) nu var blevet forhindret«. — Om Sim havde hørt det? Og om han ikke kunde komme præsten til livs? — Jo! han havde hørt det, men altid på 5te og 6te hånd, og så vidste vi jo for resten allesammen, at præsten var gal, og han havde desuden hørt, ligeledes rygtevis, at hans menighed havde misbilliget det meget.

Den danske præst spurgte mig, om jeg syntes, *han* skulde holde en takkegudstjeneste. — Jeg rådede indstændig fra det; jeg sagde, jeg syntes, det var at misbruge kirken; den skulde

[1]) Bestyreren af det amerikanske firma »Bartram brothers« mange planlager på øen.

ikke bruges til politik. — »Ja! men når de andre« . . . — »Er taktløse, så lad os vise dem manerer«! — Jeg satte hele min veltalenhed ind på at få manden fra det — jeg håber, det lykkedes. For mange af mellemklassen gælder det fallit. Hvorfor såre dem? Og hvad kommer det kirke og religion ved, om man er dansk eller amerikansk? Synes du ikke, jeg har ret, far? Om det ikke også var blevet fallit under Amerika, ved ingen; men salget var i ethvert tilfælde deres håb, og alene det, at sukkeret straks kunde afhændes toldfrit, vilde lage stødet af for mange.

Søndag. Præsten holdt en god tale. Da vi på hjemvejen kom forbi engelsk kirke, skulde de lige begynde. Så fik Simon den idé at gå derind. Der vil ikke blive talt om andet i byen idag, og Reverend vil nok forstå meningen.«

»Da jeg imorges sad ved min the, kom Olsen som skudt ud af en kanon og med et forvildet ansigt. Telegram, at Ehlers, Ramsing, Brun og en kaffedyrker fra Java, Larsen, som også er med, kom til frokost. Jeg måtte låne ham Lina (fru O. var bortrejst). Jeg var ked af, at Sim ikke kunde være med. — Nu for lidt siden fik vi referatet: Olsen måtte indrømme, at Ehlers trods professortitel og ridderkors var rigtig flink og fornuftig. De kom alle med »Ingolf«. Da de kom til St. Thomas, lå der telegram, at »Ingolf« straks skulde sejle hjem.

Men så havde nogen sagt, om det nu også var velbetænkt, da jo nu en stor del soldater rejste hjem, uden at nye kom ud; og kommissionens fleste medlemmer var blevet betænkelige og vilde have, den skulde bliye; men så havde »bonden« slået i bordet og sagt: »Jeg går aldrig med til det«! og igår sejlede »Ingolf« — fornuftigvis. — Conrau som kolonialrådets formand og en del medlemmer tog imod de herrer — ikke en eneste embedsmand undtagen overdommeren for at tage mod Rosenstand . . . Når jeg skriver »bonden«, er det, fordi jeg ikke kan huske hans navn, du ved, hvem jeg mener. Han skal være så flink og udmærket til at tale med småfolk. — Han havde lært sig til at spille l'hombre på vejen herud og spiller nu godt — det tager vi vores hat af for.

I mig kribler det! Jeg vilde gerne være i Bassinet og være lidt med på det altsammen. Det kan de andre hernede ikke forstå; de synes netop, det er så rart at være udenfor. — Ramsing kommer ned og bor hos Olsen nogen tid. Det griber jeg ligefrem mig selv i at gå og glæde mig til. Han kan da i det mindste »tale om ting«, som fru K. plejede at sige.«

(To af officererne på »Ingolf« var blevet syge). »Jeg havde fat på doktoren ombord den sidste balaften, om han nu ikke kunde forstå, at når man først havde fået et sådant

tilfælde (som de to officerers), var det vanskeligt herude at komme på fode igen. Om han ikke vilde tage de kommissionsmænd under ordentlig behandling og forklare dem, at hvis de troede, embedsmændene herude kunde bestille det samme som hjemme, tog de meget fejl. Lad dem reducere gagerne, men lad enhver embedsmand ligesom faktorifolkene og officererne gå hjem hvert 5te år med fuld gage. Hvad tror De nu, de syge officerer vilde blive til, om de skulde være her 11 år uden at komme hjem? — »Næ! De har selvfølgelig ret«. — »Ja vist har jeg ret; men det kan ikke nytte, hvad jeg siger; men *De* kunde godt gøre noget«. Han lovede at gøre sit bedste.«

Dette sidste brev må være skrevet før det nærmest foregående. Når det alligevel har fået plads efter dette, er grunden den, at det passer som slutning på de vestindiske breve. Sandheden af, hvad hun her forklarer, skulde hun selv erfare. Hørlyk havde tilsyneladende godt udholdt det vestindiske klima; han havde havt et anfald af klimatfeber kort efter at være kommet ud, men ellers ikke været egentlig syg. Men alligevel havde han længe trængt til en hjemrejse; men denne var blevet forhindret, fordi man, så længe salgsforhandlingerne stod på, ikke vilde give ham hjemlov. Hvis disse skulde give anledning til uroligheder, var Frederikssted anset for den plads, hvor efter tidligere erfaringer sådanne lettest udbrød; og man mente, sikkert med god grund, at skete

der noget sådant, var han den rette mand på pladsen.

Men hans kræfter var mere medtaget, end nogen anede, og da den omtalte kommission kom til Frederikssted, lå han dødssyg af blodgang, og det værste var, at hans nerver var, som lægen sagde, »så elendige, som han næsten aldrig havde set nerver«; han kunde ikke tåle morfinen og de andre midler, der skulde anvendes. Idelig lå han enten i en fortvivlet sløvhed eller i fantasier, der kun afløstes af enkelte lyse øjeblikke. En gang sagde han: »Nu vilde jeg ønske, nogen kunde holde børnegudstjeneste for mig. I Ålborg som dreng gik jeg altid til børnegudstjeneste, og så talte bispen (P. C. Kierkegaard) for os. De andre gad han ikke tale for«. — I det hele gik hans tanker hjem til Danmark, og når Lulle så talte om, hvad de havde oplevet sammen i forlovelsestiden hjemme, brast han i gråd og sagde: »Lulle! jeg får det aldrig at se mere«. — Efter mange dages hård strid døde han i hendes arme d. 23. Februar 1903. — Hun havde vist, hvad hun formåede, når det krævedes af hende. Hun skriver: »Jeg har aldrig mærket mindre til, at jeg har et legeme; jeg har kæmpekræfter, synes jeg«. Hun spiste, og hun sov endogså; begge dele måtte jo til, når hun skulde udholde det. Hun fandt den største deltagelse ikke blot hos sine venner, især fru Conrau, der var den eneste, der kom ind til hende; men som en gammel kone sagde til hende: »Hele byen

sørger over dommeren«, og betjentene holdt frivillig vagt ved huset hver dag.

Efter begravelsen, der må finde sted dagen efter dødsfaldet, tog hun også hurtig sin beslutning. Hun lånte penge af justitsråd Faber og gik ombord på en amerikansk damper for over New York at rejse hjem. — Hendes møbler blev solgt ved auktion.

Nogle ting havde hun pakket i kasser for at tage dem med hjem. Men det blev en sørgelig udpakning, der viste, hvor lidt hendes tanker havde været med ved indpakningen. Vel var der ting, som hun som nygift havde ført med sig ud, men også ganske værdiløse sager, valgt efter hendes pigers smag; de havde hjulpet til ved indpakningen.

Hun kunde med rette sige, da hun 7 år senere skrev til sin yngste søn på faderens dødsdag: »Idag for 7 år siden var du og jeg to små forladte stakler«.

III. ENKESTAND.

Vi havde fået efterretningen om Hørlyks død ved, at finansministeriet havde meddelt mig et telegram, det havde fået fra guvernøren. Om de nærmere omstændigheder vidste vi intet, og der vilde gå 6 uger, før vi kunde få brev. I denne mellemtid fik vi vel to breve, af hvilke det sidste var skrevet under hans sygdom, men først det tredie fortalte om hans død og om, at Lulle og hendes dreng var på vejen hjem. — Det behøver ikke at siges, at det havde været en streng tid, og at det var en lettelse, da vi endelig havde hende imellem os og efter evne kunde hjælpe hende at bære hendes sorg; men det skar i hjærtet, da hendes tog kom ind på Københavns banegård, og vi så hende stå i kupévinduet med det sorte enkeslør om sit blege, hærgede og dog endnu så smukke ansigt.

Det var kendeligt nok, hvor hårdt hun var blevet ramt; men hun var ikke blevet knækket. Hun havde på rejsen fra New York følt, at hun måtte have noget arbejde, når hun ikke skulde falde helt sammen, og hun havde da

givet sig til at oversætte en fortælling efter et amerikansk tidsskrift; og da hun begyndte at føle trygheden ved at være mellem sine egne, kunde hun godt interessere sig for alt, hvad der lå os på sinde, og stundom kunde man næsten glemme, at hun bar på en sorg, som aldrig var ude af hendes tanker; ti hun havde en stor selvbeherskelse. Men det kunde ikke undgås, at hun mærkede, hvor dybt vi andre sørgede med hende, og det havde vel heller ikke været godt, om hun ikke havde følt dette; men alligevel tyngede det hårdt på hende, at hun skulde volde os sorg og bekymring. Hun sagde en gang til Anna: »Du og jeg, vi kunde bære, hvad det skulde være, når blot de andre ikke var så bedrøvede«.

Men heller ikke var det hende en let sag at vænne sig til forholdene her hjemme, der var så forskellige fra, hvad hun var vant til. Hendes breve har noksom vist, i hvor høj grad hun havde påskønnet at være fri for alle sorger for det daglige brød og at have den rigelige opvartning, som hører til en vestindisk husholdning, og nu sad hun med en pension efter sin mands stilling som fuldmægtig, og den var ikke så stor, at hun kunde leve af den i forbindelse med renterne af en livsforsikring. — Hun havde i de sidste år, hvor hendes mand var konstitueret i anselige stillinger, havt en vis social position, som hun satte pris på, og nu var hun atter næsten kun sin faders datter, som før hun blev gift. — Glostrup præstegård var et

stort hus, men her som alle vegne her hjemme var der langt fra den betjening, hun var vant til. Det kunde ikke undgås, at familiens medlemmer selv måtte gøre en hel del af det, som hun hidtil havde kunnet overlade til sine piger. — Hendes ældste søn, Tage, havde alt et par år været i Glostrup. Han havde mærkeligt nok aldrig havt nogen følelse af, at han hørte til overklassen. Da han ved sin moders første hjemrejse kom hertil, kunde han slet ikke se forskellen mellem, om folk var hvide eller sorte. Han kom en dag hjem og fortalte, at han havde været ude på gaden og leget med nogle små negerdrenge. Det var tarveligt klædte børn, og så syntes det ham, de måtte være negre. Da han fik stadigt ophold i Glostrup, blev han sat i byens realskole, hvor han fandt sig godt til rette og snart blev den anerkendte fører ved sine jævnaldrendes lege. — Den yngste søn, Ludvig, kom nu i samme skole; men han havde indsuget langt flere vestindiske forestillinger og kunde ikke finde sig til rette med kammeraterne, hvad der naturligvis gik ud over ham som den mindste. — Endelig var det hende også i længden et savn ikke at have eget hjem.

Alt dette var det vanskeligt at råde bod på i Glostrup, til dels endog umuligt. Men nu traf det sig så lykkeligt, at Anna og hendes mand, musikeren Axel Schiøler, netop skulde sætte bo i København. De lejede da så stor en lejlighed, at hun kunde få sine egne værelser,

hvor hun helt kunde indrette sig efter ønske; at hun blev fri for at have med husholdningen at gøre, havde hun intet imod. Det oplivede hende også kendeligt at møblere sin lejlighed efter sin smag og indrette den hyggeligt, hvad hun så godt forstod. Det blev gode år, de to søstre nu tilbragte sammen; Lulles helbred var i det hele tåleligt. — Anna skriver om dette tidsrum:

»Hendes selvbeherskelse var beundringsværdig som altid. Aldrig klagede hun; kun ganske enkelte gange blev hun overvældet af sin sorg, og man fik et indblik i, hvor hårdt hun var ramt. Jeg husker en søndag i Herstedøster præstegård. Axel og hans søster spillede Brahms sonate i G-dur, og skønt Lulle ikke var musikalsk og ikke var vant til at høre musik, så var hendes sind så åbent og så lydhørt for alle stemninger, at da de havde spillet den vidunderlige andante med sin sære menneskelige klage, så var det, som den havde ramt alt det i hende, der klagede; hun brast i gråd, og vi måtte gå længe sammen i haven, før hun blev sig selv igen. Men endog under sådant et udbrud kunde hun sige: »Å! Anna, jeg har været meget, meget lykkeligere end de fleste«! Hun har en gang sagt til mig: »Ser du! Simon var virkelig min æventyrprins«. Når man skulde sige, hvorfor de to så forskellige mennesker blev så lykkelige sammen, så var det naturligvis først og fremmest dette uforklarlige, som er kærlighedens magt, men tillige, at Lulle blev

festen i denne stille mands liv. I stort og smått havde hun denne trang til fest. Blot man drak the hos hende med ristet brød, kom der noget mere ud af det, end der noget andet sted kommer af the og ristet brød. Hvad hun og hendes mand har lært at elske hos hinanden, var deres usvigelige sandhedskærlighed og deres fælles kærlighed til alt, hvad der var rent. Lulle kunde se alt hos mennesker, deres komiske sider, hvad der var smått, og hvad der var stort, hvad der var rørende, og hvad der var irriterende; men hun kunde ikke se, hvad der var lavt, før det på en eller anden måde blev stillet klart frem for hende, og så kunde hun udbryde: »Det er dog ubegribeligt, at man kan være så blind og dum«! Og var hun så oprørt af uretfærdighed og løgn, kunde hun ikke tie. Jeg har hørt hende sige i anledning af en af sine venner, der havde lidt uret: »Jeg har aldrig følt det før, men det er, som der var tigerblod i mine årer«! Det lyder som en modsigelse i samme åndedræt at sige, at hun var det mest fredselskende menneske, jeg har kendt; i de år, vi boede sammen, kendte vi ikke til vanskeligheder i vort daglige samliv. Det er en lykke at leve med et menneske som Lulle i gode år, og vi havde gode og glade tider med hinanden; men det er en velsignelse at leve med et sådant menneske i trange tider. Jeg ved ingen, der fik så meget ud af livet som hun til trods for sorger og sygdom. Hun vidste

altid at få noget ud af tilværelsen til opmuntring og berigelse for sig selv og andre.

Jeg tror også, vi forstod den kunst at bo sammen uden at genere hinanden. Vi gik til hinanden, når der var noget, der skulde forhandles eller berettes; men der var også dage, hvor vi kun sås ved måltiderne. I de første år var det mest vor omgang, der også blev hendes; men efterhånden fandt hun gamle venner, og der kom nye til. Hun brød sig ikke meget om større selskaber, og havde hun moret sig i sådanne, var det, fordi hun var kommet i en ordentlig samtale med en eller anden enkelt person. Helst skulde hendes venner komme til hende, og allerhelst en ad gangen. — Sådan en hyggelig aften med en god ven eller veninde elskede hun, og man kan være sikker på, at den anden part heller ikke har kedet sig. — I de år, vi boede sammen, gik vi meget i teatret; hendes gamle interesse for skuespilkunst var lyslevende, og mangen kritiker måtte ønske sig hendes blik for, hvad der var virkelig kunst, og hendes evne til at bedømme en skuespilaften.«

Det er alt omtalt, at Lulle allerede tidligere havde skrevet et par små vestindiske fortællinger; men det var dog først nu i København, hun for alvor begyndte sin forfattervirksomhed. Hun skrev flere sådanne fortællinger; men så gjaldt det om at få dem trykt, og det

var meget vanskeligere end at få dem skrevet. Hun begyndte med at sende dem til tidsskrifter, almanakker o. s. v., men de kom bestandig tilbage; redaktørerne beklagede o. s. v. Så prøvede hun at få det lille hæfte »Under Tropesol« udgivet. Det blev tilbudt Gyldendal, men kom ligeledes tilbage med den bemærkning, at firmaet ikke interesserede sig for »spørgsmaalet hvidt og sort«.

Hun var nær ved at tabe modet; men så kom hun i forbindelse med »Det Schønbergske Forlag«. Den ene af dettes indehavere, Bierberg, havde været en god ven af Hørlyk, der i sin skoletid i Ålborg havde boet i hans faders hus, og han dristede sig nu til at vove forsøget med at udgive en ukendt forfatterindes første bog. Siden har samme firma udgivet alle hendes bøger og efter hendes død påbegyndt en samlet udgave af de vestindiske.

Hun var meget glad, da »Under Tropesol« udkom. Bogen gjorde opsigt paa grund af sit fremmedartede stof og blev overalt velvilligt omtalt i pressen. Hun, der ellers ikke var nervøs, var altid urolig, når hun havde udgivet en ny bog, til hun så, hvorledes den blev modtaget, ikke så meget fordi hun tænkte på sig selv, som fordi hun bar Hørlyks navn, og når hun nu optrådte offentligt, vilde hun, at hendes arbejde skulde gøre det ære.

Det næste år, 1908, udkom »Generalguvernøren«, der nu efter hendes død er udkommet i 2det Oplag, og 1909 »Den gamle plantage«

(2 oplag). Det følgende år havde hun ikke været rask og kunde ikke skrive nogen ny bog, og hun udgav da en samling af mindre fortællinger, »Sommer«. Nogle af disse havde før været trykt; ti den omtalte bunke af tilbagesendte manuskripter svandt nu hurtigt. Det var ikke længer hende, der søgte redaktørerne, men ønsker om bidrag strømmede ind på hende. — Efter hendes død stod der endnu i »Julebogen« 1912 en sådan: »Manchinilæbler«.

Det var fra de to små øer St. Croix og St. Thomas, hun hentede emnet til de her nævnte bøger med undtagelse af et par af fortællingerne i »Sommer«. Den tredie danske ø, St. Jan, har hun aldrig besøgt. — Men uagtet disse to øer knap udgør 5 kvadratmil — ikke fuldt så meget som Langeland —, er der en yderst broget befolkning: foruden negrene, der langt er de talrigste, Danske, Tyske, Englændere, Amerikanere, Irer, Spaniere og Franskmænd, samt krydsninger mellem disse racer og nationer. Det er for en stor del disse forhold, der har interesseret Lulle, og hun har havt et skarpt blik for ejendommelighederne hos de forskellige folkeslag. Nogle af dem kendte hun jo af selvsyn, andre vidste hun kun lidt besked om: men fik hun fat på enkelte karakteristiske træk, kunde hun i dem straks se og derefter skildre de mennesker, der i bøgerne står så levende for os.

Da hun således skulde skildre den irske planter O'Brion i »Generalguvernøren«, kom

hun til mig og spurgte, om jeg ikke havde nogle bøger om Irland. Mine boghylder var just ikke rige på irsk litteratur. Jeg havde en lille tør Irlandshistorie, som hun afviste med foragt, og Johs. Steenstrups »Fra fortid og nutid«, hvor der findes en afhandling om »historieskrivningen hos de keltiske folk«. Den fik hun da, uagtet jeg ikke kunde indse, hvorledes den kunde hjælpe hende. — Men det gjorde den alligevel. Der findes nemlig i den på en halv side et citat af en gammel irsk krønnike, der viser folkets fantastiske måde at skrive historie på, idet der i de mest hyperbolske udtryk fortælles om de bedrifter, en irsk konge udførte i en kamp mod de Danske. Da hun havde læst dette, havde hun manden. Han sidder en aften og læser dette sted i krønniken, da hans slaver gør oprør og kommer drukne og vilde, bevæbnede med sukkerøkserne, op til huset for at myrde og brænde. Han lægger da sin knyttede hånd på bogen og gentager de ord, han nylig har læst om den gamle konge: »Og han grebes af en knugende, kogende harme. Hovedkulds gjorde han et hastigt og hæftigt indhug på de Danskes hob som en ond, utæmmet okse eller som en brølende løvinde, hvem man har røvet dens unger, eller som den stolte rullen af en svulmende strøm, som søndrer det, den støder på, og han gik en krigers gang gennem den danske hær« — og så rejser han sig og forlanger bøsserne frem for at skyde på negrene. Han havde overvun-

det alle de hindringer, som møder en fattig dreng, der arbejder sig op til velstand og anseelse, og nu så det ud til, at hans egne negre vilde ødelægge det alt for ham; sa bruste der »en knugende, kogende harme« op i hans irske hjærte, og da hans familie forhindrede ham fra at give den luft, fordi det vilde have været den visse undergang for dem alle, og hans svigersøn fik lov til at tale oprørerne til rette, var hans styrke brudt; han blev aldrig siden den mand, han havde været. Men ved dette lille træk og iøvrigt ved flere andre er det vist, at den gamle Irers hjærte endnu var irsk til bunden; hans sidste ord til sin kone, før han døde, er også: »Dorine! lugter du lyngen«? — Da O'Brions svigersøn, der har været dansk officer, 1848 vil hjem for at deltage i krigen og siger sin kone det, svarer hun: »Og der vil du gerne med? Du vil slås, skyde, dræbe dem, der kommer dig for nær! Jeg er glad over, at du vil slås«! Han udbryder da: »Julie! du er ikke Kreol, du er Kelter«. — Hvis hun blot havde været Kreol, og ikke havt en irsk fader og spansk moder, vilde Lulle heller aldrig have ladet hende finde sig til rette på den sællandske herregård hos hendes gamle aristokratiske svigerforældre.

Men de vestindiske øer var alligevel så snævert et område, at hun ikke kunde blive ved at holde sig til det, og 1911 udgav hun »Meta Hauch«. Det var en nutidsfortælling og i alleregentligste forstand en dansk bog, enten hun skildrede præstegården og dens beboere eller

herregården og dens ejer eller det københavnske lægehjem. Hun var meget urolig, da den kom ud; det var gået hende, som det vel er gået mange forfattere, især dem, der stillede store fordringer til sig selv: da den var færdig, syntes hun slet ikke, den duede. Men den gjorde mere lykke end nogen af de vestindiske bøger; den fik en enstemmig god modtagelse i pressen og udkom hurtigt i 3 ret anselige oplag. Med kendskabet til og forståelsen af de hjemlige forhold forenede den de fortrin, som hendes tidligere bøger havde havt. Alle personerne står så klart og tydeligt for læserne, som om disse selv havde kendt dem, og hun fortæller dog aldrig om, at de er sådan og sådan; men hun lader dem vise det gennem deres tale og handlinger. Hun er en mester i at skrive en samtale, ikke i bogstil, men som der virkelig tales, og som hver enkelt af dem vilde have talt, og uden lange udmalinger kommer omgivelserne, værelser og landskaber til at stå klart og anskueligt. Dette tør vel nok siges om alle hendes bøger; men dertil kom for Meta Hauchs vedkommende, at den er en idyl og en vellykket idyl. Det er lykkedes hende at skildre en ung pige, som er så ren og uskyldig helt igennem, at hun kun reagerer mod alt urent og hæsligt, der kommer hende i møde, ved at blive syg; og dog er hun langt fra nogen skygge; hun står levende for læserne som et virkeligt og sundt menneske.

Bogen er desværre kun en første del. An-

den del, »Meta Linde, født Hauch«, nåede hun ikke at få fuldført. Den vilde ikke være blevet nogen idyl; det var en vanskelig mand, Meta havde fået. Men man kan være vis på, at hvad hun end havde måttet lade hende gennemgå, vilde der aldrig være kommet nogen plet på hendes rene og skønne skikkelse.

Ved sin forfattervirksomhed havde Lulle fået ret gode indtægter, især i de sidste år, da hendes bøger begyndte at blive oversat på fremmede sprog. Hun var også, efter at hendes navn var begyndt at blive bekendt, kommet i berøring med mange mennesker og havde fået sin egen omgangskreds, og nu, da hun var i stand dertil, fik hun lyst til atter at få sin egen husholdning og flyttede 1911 med sin yngste søn til Allégade nr. 35; den ældste var da ude at lære landvæsen. Der mødte hende naturligvis adskillige vanskeligheder; hun havde jo aldrig styret en dansk husholdning; men til det sidste var hun dog glad ved at have sit eget.

I den første tid, hun var i København, var hendes helbred tåleligt; men der kom snart hyppige sygdomsanfald. En gang måtte hun underkaste sig en underlivsoperation hos prof. Rovsing. Hun var da døden meget nær, og operationen bragte vel foreløbig bedring og reddede formodentlig den gang hendes liv; men rask blev hun ikke. Hun plejedes med stor omhu af sin søster Anna og sin svigerinde Margrete Koch, der også begge var hos hende under hendes sidste sygdom.

En livsbetingelse var det for hende at få et godt langt sommerophold på landet. Det styrkede hende stundom, men det kunde også slå fejl. I året 1905 kom hun til Glostrup, men blev straks syg, og medens hun lå i sengen, brændte præstegården; hun måtte stå op og gå ned i et hus i byen. Her blev hun hentet af en af vore venner, sagfører Hedegaards hustru, der tog hende med sig hjem og plejede hende, til hun blev nogenlunde rask. Hun tog da til Fanø, hvor hendes broder var præst i Nordby, men kunde ikke finde sig hverken i øens natur eller klima; hun levede først op, da min kone og jeg kom derover og tog hende med til et ophold i Middelfart. Et gode førte dog denne uheldige sommer med sig: hun vandt en trofast veninde i fru Marie Hedegaard.

En anden veninde var forfatterinden frøken Frede Thomsen. Da Lulle flyttede til Allégade, fik denne en stue i hendes lejlighed. Kort før de således flyttede sammen, var frk. Thomsen i Rom (1910), og de skrev da hyppigt til hinanden; nogle breve fra denne tid skal her meddeles. Lulle havde da atter været syg, og hun tilbragte tillige med Anna en vinter i Norge.

»Kære frøken Thomsen! Tak for Deres gode og lange breve! Det er dejligt, at De ser og oplever så meget smukt! Det er i det hele dejligt, at der er nogen, som har det godt! Når jeg ikke har skrevet, er det fordi — ja fordi jeg ikke har noget godt at fortælle. Jeg er i en sort periode. Jeg har mistet det lille hel-

bred, jeg havde, og jeg har mistet en ven, som jeg savner så bitterligt. Jeg var meget, meget syg, en måned med lang, stigende feber, og kom så ud på sanatoriet i Holte. Der kom jeg mig for resten godt; det var sådan en forunderlig fredlyst plet, en stor have midt i skoven. Jeg fik en lille liggehal for mig selv — min hangar kaldte jeg den —, og der tilbragte jeg syv af dagens timer. Den fru Bruhn, der havde stedet, var et fint og yndigt menneske, og det var hendes ånd, der svævede over vandene. Doktoren sagde alvorligt, at jeg burde blive der vinteren over, men det *kunde* jeg ikke; jeg vilde være gået under i melankoli . . . En stor roman havde jeg begyndt på, men den måtte jeg opgive. Nu har vi samlet nogle af mine noveller, deriblandt en, som jeg nylig har skrevet, der hedder »Sommer«, en duet mellem en 32-årig koncertsangerinde og en gråsprængt forfatter. Jeg ved ikke, om den er god; den er et indlæg i den store sag: erotik.«

Langseth, Lille Hammer. »Kære frøken Frede! Nu sidder jeg her på en hvid top, strøet med graner, og kan fra mit vindue se ud over Gudbrandsdalen med Mjøsen som en hvid, glat flade i midten. Her er betagende smukt, grandiost! Og så er her solskin — solskin og 7 graders kulde. Jeg kommer lige fra en tur; her går en vej opover for os tamme spaserende. Pludselig, som jeg gik i mine egne tanker, lyder

der et brus oppe mellem granerne, og en skiløber i mosgrønt med en ransel på ryggen kommer som en storm ned imod mig. Han løb lidt på den høje sne ved vejkanten, et spring, og så fortsatte han ned ad den banede vej, rank som en ædelgran, stolt i sin styrke. En gammel gubbe og jeg stod og stirrede efter ham. Han var som sprunget ud af selve den norske natur. Vi har været her 4—5 dage, og jeg tør slet ikke fortælle om den forvandling, der er foregået med mig. Det må lyde som en skrøne. Jeg spiser, så de andre må vente på mig, jeg kan sove, og jeg går mine ture på halvanden time.« . . .

Langseth, 2. Marts 1910. »Kære frk. Fredegode! Mærkede De ikke noget varmt og rart, der puslede om Dem d. 25de? Det var mine ønsker for alt godt i det nye år. Et lille brev i ånden sendte jeg Dem også; her kommer nu et ganske almindeligt i al tarvelighed.

I de første 10 dage syntes jeg, jeg kom mig så mærkværdigt; men så stod det helt stille, og det gjorde mig så utålmodig. Jeg længtes efter min stue, mine venner og min dummerum. Jeg havde også et brev fra fru Hauch; hun håber, at jeg må komme hjem, »ung og letsindig«. Idag har hun et brev i »Politiken« og slutter med: »Soyez gay! har vi sorger og bekymringer, skal vi vise den åndelige blufærdighed at holde dem hos os selv«. — Jeg sendte hende et kort idag, som begyndte:

»Kære præstinde for livsglæden! jeg giver Dem fuldkommen ret! man skal holde sin mavepine for sig selv«.

Jeg har læst frk. Sicks bog, medens jeg har været her . . . Man må indrømme, hun gennemfører sin idé, og den unge pige, som holder livsfanen højt, har vi godt af at lære af, skønt hun på mig ikke virker overbevisende. Et sted var der noget, som var sandt og løftende smukt. Det er, hvor hun tænker, at for sin egen skyld kan hun resignere. Det usigelig svære er ikke at kunne byde ham alle de rige gaver, som hun holder i sine hænder. Det er rigtigt, det! — Sådan er vi — nous autres femmes! — Tak for Md. Lebrun! Der var allerede en, som havde sendt mig bladet. Sådan noget gør De forfærdelig pænt. De skal se, nu bliver hun aktuel. Jeg læste i en modeartikel om frisurerne forleden dag, at md. Lebrun kom vi dog ikke uden om — nu stod det på lokker over det hele.

Jeg har skrevet to breve til »Berlingske«. — Nej, N. N. er storartet med sine honorarer! jeg gad nok vidst, hvilken tarif de beregnes efter! Nej, der kommer jeg aldrig mere! Det må være for de troende, der mener at gavne menneskeheden ved det, de skriver, og til den grad storhedsvanvid får jeg aldrig.

Jeg har en plan til min næste bog, men en plan, som jeg ikke magter. Når jeg tænker på den, er det med en følelse som at skulle flytte stenblokke.

Hvis De har lejlighed til at se »Berlingske« — skønt jeg synes, det lyder profant at bede Dem læse »Berlingske« i Rom —, så kig i den for lørdag. Jeg synes selv, at det, jeg skrev, var pænt. Jeg tudede da selv over slutningen.

»Kære frk. Frede! Nu skal De høre! Jeg havde skrevet et brev fra Aulestad — kogt suppe på en stemning —, og igår gik jeg selv med det op på »Illustreret Tidende«s kontor. Jeg sad og ventede på foretræde, da en fætter af Schiøler, Hoffmann Bang, dukkede frem bag skranken. Han er en ven af Thulstrup og har sit kontor i samme etage. Han inviterede mig over til sig og bad Th. komme derover, og lidt efter sad vi alle tre hyggeligt og drak the. — Th. sagde, at de havde hele stoffet til et Bjørnsonnummer, når han døde. Det eneste, de manglede, var et digt — om jeg ikke kunde skrive det? — Nej, det kunde jeg ikke, men Rørdam? — Han havde skrevet til »København«, og alle de andre havde »Politiken« lagt beslag på. — Så sagde jeg: »Jeg tror, frøken Frede Thomsen kunde«. — Han sagde, han kendte Dem ikke, og så blev der ikke talt mere om det.

Men nu bagefter har jeg tænkt, om De ikke kunde have lyst til at forsøge. Jeg synes, det skulde være med Rom som baggrund; så vilde Deres digt blive udfyldende, selv om de skulde få et andet. — Nu forstår De nok, jeg har ingen

opfordring til at henvende mig til Dem. Men jeg synes, det vilde være et ærefuldt hverv at besynge Bjørnson i vort fineste blad. Jeg kan ikke forstå, at De spilder Deres krudt på provinspressen; 50 kr. fik jeg for to små breve i »Berlingske«. Det kan jo ligefrem ikke betale sig at makke bøger!

Det endte alt i alt ganske godt med Norgesopholdet. Jeg kom over dårligheden, og de sidste uger var vejret så solet og skønt. Jeg har appetit, og jeg kan sove; men jeg er i en sums af optagethed. Det holder jeg af — det er en forandring fra den ørkesløse kedsommelighed på Langseth. Idag har jeg været hos skrædder, på badeanstalten, havt visitter, ekviperet søn [1]) osv.«

»Kære frk. Frede! Jeg glæder mig til at berette om Deres succes. Jeg fik digtet og rettelserne med få timers mellemrum. Jeg fandt de sidste heldige og overførte dem på manuskriptet. — Ved tretiden kommer dr. Thulstrup på redaktionskontoret, og jeg ringede straks til ham. — »Ja, de havde jo rigtignok mere Bjørnsonstof, end de kunde få plads til«. — »Det er smukt«. — »Kan jeg få lov til at kigge på det«? — »Ja! vil De læse det igennem med det samme, vil jeg bringe det nu; jeg skal dog ud at spasere. Kan De ikke bruge det, har jeg lovet at bringe det videre«.

[1]) Hendes yngste søn skulde konfirmeres.

Lidt efter var jeg i ekspeditionen; men de sagde, at der var møde hos redaktøren, og at det vist vilde vare længe. Så gik jeg over til Hoffmann Bang — han var i Sverrig; men der var en forekommende ung kontorist, der hvert øjeblik ventede redaktøren over til the, og han bad mig vente, indtil han kom. Så lagde jeg min slagplan og satte mig til at læse på digtet. — Endelig kom den store mand. — »Puh! man er hængt i travlhed og telefonkimen; om tre kvarter skal jeg hente Roosevelt. Kan det ikke blive liggende, så jeg kan kigge i det senere? Vil De drikke the med«? — »Nej tak! jeg har lige drukket. Jeg måtte vel ikke læse det højt, medens De drikker«? — »Jo! jo! med største fornøjelse«!

Og så læste jeg; jeg vilde ønske, De kunde have hørt det! En mor kunde ikke have taget mere ømt om sit barn end jeg om de kønne, alvorlige ord. Doktoren glemte sin the og sad og stirrede på mig. Da jeg var færdig, sagde han: »Det var *meget* smukt! Det var virkelig meget smukt! Og det er lidt andet end de andres. Denne baggrund af Rom virker prægtigt. Ja, det må vi skaffe plads til; vi maa skubbe noget af det andet ud«.

Bagefter gik jeg hele Langelinie rundt. Jeg var så let og glad, fordi jeg synes, De fortjener sådan at få Deres frem, og det var mig en fornøjelse at have givet mit lille stød dertil.

For resten har jeg levet i så meget sørgeligt — noget, der angår en af mine kæreste, noget

af den slags, som vort rådne samfund er fuldt af, men som hidtil er gået uden om min dør.

Jeg må endnu fortælle Dem noget. Forleden aften vilde jeg i »Cirklen« [1]) for at høre fru Lunds afskedstagen og se, hvordan det videre gik. Jeg kom lidt sent, forhandlingerne var i fuld gang. Jeg satte mig stilfærdigt på nærmeste sofa, og et øjeblik efter hørte jeg mig selv proponeret til præses. Kære! sikken forskrækkelse! Først bagefter hørte jeg, at frk. Sick og frk. Thiess havde havt samme skæbne; men vi sagde alle bestemt nej. Så blev der dannet en komité, der skulde regere i interregnet, og af den blev Deres ærbødige medlem. Uh! jeg har aldrig været med til sadan noget! Nu har vi været til to møder, og frk. Fallesen er formand og jeg vice-do. — kun fordi jeg mangler energi til at protestere tilstrækkeligt. For resten er de så rare og fornuftige, og nu ønsker vi, at det må gå; men jeg tror ikke rigtig på foretagendet.

Nu er jeg begyndt på min bog, den, der skal falde iår. De penge kan jeg jo slet ikke undvære, så jeg må skrive. Den bliver dansk og begynder i en præstegård. — Så har jeg begyndt på en æventyrkomedie, som skal til det kongelige; men det bliver naturligvis et vindæg.

Jeg misunder Dem Deres evne til at kunne nyde sådan, som De nyder i Rom. Nej! jeg misunder Dem ingenting; men jeg ønsker, at jeg havde den. For mig er mennesker så alt

[1]) En dameforening.

opslugende, og det gør en så afhængig. Kunsten og naturen bedrager aldrig.«

Iblandt hendes veninder fra denne sidste tid var frøken Rebekka West, som hun fik meget kær. — Men der var også mænd, der kom til at stå hende nær. Således boghandler Salmonsen, med hvem hun havde gjort bekendtskab under et sommerophold i Rungsted. Hun rådførte sig med ham om alle praktiske spørgsmål, og det var hende både en sorg og et savn, da han et par år efter døde. — Redaktøren af den under fællesnavnet »Folkelæsning« udgivne samling skrifter, Johannes Knudsen, har gennem mange år været hende en tro ven, der bl. a. har læst en omhyggelig korrektur på hendes bøger.

I sommeren 1911 lå hun anden gang på sanatoriet Solbad ved Holte. Derfra skrev hun:

»Jeg har havt det forfærdelig fornøjeligt, og det skylder jeg især oberst N. Der er kommet det yndigste venskab imellem os. Han havde aldrig tænkt sig, at man sådan kunde snakke sammen; han var i en stadig undren over det, og hans beskedenhed var rørende. En dag havde jeg drillet ham og sagt: »Sådan herrer af Deres kreds«. — »Min kreds, ja, hvad er det for en«? — »Å, det er sådan junkerne«. — »Og hvad er da Deres«? — »Det er intelligensen«. Det hele var naturligvis spøg. Men da vi skiltes, sagde han: »De må gerne synes,

at jeg er en gammel idiot, når De bare vil blive ved at være lige så elskværdig imod mig, som De har været hidtil«.«

Obersten vedblev i det sidste år, hun levede, at være en hyppig og altid velkommen gæst hos hende.

Vil man kalde alle disse her nævnte og flere mænd og kvinder hendes »kreds«, vil dette ord dog ikke rigtig passe. Vilde hun have samlet dem alle hos sig, vilde det være blevet et så broget selskab, at det næppe var blevet harmonisk; ti de var meget forskellige. Men det prøvede hun heller ikke på. De kom enkeltvis til hende, og jeg er vis på, at de fra disse aftener bevarer mange gode minder. Der er sikkert blevet betroet hende adskilligt, som ikke omtaltes til andre, og de, der i den henseende har stolet på hende, er ikke blevet skuffede; hun talte gerne om sine venner, men det var altid om, hvad de havde gjort eller sagt, som havde grebet eller moret hende; og når hun kunde fortælle noget sådant, var det med så stor en glæde, at man kom til at holde af dem, selv om man slet ikke kendte dem. — Det var slet ikke åndrighed eller mange kundskaber, hun krævede af mennesker, men personlighed, friskhed og mod til at være sig selv og se på livet med sine egne øjne. Hun skriver en gang om to af sine bekendte: »Hvor jeg dog foretrækker den ganske ureflekterede menneskelighed for den forkrøblede kultur«. Afbrød hun en forbindelse, var grunden altid den, at

vedkommende i et eller andet forhold havde vist sig upålidelig. Hun kunde ikke have andre venner end dem, hun kunde stole på.

I foraret 1912 var Lulle atter syg, men kom sig dog nogenledes ud på sommeren. Ved denne tid rejste hendes ældste søn til Australien. Hun havde intet derimod; hun kunde forstå, at de unge havde lyst til at flyve ud, og at det kunde være gavnligt og udviklende for dem, og hun havde den tro til ham, at han trods sin ungdom kunde tåle at komme på egen hånd. Men alligevel kunde sindsbevægelse og ulejlighed med hans ekvipering ikke undgås.

Også dette kom hun dog over, og hun tog derefter til Fredensborg for på sanatoriet »Christiansro« at samle kræfter. Men her blev hun atter meget syg. Hun plejedes med største omhu af forstanderinden, frk. Lilienthal, og tilsås flittigt af sin læge, dr. med. Kier Petersen, der var blevet hende en kær ven, og virkelig sejrede hun endnu en gang i denne stadige kamp mod sygdommen, og hun troede selv, at det denne gang skulde være en virkelig helbredelse. — Vi opholdt os denne sommer på Sandagerhus ved Hornbæk, og efter at hun sammen med frk. Lilienthal havde besøgt os der, skrev hun nedenstående brev, der blev det sidste, vi fik fra hende:

»Kære mor! Tak for sidst! Frk. Lilienthal syntes, hun havde havt det så dejligt, Anna havde været så rar og det hele så harmonisk. Jeg syntes bare, jeg fik for lidt talt med far og

for meget med alle fremmede mennesker. Turen hjem var dejlig, og vi tog os en rigtig hjærtelig aftensmad, da vi kom hjem. — Claudius's[1]) er kommet hjem; det er hyggeligt. Igår var jeg der hele eftermiddagen og til middagen. De synes, at det er et mirakel, der er sket med mig; de kan slet ikke komme sig af det.

Det har jo hele tiden været min mening at tage hjem d. 15. Avgust. Så syntes Anna, jeg skulde blive der måneden ud, og doktoren holdt jo selvfølgelig med hende. Men jeg *skal* jo have den bog færdig, og det kan ikke nytte at køre lempeligt nu og så slide vildt til sidst, og sådan vilde det blive. Jeg har overvejet sagen nøje, og imorges sagde jeg til frøken Lilienthal, at hun kunde disponere over værelset fra d. 15de, og nu må ingen søge at bestemme mig om — »bitte«! — Det bliver også let for koldt til at leve mit ude-eremitliv, og jeg synes som far, at de lange, lange måltider her i indelukket luft med gamle og syge — det er en prøvelse. Nej, d. 15de om aftenen ses vi. — Jeg har al fars Sanatogen i behold. Det har jeg gemt! her får vi såmænd kalorier nok.

Jeg glæder mig til at læse korrekturerne til fars »Erindringer«, når jeg kommer hjem. — Ja, det om hjemmet er måske nok det smukkeste; men jeg synes, det må være rart at sætte sit hjem et så smukt mindesmærke. — Kærlig hilsen til jer begge fra Lulle!«

[1]) Fabrikant Claudius og hustru, der havde en villa tæt ved sanatoriet.

Den bog, her omtales, var maske aldrig kommet ud, hvis hun ikke var blevet ved at presse på, at den skulde trykkes, hvad jeg slet ikke havde tænkt på; det var kun halvt modstræbende, jeg gav mit samtykke. Dens skæbne la hende nu på sinde, som havde det været hendes eget værk. Hun nåede, som hun ønsker, at se korrekturarkene, men ikke den færdigtrykte bog.

Da hun var kommet tilbage til København, tog hun fat på fortsættelsen af Meta Hauch. Men det varede ikke længe, før hun atter blev syg; hun overfaldtes af en træthed, der gjorde hende arbejdet til en plage, og dog vilde hun ikke opgive det; selv efter at hun var blevet nødt til at gå til sengs, dikterede hun for sin søster, indtil det endte midt i en sætning — hun kunde ikke mere. De sidste dage lå hun hen i en døs; ofte var hun ikke ved sin samling. Da der kom et brev fra hendes søn i Australien, kunde hun ikke holde øjnene åbne, medens det blev læst for hende. En dag, hendes læge sad ved sengen, sagde hun: »Doktor! hvorfor bryder De Dem ikke om det hjærte? Det er dog det, det er galt med«. Og det var det. I morgenstunden d. 12te September standsede dets slag så stille, at sygeplejersken, der sad hos hende, ikke mærkede det. Hun havde ikke gjort en bevægelse.

Hendes grav er nu på Frederiksberg kirkegård.

Der blev skrevet mange gode og smukke ord om hende efter hendes død, bl. a. af Frede Thomsen, fru Haslund og dr. Kier Petersen. Den sidste har i nekrolog i »Hovedstaden« for 18de December 1912 skildret hende så forstående og smukt, at et stykke af denne skildring her til slutning skal anføres.

»Lucie Hørlyk var altid svag. Men det var, som hendes ånd derfor udfoldede sig dobbelt rigt. Klogere kvinde end fru Hørlyk, som man mødte hende i de sidste dage af hendes liv, skulde man længe søge forgæves. Men uagtet hun vist traf få mennesker, over hvem hun ikke var et hoved højere i intelligens, så hun aldrig ned på mennesker; hun *kunde smile ad* snobberi og indigneres over det uægte; men altid var hun beskeden; og skønt hun gang på gang blev midtpunktet i de kredse, hvor hun færdedes, og genstand for menneskers beundring, var det, som hun ikke anede det. Hun havde ikke taget skade af livet i Vestindien, det, der så ofte gør Evropæerne til hovmodige »overmennesker«. — Lucie Hørlyk var et af de fineste mennesker, man kunde træffe; men klogskab og finhed vilde ikke være nok til at karakterisere hende. — Det, der vist var det mærkeligste ved hende, dobbelt mærkeligt, fordi man ikke ventede det hos denne svagelige kvinde, var hendes store livsglæde. Hun var altid glad, tålte ikke selv at være glansløs. Hun kunde le, og det med en latter, der oftest fik resonans fra hjærtet. Når sygdom og svag-

hed blot levnede hende en lille rest, lidt tid at leve i, gjorde hun livet til en fest for sig selv og andre. Hun besad en humor som ingen anden, og det den rette humor, fordi den var overskud af ånd. Hun forstod at tage en dag ad gangen, men ikke på den tunge danske måde, ikke med resignation; nej, for Lucie Hørlyk skulde livet være fest; ånd var hun altid, og hun sagde med den persiske digter: »Livet lægger det døve øre til, når du råber: vent! det er idag, du skal kalde livet din elskede«. — Til det sidste blev hun denne lære tro. Den dag, da hun for sidste gang var uden for sit hjem, mødte man hende på vejen hjem til det sygeleje, fra hvilket hun aldrig skulde rejse sig, med favnen fuld af bøgeløv.«

CLICHEER UDFØRT AF
F. HENDRIKSENS ATELIER

TRYKT HOS
NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKIÆR)
KØBENHAVN
MCMXIII